

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

KOMUNIKACIJOS INSTITUTAS

IVETA ČERNIAUSKAITĖ

KOMUNIKACIJOS IR KŪRYBINIŲ TECHNOLOGIJŲ MAGISTRO STUDIJOS,
KKTvmis23-1

SĄMOKSLO TEORIJŲ IR OFICIALIOS KOMUNIKACIJOS PRIEŠPRIEŠA

Magistro baigiamasis darbas

Magistrinio darbo vadovas:

Prof. dr. Aelita Skaržauskienė

Vilnius, 2025

TURINYS

IVADAS.....	3
1. SĄMOKSLO TEORIJŲ IR OFICIALIOSIOS KOMUNIKACIJOS SAMPRATA.....	7
1.1. Istorinė ir šiuolaikinė sąmokslo teorijų samprata.....	7
1.2. Oficialiosios komunikacijos samprata.....	14
2. VALDŽIOS IR ŽINIASKLAIDOS SANKIRTA SU SĄMOKSLO TEORIJOMIS.....	18
2.1. Manipuliacijos ir informacijos kontrolė: Valdžios ir žiniasklaidos sąveika.....	19
2.2. Oficialiosios komunikacijos ir konspiracijų teorijų konfliktas viešojoje erdvėje.....	22
2.3. Skaitmeninės žiniasklaidos ir valdžios sąveika: Sąmokslo teorijos kaip informaciniai ginklai.....	29
3. TYRIMO “SĄMOKSLO TEORIJŲ IR OFICIALIOS KOMUNIKACIJOS PRIEŠPRIEŠA” METODOLOGIJA, ĮGYVENDINIMAS IR REZULTATŲ APŽVALGA.....	31
3.1. Tyrimo metodologija.....	31
3.2. Tyrimo įgyvendinimas.....	32
3.3. Tyrimo rezultatai.....	55
IŠVADOS.....	56
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS.....	59
SANTRAUKA.....	66
SUMMARY.....	67

IVADAS

Komunikacijos esmė idealiomis aplinkybėmis yra tikslus, nuoseklus ir realybę atitinkantis informacijos perdavimas visuomenėje. Tačiau toks modelis egzistuoja tik teoriniame lygmenyje. Praktika rodo, jog informacijos sklaida neišvengiamai susiduria su skirtingų interesų grupių įtaka, kurios dažnai siekia naudoti komunikaciją kaip priemonę savo ideologinių arba politinių tikslų įgyvendinimui. Ši situacija nėra netikėta, kadangi demokratinėse sistemose vyrauja įprasta praktika, jog politiniai subjektai interpretuoja tą patį reiškinį skirtingai, pateikdami alternatyvius naratyvus, kurie atspindi jų vertybines nuostatas.

Probleminės situacijos atsiranda tuomet, kai kuriami naratyvai, sąmoningai ar ne, iš esmės prieštaraujantys realybei, o taip pat yra orientuoti į visuomenės destabilizavimą bei vienos iš interesų grupės dominavimą. Tokie reiškiniai dažniausiai pasireiškia propagandos arba sąmokslų teorijų¹ forma. Šie komunikacijos tipai gali būti artimai susiję, tačiau jų skirtis slypi pirminėje intencijoje. Propaganda – tai tikslingai iškreipta informacija, dažniausiai naudojama valdžios institucijų ar organizacijų, siekiant formuoti visuomenės nuomonę tam tikra linkme. Tuo tarpu sąmokslų teorijos dažniausiai gimsta „iš apačios“ ir grindžiamos įsitikinimu, jog tam tikri įvykiai yra paslėpto sąmokslų išraiška, esą egzistuoja slaptos grupės, kontroliuojančios viešąjį diskursą ir konfidencialiai priimančios sprendimus.

Sąmokslų teorijas galima traktuoti kaip universalų socialinės komunikacijos reiškinį, kurio pobūdis priklauso nuo konkrečios visuomenės struktūros ir sociopolitinių aplinkybių. Pastebėtina tai, kad keičiantis visuomenės struktūrai, transformuojasi ir sąmokslų teorijų turinys bei forma – jos nėra statiški ar nekintantis fenomenai.

Temos **aktualumą** sąlygoja naujausi globalūs įvykiai, kurių kontekste atsiranda vis daugiau neištirtų konspiracijos teorijų atvejų, kurie reikalauja tarpdisciplininio požiūrio. Tik pastaraisiais dešimtmečiais psichologijos disciplina pradėjo kryptingai nagrinėti sąmokslų teorijų ir oficialiosios komunikacijos priešpriešą. Douglas ir Sutton (2022) pabrėžia, jog sąmokslų teorijos yra plačiai paplitusios socialiniame bei politiniame diskurse ir gali turėti reikšmingų neigiamų pasekmių visuomenei bei individams. Akivaizdžiausi pastarųjų metų pavyzdžiai yra COVID-19 pandemija bei Rusijos agresija nukreipta prieš Ukrainą. COVID-19 metu, be epidemiologinių iššūkių, viešojoje erdvėje paplito įvairios sąmokslų teorijos, apimančios vakcinaciją, populiacijos kontrolę ir su pandemija susijusių sprendimų kilmę. Biddlestone ir bendraautoriai (2021) pažymi, kad klaidingos nuostatos apie vakcinų keliamą grėsmę ne tik trukdė pandemijos valdymui, bet ir sukėlė ilgalaikį visuomenės nepasitikėjimą kitomis vakcinomis. Toks dezinformacijos poveikis skatino mediciniškai neatsakingus sprendimus, kaip vakcinacijos atsisakymą ar nesankcionuotą psichologinę pagalbą

¹ Čia ir toliau, sąvokos *sąmokslų teorijos* ir *konspiracijos teorija*, bus vartojamos sinonimiškai

(2022). Panaši situacija susiklostė ir prasidėjus karui Ukrainoje. Lietuvoje, kaip ir kitose valstybėse, išryškėjo įtampa tarp oficialiosios komunikacijos ir sąmokslų teorijų. Plačiai paplitę gandai apie galimą artėjančią okupaciją, prieštaraus institucijų teikiamai informacijai apie saugumo užtikrinimą, keldami sumaištį visuomenėje. Tuo tarpu Rusijoje propaganda, pasak Radnitz (2023), yra tikslingai naudojama kaip strateginė karo komunikacijos dalis, siekiant paveikti tiek vidaus auditoriją, tiek išorės stebėtojus.

Atsižvelgiant į šias aplinkybes, tyrimo aktualumas atsiskleidžia ir per poreikį analizuoti šiuolaikinių sąmokslų teorijų modelius jų sąveikos su oficialiąja komunikacija kontekste. Ypač svarbu atkreipti dėmesį į technologinius pokyčius – augančią skaitmeninės komunikacijos svarbą ir dirbtinio intelekto įrankių (pvz., ChatGPT, Jasper, DALL·E 3) įtaką informacijos formavimui ir sklaidai. Šios technologijos suteikia galimybių ne tik kurti spekuliatyvius naratyvus tekstu, bet ir iliustruoti juos vaizdiniais elementais, taip sustiprinant jų poveikį. Nagrinėjant sąmokslų teorijų sklaidą svarbu įvertinti ir platesnius visuomenės komunikacinius bei psichologinius aspektus. Hornsey ir Pearson (2023) pažymi, kad sąmokslų teorijos prisideda prie institucinio nepasitikėjimo augimo, o Zhou ir Zafarani (2020) netikras naujienas įvardina kaip vieną iš grėsmių demokratijai bei žiniasklaidos laisvei. Mahl ir bendraautoriai (2022) nurodo, kad socialinių tinklų architektūra leidžia lengvai apeiti tradicinius informacijos filtrus, taip skatinant dezinformacijos plitimą.

Atliekamo tyrimo **ištirtumo laipsnis** yra reikšmingas ir daugialypis. 2016 metų Jungtinių Amerikos Valstijų prezidento rinkimai tapo viena iš esminių aktualijų, išryškinusių priešpriešą tarp sąmokslų teorijų ir oficialiosios komunikacijos kanalų. Hunt Allcott ir Matthew Gentzkow (2017) atliktas tyrimas parodė, kad socialinių medijų įtaka melagingų naujienų (angl. *fake news*) sklaidai šiuo atveju buvo reikšmingai pervertinta. Tyrimas atskleidė, kad skirtingos socialinės medijos platformos pasižymi nevienodomis auditorijomis, o dezinformacijos plitimas labiau paplitęs tarp tam tikrų demografinių grupių – pavyzdžiui, nustatyta, kad respublikonų rinkėjai žymiai dažniau rėmėsi informacija, pateikiama „Facebook“ platformoje. Siekdami atskleisti sąmokslų teorijų kilmę, Jan-Willem van Prooijen ir Karen M. Douglas (2017) savo analizę orientuoja į sociologinius veiksnius, tokius kaip visuomenės krizės laikotarpiai. Jų teigimu, sąmokslų teorijų plitimui itin palankūs istoriniai momentai, kai kvestionuojamos socialinės normos bei institucijų autoritetas. Šį reiškinį papildomai paaiškina psichologiniai tyrimai, akcentuojantys, kad krizių metu žmonės patiria padidintą nerimo, neapibrėžtumo ir kontrolės praradimo jausmą. Šie psichologiniai išgyvenimai skatina stipresnį poreikį racionalizuoti aplinką, kas savo ruožtu padidina tikimybę ieškoti alternatyvių – sąmokslų teorijomis grindžiamų paaiškinimų.

Psichologijos ir sąmokslų teorijų sąsajas toliau analizuoja Karen M. Douglas, Robbie M. Sutton ir Aleksandra Cichocka (2017). Jie identifikuoja tris pagrindinius psichologinius aspektus, į kuriuos apeliuoja sąmokslų teorijos: egzistencinį, socialinį ir epistemologinį. Panašia linkme tyrimą vykdė ir Hyman bei Jalbert (2017), kurie pabrėžia, kad dezinformacijos poveikį lemia ne tik psichologiniai mechanizmai, bet ir asmens pasaulėžiūra. Ronan Eric Reilly (2020), savo magistro darbe, akcentuoja,

jog Vakarų visuomenėse vyrauja tendencija oficialius informacijos šaltinius vertinti kaip nepatikimus, o alternatyvius – kaip autentiškesnius. Tai signalizuoja apie žemą medijų raštingumo lygį ir prisideda prie sąmokslo teorijų sklaidos. Dar vieną reikšmingą aspektą atskleidė Stephen Wai Hang Kwok, Sai Kumar Vadde ir Guanjin Wang (2021), kurie pabrėžia pasyvaus sąmokslo teorijų palaikymo egzistavimą. I. Ullah vadovaujama tyrėjų grupė (2021) nagrinėjo sąmokslo teorijų, susijusių su COVID-19 vakcina, žalą visuomenės sveikatai. Šis tyrimas išryškina, kad sąmokslo teorijos gali turėti tiesioginių neigiamų pasekmių sveikatos srityje. Kita tyrėjų grupė, vadovaujama Maria Caceres (2022), parodė, kad pandemijos metu, ypač „nuobodulio karantino laikotarpiu“, sąmokslo teorijos kai kurių vartotojų galėjo būti suvokiamos kaip pramogos forma. Tai dar kartą išryškino krizę, su kuria susiduria mokslo komunikacija – nepakankamas grėsmių vertinimas prisideda prie sąmokslo teorijų racionalizavimo.

COVID-19 pandemijos laikotarpis buvo intensyviai tyrinėjamas daugiadiscipliniuose kontekstuose. Vienas tokių tyrimų – danų genetiko Rasmus Kleis Nielsen vadovaujamos tyrėjų grupės atliktas darbas (2020). Šio tyrimo rezultatai rodo, kad kartu su COVID-19 pandemija smarkiai išaugo klaidinančios informacijos (angl. *misinformation*) kiekis, kas paskatino ir ženklų faktų tikrinimo (angl. *fact-checking*) veiklų suaktyvėjimą. Tyrėjai pastebėjo, kad dauguma sąmokslo teorijų remiasi ne visiškai išgalvotais, o iš dalies tikrais faktais, kurie yra ištraukiami iš konteksto ar interpretuojami klaidingai. Tokiu būdu prie sąmokslo teorijų sklaidos reikšmingai prisideda ne tik neefektyvi mokslo komunikacija, bet ir visuomenės atsainus požiūris į informacijos analizę. Pažymėtina, kad pandemijos kilmės kaltinimai dažnai buvo nukreipti į tarptautines organizacijas, tokias kaip Jungtinės Tautos ar Pasaulio sveikatos organizacija (PSO). Panašūs procesai pastebimi ir Rusijos–Ukrainos karo kontekste. Pavyzdžiui, Scott Radnitz (2023) atliktas tyrimas parodė, kad sąmokslo teorijos gali būti naudojamos kaip propagandos instrumentai, įskaitant jų sklaidą oficialių vyriausybinių kanalų pagalba. Visgi egzistuojantis tyrimų laukas, nors ir daugialypis, dažnai neatsižvelgia į naujausių technologijų – ypač dirbtinio intelekto pagrindu veikiančių sistemų – poveikį komunikacijai bei sąmokslo teorijų kūrimui ir platinimui. Tokios priemonės kaip ChatGPT, Jasper ar DALL·E 3 atveria galimybes generuoti tiek tekstinį, tiek vizualinį turinį, kuris gali imituoti autentiškus informacijos šaltinius. Tai leidžia ne tik kurti spekuliatyvias naratyvo struktūras, neatitinkančias realybės, bet ir pateikti jas įtikinama forma per sukurtus vaizdus ar net tariamas nuotraukas.

Naujumo aspektu šis tyrimas siekia pateikti integruotą sąmokslo teorijų ir komunikacijos sankirtos analizę, apjungiant įvairių disciplinų – sociologijos, psichologijos, komunikacijos ir informacinių technologijų – indėlį. Tyrimo **problema** formuluojama kaip siekis atskleisti tai, kaip sąmokslo teorijos, prieštaraujančios oficialiai komunikacijai, veikia visuomenės pasitikėjimą institucijomis ir socialinį stabilumą. Tokiu būdu siekiama apibrėžti vadinamąją „komunikacijos aplinką“, kurioje vyksta nuolatinė skirtingų komunikacinių interesų grupių konkurencija.

Tyrimo **objektas**: veiksniai, lemiantys sąmokslo teorijų sklaidą šiuolaikinėje informacinėje erdvėje. Tyrimo **tikslas** tiesiogiai koreliuoja su objektu, tai siekis išanalizuoti sąmokslo teorijų ir oficialios komunikacijos priešpriešą, nustatyti pagrindinius veiksnius, kurie prisideda prie sąmokslo teorijų plitimo, ir įvertinti oficialios komunikacijos efektyvumą kovojant su šiomis teorijomis bei pateikti atvejo analizę, kuri leistų parodyti šių nustatytų veiksnių daromą įtaką. Tikslui įgyvendinti keliama sekantys **uždaviniai**:

1. Išanalizuoti sąmokslo teorijos sąvoką, jos modelius, bei identifikuoti aplinkybes, lemiančias sąmokslo teorijų kilmę;
2. Apibrėžti, kas yra oficialioji komunikacija, kokiais modeliais ji funkcionuoja visuomenėje;
3. Išanalizuoti kokią tiesioginę įtaką naujausias politinis radikalizmas palieka sąmokslo teorijų ir oficialiosios komunikacijos problemai;
4. Išanalizuoti, kaip oficialiosios komunikacijos reakcijos 2025 m. Los Angeles gaisrų metu netiesiogiai paskatino sąmokslo teorijų formavimąsi ir sklaidą;

Pasirinkta - kokybinio tyrimo **metodologija**. Bus atliekamas atvejo tyrimas, kurio metu surinkti duomenys bus apdorojami kokybinės analizės būdu, o toliau pateikiami rezultatų apibendrinimai bei išvados. Kokybinė analizė suteiks progą išryškinti ir identifikuoti aptartas teorines nuostatas tyrimo metu.

1. ŠAMOKSLO TEORIJŲ IR OFICIALIOSIOS KOMUNIKACIJOS SAMPRATA

Pirmajame darbo skyriuje apžvelgsime pagrindinius šamokslo teorijų ir oficialiosios komunikacijos kanalų atsiradimą, raidą, istoriją bei apžvelgsime jų pavyzdžius bei sampratas. Šamokslo teorijų ir oficialiosios komunikacijos kanalai turi itin ryškų bei tarpusavyje persipinantį ryšį, kuris skirtingais būdais yra perteikiamas ir priimamas visuomenėje. Per visą žmonijos istoriją abi sąvokos formavo savo dabartinį plačiai žinomą identitetą ir individų pasitikėjimą bei požiūrį į jas. Šamokslo teorijos, dar kitaip žinomos kaip konspiracijos teorijos, dažnai būna apibūdinamos kaip paaiškinimai arba istorijos, kurios pateikia tam tikrų įvykių susiklostymą bei aplinkybes, ne retai be jokių svarių argumentų ir įrodymų. Oficialioji komunikacija gali būti skirstoma į didelę kanalų įvairovę - valstybinių institucijų puslapiai ar komentarai, žinios ir kiti aktualių naujienų portalai, kuriuose skelbiami oficialiai patvirtinti faktai. Jie yra sukurti naujos informacijos pateikimui visuomenei, kuris dažnai yra tam, kad būtų pasiekta reikalinga tvarka, suteikiamas saugumo jausmas ar pasidalijama informacija norint suformuoti specifinę nuomonę.

1.1. Istorinė ir šiuolaikinė šamokslo teorijų samprata

Pradėkime nuo užtektingai plataus apibrėžimo, galinčio pradėti mūsų tyrimo apmatų: *“In the broadest sense, therefore, a conspiracy theory would be an explanation, either speculative or evidence-based, which attributes the causes of an event to a conspiracy or a plot.”* (Byford 2011: 20). Būtent taip XXI a., o ir bet kuriame kitame, galime apibūdinti šamokslo teorijas ir jų tikslą. Reikėtų pabrėžti kiek banalų dalyką, jog retrospektyviai stebint praeities dalykus, termino neegzistavimas, nereiškia pačio termino apibūdinamo fenomeno nebuvimo. Kol pirmą kartą pats terminas *conspiracy theory* buvo pavartotas 1863 m. amerikiečių autoriaus Charl Bristed Amerikos pilietinio karo kontekste, toks visuotinio netikrumo ir panikos jausmas buvo žinomas jau Antikos laikais, kaip pavyzdžiui Julijui Cezariui pasiskelbus diktatoriumi ar, sakykime, Prokopijaus *Slaptoji Istorija*, galime suprasti kaip propagandos įrankį, skleidžiantį tariamai slaptas žinias apie Justinijano I konspiraciją prieš priimtinus papročius ar net tariamą demonologiją (žr. de Wet 2024: 203-240).

Charl Bristed atvejis ne tik yra pirmasis, kada terminas konspiracijos teorija pavartotas kaip tikrinis daiktavardis, bet yra kartu ir iliustratyvus, bei vertas mūsų atidesnio dėmesio, norint suprasti pirmines sąlygas, kuriose gimsta konspiracijos. 1863 m. pradžia, kada Bristed ir parašė mums aktualų straipsnį pirmame tų metų *The New York Times* numeryje pavadinimu *English Insincerity on the Slavery Question*², buvo pačio Amerikos pilietinio karo įkarštis. Prieš kelis mėnesius Lincoln jau pasirašė preliminarų vergų emancipacijos aktą, o Šiaurė patyrė triuškinantį pralaimėjimą Fredericksburge. Kol abi pusės jautėsi turį teisę ginti savo gyvenimo prioritetus ir būdą, karo nuovargis

² Čia ir toliau cituojama iš <https://www.newspapers.com/article/the-new-york-times-first-use-of-conspir/96772461/>.

tapo nebeapakeliamas. Šiaurėje tais pačiais metais tai pasireiškė protestais prieš visuotinį vyrų šaukimą, ypačiai Niujorke, o Pietuose gyventojų moralę smukdė įvesta prekybinė blokada. Geopolitiniu atžvilgiu JAV pilietinis karas buvo iš esmės izoliuotas konfliktas, tačiau net neutralumas yra politinė pozicija, ypačiai jei tas neutralumas nėra pats geriausias. Šitoje pozicijoje buvo Didžioji Britanija, kuri Šiaurės buvo kaltinama britų aristokratų simpatijomis vergvaldžiams, o Pietūs laikė britų neutralumą silpnumo požymiu, kada principai buvo išduoti vardan politikos.

Viso esmė ta, kad britų neutralumas abiejų pusių spaudoje buvo pradėtas traktuoti ne tik kaip probleminė pozicija, bet ir jam buvo pradėta priskirti kur kas didesnė reikšmė negu iš tiesų įmanoma. Charl Bristed atkreipia į tai dėmesį, sakydamas:

„England has had quite enough to do in Europe and Asia, without going out of her way to meddle with America. It was a physical and moral impossibility that she could be carrying on a gigantic conspiracy against us. But our masses, having only a rough general knowledge of foreign affairs, and not unnaturally somewhat exaggerating the space which we occupy in the world's eye, do not appreciate the complications which rendered such a conspiracy impossible. They only look at the sudden right-about-face movement of the English Press and public, which is most readily accounted for on the conspiracy theory“.

Bristed kritikuoja britų politinio diskurso naudojamą kalbą, kuri yra manipuliatyvi. Šis diskursas yra naudojamas, norint sąmoningai iškreipti tiesą ir klaidinti visuomenę. Bristed pabrėžia, kaip retorinės taktikos, ypačiai britų spaudoje, yra naudojamos sąmoningai pavaizduoti subjektyvias interpretacijas, kaip objektyvią tiesą. Vienas iš tokių pavyzdžių yra Anglijos komentatorių replikos, kuriose tariama, jog Šiaurės valstijos tik apsimetančios kovojančios dėl vergijos panaikinimo, o tikrasis jų tikslas – įvesti diktatūrą. Bristed sarkastiškai atmeta tokius aiškinimus, kaip sukurtą sąmokslų teoriją.

Pirmoji Bristed atlikta konspiracijų teorijos analizė yra įvadas į vidinę konspiracijų teorijų struktūrą. Pradiniu lygmeniu jos kalba apie vieną ar keletą galingų slaptų visuomenės žaidėjų, kurie siekia užurpuoti ekonominę ar politinę sferą (Douglas et. al. 2019: 4). Taip kartu yra įteigiamas ir *paslapties* faktorius, tariant, kad visuomenėje diegiamas naratyvas apie specifinį įvykį nėra pilnas paaiškinamas. Visuomenė, esanti krizėje, siekia racionalizuoti savo trapią poziciją per konkrečių pusių - priešų, sąjungininkų įvardijimą. O jeigu dar yra įmanoma ir nukreipti konkrečius veiksmus prieš konkrečius veikėjus, tuo geriau. Socialinėje psichologijoje tai yra žinoma kaip gynybinės atribucijos teorija (*defensive attribution hypothesis*), kuri teigia, jog egzistuoja tiesioginė koreliacija tarp neigiamų atributų priskyrimo tam tikrai klasei žmonių ir siekio išsaugoti saugumo jausmą (Walster 1966: 73-79). Verta atkreipti dėmesį, kad socialinės mažumos nėra tik konspiracijų teorijų aukos, bet ir pačios linkusios jomis tikėti. Pavyzdžiui, didžiausios ŽIV epidemijos krizės metu, t.y. praėjusio šimtmečio devyniasdešimtaisiais, afro-amerikiečių ir homoseksualų bendruomenės didžiosios dalys buvo linkusios manyti, jog epidemija buvo tikslingai sukurta JAV vyriausybės (Goertzel 1994: 731-732).

Jau ne vieną dešimtmetį atliekami tyrimai yra linkę interpretuoti konspiracijos teorijas iš psichologinės prizmės (požiūris, kuris turi visiškai pateisinamą pagrindą), tačiau egzistuoja ir priešpriešos tarp individo ir valstybės svarba. XIX a. susiformavus tai, ką galėtume pavadinti kaip modernia valstybe, iš tiesų, pirmą kartą santykis tarp centrinių institucijų ir eilinių piliečių tapo svarbus. T.y. valstybės institucijų darbas buvo pradėtas ne tik vertinti ir kritikuoti, bet taip pat jam buvo pradėtas reikšti atviras nepasitikėjimas. Nors institucijų darbo nepasitikėjimas ir laisvos nuomonės reiškimas yra vienas iš pagrindinių demokratijos skiriamųjų bruožų, paradoksaliai jis neretai atveda prie alternatyvių teorijų iškėlimo, kurios kartais neturi realaus pagrindo ir kelia pavojų pačiai demokratijai. Tai ypatingai pasakytina apie tokius atvejus, kuriuose yra ryškios vidinės valstybės galios asimetrijos ir egzistuojanti tam tikrų grupių marginalizacija (Prooijsen & Douglas 2017). Todėl konspiracijos teorijas mes galime interpretuoti ir kaip tam tikrą socialinį atsaką į dominuojančių institucijų – čia ypatingai valstybės – netinkamą atsaką į kylančias problemas.

Įdomi ta aplinkybė, jog egzistuoja pakankamai ryškus skirtumas tarp konspiracijų teorijų vystymosi demokratijos ir totalitarinėse valstybėse. Kol demokratijos (ne tiek svarbu ar jos esančios *flawed* ar ne) vyraujanti laisvos kalbos teisė kartu sukuria ir kontra-naratyvų fenomeną, vėlgi kartais mažiau ar daugiau pagrįstą, jų paplitimo laipsnį tiesiogiai gali išvesti iš tokių faktų, kaip demokratinės valstybės tinkamai išsprendžia savo pagrindinę užduotį – valstybės administravimą ir piliečių gerbūvio užtikrinimą. Totalitarinėse valstybėse vyrauja priešingas fenomenas, kada valstybė pati inicijuoja konspiracijos teorijas. Toks fenomenas jau tampa ir informacinio karo prieš savo piliečius dalimi, pasinaudojant palankiomis aplinkybėmis dar labiau kontroliuoti jų savivoką. Sukuriamas precedentas, kurio metu galima diskredituoti opoziciją, sukurti palankias aplinkybes įvykdyti politinį perversmą, pabrėžti prieš tai kurtą specifinį naratyvą. Tai ir Stalino „žydų sąmokslas“, Rusijoje plintančios teorijos apie vidinius priešus, anti-vakarietišku šalių COVID-19 pandemijos aiškinimai.

Kaip jau minėta, socio-psichologinė perspektyva, gali pateikti labiausiai išplėtotą ir pagrįstą, konspiracijų teorijų kilmės paaiškinimą. Per daugiau nei trisdešimt metų tyrimų išsivystė keletas įvairialypių kryptų, ieškančių vidinės konspiracijų teorijos motyvacijos paaiškinimo. Jos yra:

- 1) monologinės tikėjimo sistemos interpretacija;
- 2) episteminė;
- 3) egzistencinė;
- 4) socialinė.

Kiekviena iš jų turi savo interpretacinės galios limitus. Tačiau kol dar nėra pasiektos koherentiškos konspiracijų teorijų socio-psichologinės teorijos, kiekviena iš jų gali atskleisti vieną ar kitą aspektą.

Monologinės tikėjimo sistemos interpretacija (*monological belief system*), susijusi su amerikiečių tyrėju Ted Goertzel (1994), teigia, jog monologinės įsitikinimų sistemos toliau plinta tarp kitų tokių sistemų, kuriose vienos konspiracijų teorijos remia kitas. Konspiracijų teorijos „remiasi“ ir

„grupuojasi“ viena su kita. Greta to, pasak Goertzel, kitos teorijos gali padėti „paaikškinti“, kodėl jų teorijos nesulaukė didesnio patvirtinimo. Tuo tarpu, pačioje visuomenėje egzistuoja arba monologinės, arba dialoginės tikėjimo sistemos. Kol dialoginė sistema stengiasi tiesiogiai reaguoti ir dirbti su turimais faktais, monologinė sistema „šneka tik sau“. Vietoje to, jog nauja informacija ar įvykis sugriautų pasaulėvaizdį, tas pasaulėvaizdis yra ginamas, tuos įvykius interpretuojant per išankstinę prizmę (*Ibid.* 740). Monologinių konspiracijų teorijų kūrėjai nesirūpina kaip atsakyti į faktinius duomenis, tam yra naudojami šablonai – žydai, kapitalistai, komunistai, elitas. Čia svarbiausia tampa ne pateikiami įrodymai, bet sekos pasikartojimas. Kadangi X yra atsakingas už visas mūsų problemas, X yra atsakingas ir už šią (*Ibid.* 741). Monologinė prieiga prie konspiracijų teorijų turi ir savo limitacijas. Didžiausia problema tampa ta, jog dažnai konspiracijų teorijos ne tik kad neparemia viena kitos, bet ir tiesiogiai prieštarauja. Konspiracijų teorijų koegzistavimą viena su kita geriau apibrėžia ne jų suderinamumas, bet jų apeliacija į individų ir aukštesnio lygmens įsitikinimų sistemą (Douglas et. al. 2019: 8).

Tolesnė yra episteminė prieiga, kuri taip pat konspiracijos teorijas interpretuoja kaip natūralų polinkį plėtoti, kaupti ir rūšiuoti informaciją, kaip ir monologinė tikėjimo sistema. Tikėjimas konspiracijomis pasiūlo platų, savo vidine struktūra vientisą vaizdą, kurio metu galima išsaugoti įsitikinimus ir jų nekvestionuoti (*Ibid.* 9). Todėl nėra nuostabu, jog tyrimai rodo, kad tikėjimas konspiracijomis yra labiau paplitęs nežinomybėje (Prooijen & Jostmann, 2013). Įdomu tai, kad konspiracijos teorijos koreliuoja su natūraliai žmonėms būdingu polinkiu ieškoti ženklų, sekų ir pasikartojimų (Kay et. al. 2009). Panašiai pasakytina ir apie žmones, kurie ne tik turi tendenciją ieškoti pasikartojimų, bet ir priskirti reikšmę savo aplinkai, kas yra ypatingai pasakytina apie tuos asmenis, kurie teigia matę paranormalius reiškinius. Taip pat episteminis motyvas būdingas ir grupei žmonių, kurie yra linkę pervertinti savo sugebėjimus analizuoti kompleksiškus reiškinius. Faktas ir tas, jog tikėjimas konspiracijų teorijomis koreliuoja su pasikartojimu simplifikuoti reiškinius su pseudo religiniu mentalitetu, prastesniais kognityviniais sugebėjimais (Douglas et. al. 2019: 8). Apibendrinant, galima pakankamai tvirtai teigti, jog konspiracijų teorijos turi tvirtą sąsają tarp asmenų, kurie aktyviai ieško prasmės įvykiuose ir aplinkoje, tačiau galbūt neturintys pakankamai kritinio aparato, galinčio racionaliai vertinti padėti.

Egzistencinis motyvas apeliuoja į tą faktą, jog dažnai žmonių egzistenciniai poreikiai yra ypatingai pažeidžiami ir yra poreikis surasti įveikos mechanizmą. Kontrolės jausmo praradimas gali būti sugrąžintas interpretuojant, jog ta kontrolė buvo atimta, o žinojimas „tikrosios tiesos“ gali tave išskirti iš kitų. Tai tiesiogiai atspindi tyrimai, kurie pabrėžia tikėjimą sąmokslais su bejėgiškumo jausmu (Abalakina-Paap et. al. 1999: 637-647). Visa kas pasakytą, glaudžiai susiję su šiame darbe anksčiau aptarta valstybės ir individo problema, kai asmuo valstybės viduje jaučiasi nereikalingas ir bejėgis daryti sprendimus, kurie tiesiogiai veiktų jo gyvenimą. Dar daugiau, yra tiesioginių įrodymų,

kad tikėjimas konspiracijomis tiesiogiai koreliuoja su susvetimėjimu politinei sistemai, manymu, jog ekonomika vis blogėja, su nepakankamu socialinės aplinkos pažinimu (Douglas et. al. 2019: 8).

Socialinis motyvas orientuotas su noru išlaikyti pozityvų socialinį įvaizdį, pabrėžti savo išskirtinumą, jog tik tu ir keli kiti „žino“, kas iš tiesų vyksta bei tapatinimo savęs su tuo, kuris tariamai demaskuoja melus. Šamokslo teorijos tiesiogiai asocijuojasi su narcisizmu, grandiozine asmenybe (Cichocka et. al. 2016). Tai pasakytina ir kur kas didesniu mastu, šnekant apie kolektyvinį tikėjimą konspiracija. Žmonės turi tendenciją jausti teigiamas emocijas apie savo nacionalybę, politines afiliacijas, religinę bendruomenę. Susipriešinimas su „kitu“ tampa natūralus, o ir primityvia jausmine išraiška, kada tas kitas tariamai kelia pastovią grėsmę tavo bendruomenei. Tai ir amžius trukęs ir vis dar tebetrukstantis tikėjimas žydų rezgamu šamokslu. Tas pat pasakytina ir apie vidinius valstybės konfliktus, mat žemesnį socialinį statusą užimantys individai yra labiau linkę tikėti tokiomis konspiracijų teorijomis, kurios gali jų atžvilgių pozityviai paaiškinti jų padėtį.

Iki šio momento, mes konspiracijų teorijų fenomeną interpretavome kaip neracionalų, t.y. savotišką išdavą tarp asmeninių konfliktų, kurie priveda prie tam tikros savitaigos rūšies, siekiant pavojuje racionalizuoti ir išsaugoti individo pasaulėvoką. Ir vis dėlto, šamokslo teorijos yra paradoksalus reiškiny, pirmiausia tuo, jog kai kurios iš jų pasirodė esančios tikros ir tai nėra netikėta. Trumpam sugrįžkime prie darbe jau minėto motyvo apie individo ir valstybės konfliktą. Kiekvienas paskiras individas turi savus paskirus interesus, o ir atsakomybę už kitų asmenų interesų išsaugojimą ir gynimą. Toks būtų idealaus valstybės veikimo principo apibūdinimas. Esmė tame, kad toks principas neegzistuoja. Valstybėje veikia principiniai asmenys, kurie kuria slaptus planus, daugiau ar mažiau juos realizuoja vardan tariamo didesnio gėrio, laužo įstatymus. Aktualus čia yra tik veiklos mastas. Savaime aišku, tai pasakytina apie konspiracijų teorijas susijusias su vyriausybės veikla ir su veikla, kuri neturi nieko bendro su pačia realybe.

Nuo 1932 iki 1973 m. Jungtinių Valstijų visuomenės sveikatos tarnyba vykdė slaptą tyrimą nustatyti negydomo sifilio pasekmes, formaliai žinoma kaip *Tuskegee Study of Untreated Syphilis in the Negro Male*. Tyrimo objektais specialiai buvo pasirinkti menką išsilavinimo lygį turintys afro-amerikiečiai, sergantys sifiliu. Pats tyrimo principas buvo tas, jog jiems nebuvo pasakyta tikroji jų liga, vietoje to naudojant abstraktų terminą, kad jie yra gydomi nuo kraujo ligos, įvardijant ją kaip *bad blood*. Taip pat jiems niekada nebuvo paskirtas efektyvus gydymas, kuris tuo metu jau buvo išrastas antibiotikų forma. Iš viso buvo paveikta 600 tyrimo subjektų. Kaip paskatinimas dalyvauti tyrime, tiriamiesiems buvo prižadėtas nemokamas sveikatos gydymas, tačiau jiems nebuvo pranešta tiksli diagnozė, tai, jog jų turima liga yra užkrečiama, tai, kad jų turimas sifilis gali privesti prie aklumo, kurtumo, psichologinių ir neurologinių sutrikimų, o taip pat ir mirties. Kaip to rezultatas, savo gyvybių neteko 140 afro-amerikiečių, 19 vaikų gimė su paveldima sifilio atmaina (Kim & Lois 2018: 138). Tik 1973 m. jaunam epidemiologui Peteriui Buxtunui perdavus informaciją žurnalistei Jean Heller, eksperimentas buvo tuoj pat nutrauktas. Jo žala buvo dvejopa – didžiausia, tai žmonių netektis, kita,

taip pat svarbi, tai pasitikėjimas sveikatos institucijomis, kuris drastiškai krito, ypatingai mažumų bendruomenėse. Retrospektyvios studijos parodė, jog afro-amerikiečių bendruomenėse dar šeštajame dešimtmetyje sklido gandai apie neetiškus medicininius eksperimentus, nukreiptus prieš jų bendruomenę. Tačiau dažniausiai tokios kalbos buvo nurašomos pradėjusiam kilti afro-amerikiečių politiniam radikalizmui. To pasekoje, nemaža dalis afro-amerikiečių cituoja *Tuskegee* tyrimą, kaip įrodymą, iš tiesų bandydami pagrįsti konspiracijų teorijas, o taip pat dažnas ir maišo ar net nežino *Tuskegee* tyrimo faktų (Smith etc. 1999).

Projektas MKUltra (*Project MKUltra*) buvo žmonių eksperimentavimo programa, vykdyta nuo 1953 iki 1973 m. Jos tikslas buvo sukurti ir identifikuoti tam tikras narkotines medžiagas, kurias būtų galima naudoti tardymo, smegenų plovimo ir kankinimo metu. Projektą vykdė JAV Centrinė Žvalgybos Tarnyba, kuri tyrimo eigoje leido naudoti prievartą žmonių atžvilgiu, metodus, kaip elektrošoką, hipnozę, izoliaciją, seksualinį smurtą. Projektas pasižymėjo ne tik ekstravagantiškais tikslais, kaip „tiesos serumo“ išradimu, bet ir akivaizdžiu žmogaus teisių pažeidinėjimu. Septintajame dešimtmetyje kilęs politinis radikalizmas JAV, kartu su savimi atvedė ir naują skepticizmo ir kritikos bangą, nukreiptą prieš konservatyvią post-Antrojo Pasaulinio karo vidaus politiką. Greta radikalizmo, nukreipto prieš realias problemas, atsirado ir diskusijos apie tai, ką iš tiesų galėtume pavadinti konspiracijų teorijomis. Problema ta, jog tokioje atmosferoje realią kritiką valstybės politikai buvo galima lengvai nurašyti kaip sąmokslų teorijų fantazijas, ypatingai kai tokių programų kaip MKUltra tikslai buvo pernelyg ambicingi ir nerealūs. Žmonių likimai, kurie tiesiogiai prisidėjo prie programos, kaip Franko Olsono mirtis, buvo nurašomi kaip nesusiję, o spekuliacijos tiesiog ignoruojamos. Su panašiu skepticizmu buvo sutikti ir Seymouro Hesho straipsniai apie JAV vyriausybės infiltraciją į anti-karo organizacijas (Miraldi 2013: 144-156).

Paaikšėjimas, jog kai kurios sąmokslų teorijos yra faktiškai teisingos, meta pakankamai rimtą iššūkį mūsų supratimui apie tokias visuomenines sąvokas, kaip autoritetas, pasitikėjimas centrine valdžia. Jeigu tam tikros sąmokslų teorijos pasirodė bent dalinai esančios teisingos, kaip tampa įmanoma atskirti pagrįstą nepasitikėjimą nuo neracionalaus sąmoksliško mąstymo? Šis paradoksas komplikuoja bandymą konspiracijų teorijas vienareikšmiškai interpretuoti kaip kraštutinius įsitikinimus. Jeigu mes norime nesiremti tik savo intuicijomis ar tiesiog ideologinėmis nuostatomis, nesvarbu ar tai būtų konspiracijų teorijų vienareikšmiškas atmetimas ar jų palaikymas, problemą turime interpretuoti iš epistemologinės perspektyvos.

Pirma, turi egzistuoti bent vienas patikimas kriterijus, kuris leistų determinuoti asmens teikiamos informacijos patikimumą. Brianas L. Keeley tokią problemą prilygina Davido Humo indukcijos problemai - kol mūsų protas yra pripratęs, jog pasikartojantys reiškiniai ir toliau kartosis, mes neturime realiai pagrįstų loginių argumentų tokiai ekspektacijai (Keeley, 1999: 111). Esmė ta, jog normalus informacijos patikrinimo protokolas reikalauja tokių duomenų bazės, kurią mes galėtume empiriškai paneigti. Naudojant Poperiaus terminologiją, informaciją turi būti galima falsifikuoti, t.y. galime

surasti konkrečių duomenų, jog konspiracijų teoristų pateikiama informacija nėra reali (*Ibid.* 121). Taip pat svarbus argumentas yra tiesiog sveiko skepticizmo naudojimas, nustatant informacijos patikimumą. Konspiracijų teorijos turi tendenciją naudotis šablonais, naratyviniais formatais, kuriuos yra sunku paneigti remiantis tik falsifikacija.

Keeley įveda sąvoką *unwarranted conspiracy theories*, apibūdinančią tokias teorijas, kurios yra atsparios falsifikacijai ir remiasi pernelyg spekuliatyviais samprotavimais. Pagrindinis Keeley koncepcijos ypatumas yra „uždarumas“, t.y., jog priešingi įrodymai nepaneigia sąmokslų teorijų, bet kaip tik parodo kaip tariamai yra giliai įsitvirtinusi ir pastoviai maskuojama sąmokslų struktūros (*Ibid.* 111). Jos teigia, kad aktyvus bandymas paneigti sąmokslų teorijas yra bandymas tuos sąmokslus apginti. Išskyla iššūkis – kaip atskirti pagrįstą skepticizmą nuo patologinio abejojimo, kurio nėra įmanoma paneigti? Keeley pripažįsta kiek nemalonią tiesą, jog kai kurios konspiracijų teorijos pasirodė esą tikros. Todėl į jas mes turime žvelgti su niuansuotu požiūriu – sąmokslų teorijos turi pateikti epistemologiškai vientisą ir neturinčią loginių trūkumų informaciją, kurią būtų galima patvirtinti ar paneigti.

Kita epistemologinė problema yra tai, jog konspiracijos teorijos savo vidine struktūra dažniausiai nėra prieštaringos, o turi savo vidinę logiką. Matthew Dentith straipsnyje *Conspiracy Theories on the Basis of the Evidence* (2019) teigia, jog vienareikšmiškas skepticizmas visoms konspiracijų teorijoms intelektualiai yra neatsakinga pozicija. Mes turime konkrečius pavyzdžius, pvz. Votergeito skandalas, kuris pačioje pradžioje buvo traktuojamas kaip konspiracija, ir kuri pasitvirtino esanti teisinga. Tai galime įsivaizduoti kaip seką, kurioje kartas nuo karto pasikartoja mūsų interpretavimas kaip netinkamas elementas. Galime savęs paklausti, ar tai išimtis, kurią galime ignoruoti, ar tokia ir yra seka?

Dentith teigia, kad generalistinis požiūris į konspiracijų teorijas neturi tvirto epistemologinio pagrindo ir siūlo partikuliaristinį metodą (*Ibid.* 2248). Kiekviena sąmokslų teorija turi būti vertinama individualiai, tačiau taip pat ir pagal bendrus epistemologinius kriterijus – loginį koherentiškumą, faktų patikimumą, galimybę tuos faktus patikrinti. Apskritai, įrodymų fragmentiškumas yra būdingas konspiracijų teorijoms. Mūsų dauguma turimų įsitikinimų remiasi ne konkrečiais faktais, bet prielaidomis, kurios yra būtinos mūsų pasaulėžiūrai. Tačiau vien dėl to, jog teorija remiamasi negausiais įrodymais, nepadaro jos klaidingos. Tai svarbu ir demokratijos kontekste. Jeigu atsiranda konspiracijos teorija, kuri gali turėti realų pagrindą ir gali atnešti žalą visuomenei, privalu ją patikrinti.

Galima apibendrinti pagrindinius principus, kuriais remiasi konspiracijų teorijos ir kaip jos funkcionuoja. Pirmiausiai, konspiracijų teorijos yra žinių sklaidimo problema, o kartu turi ir aktualiai problematišką epistemologinį pagrindą – kaip galime įvertinti, kieno informacija atspindi realybę, o kas yra struktūriškai sugalvotas pramanas. Nėra jokios abejonės, jog absoliuti dauguma sąmokslų teorijų neatspindi realybės, ar ją atspindi tik sąlyginai. Tai yra natūrali psichologinė reakcija, skirta apsaugoti asmens identitetą, jo pasaulėžiūrą. Šiame darbe buvo išskirtos keturios perspektyvos,

kuriomis mes galime žvelgti į konspiracijų teorijų prigimtį ir parodyti, jog egzistuoja specifiniai psichologiniai kriterijai, leidžiantys nuspėti, kokios grupės yra labiau linkusios remtis konspiracijomis. Tai socialiai pažeidžiamos grupės, mažumos ar asmenys, kurių psichologinę charakteristiką galėtume įvardinti kaip labiau linkusią priskirti didelę reikšmę jų aplinkai, pasikartojimams ir t.t. Didžiausia epistemologine problema tampa tai, jog kai kurios sąmokslų teorijos pasirodo esančios tikros. Žvelgiant iš šios perspektyvos, vienintelis objektyvus kriterijus sąmokslų teorijų reikšmės ir tikrumo-netikrumo nustatymui tampa tam tikros naratyvo taisyklės, tokios kaip loginis koherentiškumas ir gebėjimas patikrinti faktus.

1.2 Oficialiosios komunikacijos samprata

Oficialią komunikaciją čia mes traktuosime pirmiausiai omenyje turėdami jos sąveiką ne tiek tarpinstituciniame lygmenyje, bet jos ryšį su viešąja publika. Taip mes pirmiausiai atkreipsime dėmesį į jos pirminę funkciją – oficialaus valstybės naratyvo formavimą, siekį paaiškinti valstybėje vykstančius svarbius reiškinius tiek tos valstybės žmonėms, tiek ir užsienio šalims. Trumpai derėtų padaryti reikšmingą skirsnį, aiškumo dėlei, tarp tokios rūšies komunikacijos ir žurnalistikos apskritai. Kol žurnalistika beveik visados daugiau ar mažiau remiasi oficialiosios komunikacijos pranešimais, skirtingai nei tik naratyvo pareiškimais publikai, žurnalistai dažniausiai kritiškai reaguoja į tokius pranešimus, juos interpretuoja, t.y. žurnalizmą galime suprasti kaip mediatorių tarp publikos ir oficialiosios komunikacijos.

Mes oficialiąją komunikaciją apibrėšime kaip tokią komunikaciją, kuri yra nukreipta į visuomenę, ir kurią skelbia valstybinės institucijos arba oficialioji valstybinė žiniasklaida, siekdamas informuoti, įtikinti ir kontroliuoti viešąją nuomonę socialiai, ekonomiškai ar politiškai reikšmingų įvykių laikotarpiu, pateikiant šią informaciją kaip autoritetingą ir teisėtą. Taigi, kaip galime pamatyti, ir omenyje turint jau prieš tai aptartą konspiracijų teorijų kontekstą, visuomenės informacijos sluoksniuose vyrauja skirtingi naratyvai. Visuomenėje vyrauja skirtingi pasirinkimai tarp šių naratyvų, ir kaip jau buvo parodyta, vienas ar kitas pasirinkimas tarp šių naratyvų priklauso nuo daugybės socialinių, psichologinių ar politinių faktorių. „Tikėjimas“ vienu ar kitu naratyvu nėra toks griežtas dalykas, koks gali pasirodyti iš pradžių. Būtų naivu manyti, jog iš vis egzistuoja toks „adekvatus“ žmogus, kurio visos pozicijos yra paremtos griežtai patikrintais faktais, o ten, kur faktų trūksta, jis išlieka skeptiškas ir be aiškos pozicijos. Kaip pamatysime toliau, oficialiosios komunikacijos fenomeno prigimtis yra ypač panaši kaip ir sąmokslų teorijų, ir yra susijusi su valstybės kaip tokios problema.

Oficialiosios komunikacijos istoriją galėtume susieti dar su Antikos laikais. Tačiau paprastumo dėlei, o ir ne pernelyg nusižengdami šio darbo tyrimui, apsiribosime jos istorija nuo modernių laikų. Moderniosios komunikacijos istorijai svarbiausiu faktoriumi apskritai tampa jos masiškumo aplinkybė, o taip pat ir viešosios nuomonės įtaka valstybės vykdomai politikai. Savaime aišku, tai yra sietina su

vis augančiais kiekiais žmonių, kurie sugebėjo skaityti, ir vis didesniais žiniasklaidos šaltinių kiekybiniais mastais. Plačiai prieinami informacijos šaltiniai galėjo nulemti pasirinkimą tarp svyruojančių pozicijų. Amerikos Nepriklausomybės karo laikotarpiu, kai pačiose kolonijose britų rojalistų netrūko, laikraščiai, kaip *New York Journal*, *Philadelphia Evening Post* ar *Massachusetts Spy* sėkmingai plėtojo pro-revoliucinį naratyvą, pasakodami apie britų kariuomenės žiaurumus. Panašų vaidmenį vaidino ir Prancūzų medijos, kurios tuo tarpu skleidė tiek pro-rojalistinius, tiek pro-revoliucinius naratyvus (Briggs & Burke 2020: 63-64).

Ir tai yra simptomiška, tai ką galėtume pavadinti *pre* modernios oficialios komunikacijos pavyzdžiais. Jie buvo nukreipti į šiuolaikinės valstybės susikūrimą, atliko atitinkamą darbą telkti visuomenę, kurti mitus apie tautą ar jos herojus, mobilizuoti jėgas tikslui ar sukurti palankią atmosferą *status quo*. Tai iš esmės pasakytina apie visus didžiųjų valstybių suvienijimus, įvykusius XIX a., kaip Italiją, Vokietiją. Pasakytina ir apie „didžiąsias asmenybes“, kaip sakykime Napoleonas III. Tai jau atitinka ankstyvą propagandinį valstybės komunikacijos modelį, orientuotą į valdžios veiksmų legitimizaciją. Tai buvo galima padaryti arba teigiant visuomenei, jog kovojama yra dėl „aukštesnio tikslo“ arba apeliuojant į realius, o dar dažniau ir perdėtus pranešimus apie priešo žiaurumus, taip vadinamą *atrocity propoganda* (Ingram 2016:14).

Tai yra pats archajiškiausias valstybės komunikacijos būdas, žinomas dar nuo pat ankstyviausių valstybės kaip tokios laikų. Visa tai pradėjo kisti tada, kai valstybės funkcionavimo laipsnis nebegalėjo būti užtikrintas vien dėka saujelės žmonių, kurie turėjo sukoncentravę didžiausią valdžią savo rankose, o visuomenės optimizavimo lygis galėjo būti aukščiausias, tik jeigu toje visuomenėje iš tiesų bus skleidžiama teisinga informacija, nukreipta tikslingai veiklai. XIX a. atsiradus industrinei visuomenei, komunikacijos kanalai pradėjo tapti kur kas labiau sistemingesni – spauda tapo pagrindine valstybės informacijos priemone, o XIX a. pabaigoje, bent jau Vakarų Europoje raštingumui beveik pasiekus visuotinį lygį, informacinių tarpininkų nebereikėjo.

Tokioje aplinkoje, oficialioji komunikacija įgavo naują statusą – ji buvo valdžios legitimizacijos priemonė, kuri rėmėsi ne prievarta, bet argumentacija, įvaizdžio kūrimu, autoritetu. Kitaip tariant, komunikacija tapo valdymo technologija. Valstybė nebegalėjo pasikliauti tik represiniais veiksmais – dabar ji turėjo įtikinti, formuoti viešąją nuomonę, suteikti savo veiksams reikšmę. Tai jau ne tik faktų perdavimas, bet ir naratyvų kūrimas, kolektyvinio tapatumo formavimas.

Reikia paminėti ir istorinį oficialiosios komunikacijos gimimo kontekstą bei tolesnes jos istorinės vystymosi aplinkybes. Valstybės pastangos apskritai pateikti naratyvą visuomenei pirmiausiai buvo kaip alternatyva atsiradusių masių politiniam radikalizmui, būtų tai komunistas, anarchizmas ar nacionalizmas. Kalbant apie šių dienų oficialiosios komunikacijos perspektyvą, akivaizdus yra savotiškas dualizmas, kuris pirmiausiai remiasi atitinkamų šalių politinėmis sistemomis. Autoritarinėse valstybėse vyrauja griežtai reglamentuoti informaciniai kanalai. Demokratinėse valstybėse egzistuoja

tokia gausa informacinio pliuralizmo, jog nėra realaus pagrindo manyti, kad visuomenėje gali vyrauti tik vien autoritetinga pozicija.

Oficialiosios komunikacijos terpėje galime išskirti tris specifinius kanalus tiek pagal jų tikslą, tiek pagal pobūdį. Ir nors neretai persidengiama, tačiau jie raiškiai atspindi valstybės santykį su informacija ir valstybės piliečiais. Tai būtų: 1) instrumentinis modelis; 2) legitimacijos modelis; 3) visuomeninės naudos modelis.

Jau nemažai kalbėjome apie tai, kad norint, jog valstybė veiktų efektyviai, tam tikri reglamentai, nurodymai ar iniciatyvos turi būti pateiktos visuomenei veiksmingai ir racionaliai. Šiuo atveju, instrumentinis oficialiosios komunikacijos modelis remiasi pragmatiniais motyvais, pirmiausiai siekdamas informaciją pateikti tokia maniera, jog ji skatintų pageidaujamą elgesį ar reakciją. Dabar komunikacija tampa ne tik aiškinamąja priemone, bet ir akivaizdžiai yra nukreipta į piliečių mąstymo formavimą. Toks komunikacijos tipas pasitelkia įvairialypes strategijas – emocinį kalbėjimą, autoritetų pasitelkimą, pavojų ir naudos išryškinimą, siekiant iššaukti ne kritinį mąstymą, bet nuspėjamą atsaką. Noam Chomsky ir Edward S. Herman veikale *Manufacturing Consent* (1988) pasiūlė specifinį „propagandos modelį“, kuriuo galime analizuoti instrumentinės oficialiosios komunikacijos pozicijas. Jie išskyrė penkis pagrindinius filtrus, per kuriuos informacija yra transformuojama į viešą naratyvą, t.y. faktoriai, kurie iškreipia informaciją: 1) privačios žiniasklaidos ir pelno motyvacija; 2) reklamos įtaka; 3) tam tikrų informacinių šaltinių selektyvus pasirinkimas; 4) *flak* mechanizmas (grįžtamasis poveikis žiniasklaidos kanalams iš įtakingų grupių); 5) ideologinis filtras – „priešo“ paradigma (Chomsky & Herman: 1988, 2-35).

Kontraversiškos valstybės remiamos operacijos yra racionalizuojamos kaip „reikalingos“ ir „naudingos“. Šiais būdais, pavyzdžiui Britų imperija, kaip iš esmės ir kitos, savo kolonijinę ekspansiją aiškino kaip civilizacinę misiją prieš „atsilikusias“ tautas (Briggs & Burke: 2020, 84-88). Tai yra komunikacijos ideologinio filtro principas, kuriuo siekiama sustiprinti valstybės moralinį autoritetą. Dar aiškesnis instrumentinės komunikacijos pavyzdys - Prūsijos karinė propaganda Prancūzijos-Prūsijos karo metu, kada selektyvios žinios apie karo eigą buvo naudojamos siekiant išlaikyti moralę ir formuoti tautinį naratyvą. Chomsky ir Herman tai įvardija kaip „oficialios tiesos“ kūrimą, tai ką leidžia žiniasklaidos rinka ir galia – *manufacturing consent* (Chomsky & Herman: 1988, XII). Taip pat verta paminėti ir tiesiogines, ir realias institucijas, kurios atlikinėjo instrumentinės komunikacijos funkcijas. Antrojo pasaulinio karo laikotarpiu JAV vyriausybė aktyviai pasitelkė oficialiąją komunikaciją kaip įrankį karo reikmėms. Per *Office of War Information* instituciją buvo kuriamos afišos, transliuojamos radijo laidos, kuriami leidiniai, skirti skatinti įsitraukimą į karo pramonę, pateisinti karo veiksmus, formuoti elgesį (*Ibid.* 1-2).

Instrumentinis modelis yra glaudžiai susijęs su legitimacijos modeliu, apie kurį šiame darbe jau nemažai buvo užsiminta. Legitimacijos modelis vadovaujasi prezumpcija, jog oficialiosios komunikacijos pirminė funkcija turi būti valstybės veiksmų legitimizacija. Kol instrumentinis modelis

sako „daryk taip“, legitimacijos modelis sako – „štai kodėl mes darome taip – tai yra teisinga“. Tai tokia oficialioji komunikacijos rūšis, kuri įprasmina valstybės veiklą, kuri stengiasi tą veiklą parodyti kaip neišvengiamą ir būtiną. Šiuo modeliu dažniausiai yra remiamasi tada, kada valstybėje vyrauja krizės laikotarpis, politiniai neramumai. Kuriami tokie naratyvai, kurie racionalizuoja galbūt kontraversiškus sprendimus, siekiant užtikrinti visuomenės lojalumą.

Savo veikale *Wirtschaft und Gesellschaft* (Ekonomika ir Visuomenė), Max Weber iškelia tris valdžios legitimumo tipus – charizminį, tradicinį bei racionalų (Weber 1978: 215-216). Pastarasis Weber teorijoje yra vienas iš esminių valstybės bruožų – autoritetas, kuris yra grindžiamas įstatymais, procedūromis ir formalia valdžios struktūra. Tokio pobūdžio autoritetas reikalauja specifinės komunikacijos formos, kuri yra formali ir įtvirtinanti institucijų veiksmus. Kartu ji skleidžia atitinkamą pasaulėvaizdį, siūlo konkrečias interpretacijas apie valstybės funkcionavimą. Weber biurokratijos geležinis narvas tampa ne tik valdymo mechanizmu, bet ir ypatingai veiksmingu komunikacijos tinklu.

Pasinaudojant Weberio modernios valstybės ir biurokratijos teorija, instrumentinis oficialiosios komunikacijos modelis tampa aiškesnis, kada siekiame paaiškinti tam tikrus istorinius reiškinius. Pavyzdžiui, JAV vyriausybės komunikacija Vietnamo karo metu (ypatingai omenyje turint Lyndon B. Johnson administracijos laikotarpį) buvo nukreipta į tai, kad pateisintų karinį įsikišimą kaip „demokratijos gynybą“ ir „kovą prieš komunizmą“. Oficiali kalba nuolat pabrėždavo moralinį pagrindą aktyviems veiksams (Hallin 1986: 62). Šiuolaikinis pavyzdys galėtų būti Kinijos komunistų partijos komunikacija apie COVID-19 pandemiją, siekiant aiškiai įtvirtinti partijos efektyvumo naratyvą, kartu nutylint vėluotą ir problematišką pirminę reakciją (Repnikova 2022: 212-214).

Chomskis ir Hermanas detalizuoja instrumentinės oficialiosios komunikacijos būdą kaip hegemonijos mechanizmą, kuris pateikia vieną vienintelį tam tikro pasaulio vaizdą kaip galimą racionalų. Kaip jie rašo – „*The media serve the interests of state and corporate power, which are closely interwinded, framing the public agenda in a way that renders government policy both inevitable and legitimate*“.

Visuomenės gerovės modelis remiasi iš esmės teisinga prielaida, jog informacijos sklaida ir komunikacijos funkcija yra ne tik priemonės, bet ir viešosios gerybės, kurios turėtų būti prieinamos visiems piliečiams. Visų visuomenės šalių naudai egzistuoja toks piliečių gyvenimo būdo racionalizavimas, kuris skirtas pirmiausiai ne uždaro politinio rato naudai, bet piliečių laimei užtikrinti, šiuo atžvilgiu, viešosios gėrybės yra tos, kurios yra neatskiriamos nuo piliečių, o jų vartojimo apribojimas tiesiogiai kertasi su demokratinės valstybės principais (Hazelkorn & Gibson 2017: 4). Tai tiesiogiai atsiliepia tokiems tikslams, kaip siekio įtraukti gyventojus į pačios valstybės projektus. Iš principo, oficialioji komunikacija turėtų prisidėti prie socialinių pokyčių, todėl dialogas yra esminis visuomeninės naudos modelio sudedamoji dalis. Čia dialogas yra tarsi etinė komunikacijos forma, leidžianti organizacijoms ir visuomenei kartu kurti prasmes (Kent & Taylor 2002: 21).

XX a. vidurys daugelyje šalių buvo laikotarpis, kada buvo suvokta, jog visuomeninės naudos modelis gali efektyviai tapti pagrindiniu kanalu, siekiant visuomeninės politinės ir socialinės apsaugos. Kaip pavyzdys, 1940-1960 m. JAV vyriausybė pasitelkė *Public Health Service* ir kitus valstybinius kanalus, siekiant šviesti visuomenę apie rūkymo, narkotikų pavojus, skiepų svarbą. 1964 m. *Smoking and Health* pranešimas tapo vienu ankstyviausių ir svarbiausių apie tai, jog rūkymas susijęs su plaučių vėžiu ir kitomis rimtomis sveikatos problemomis. Šiuo atžvilgiu, žmonių elgesį yra stengiamasi modifikuoti remiantis ne kažkieno kito, bet pačių žmonių interesais, objektyviai numatant, kas iš tiesų racionalu, o kas ne.

Visais minėtais atvejais, akivaizdi tampa ta aplinkybė, jog yra vadovaujama prezumpcija, jog pirmiausiai yra atstovaujami jų interesai, nesvarbu apie kurį iš oficialiosios komunikacijos submodelių mes kalbėtume. Kaip ir sąmokslų teorijų atveju, taip pat nėra vienos konkrečios metodologinės pozicijos, galinčios mums leisti vienareikšmiškai nuspręsti, kada oficialioji komunikacija atstovauja objektyvią situaciją. Mes tik galime koherentiškai ir logiškai traktuoti atitinkamą situaciją ir kritiškai interpretuoti mums prieinamą informaciją. Bet kurio dydžio žmonių bendruomenė savo pasaulėvaizdžiu yra pliuralistinė, kalbant tiek apie politines afiliacijas, religiją ir t.t. Todėl interesai pirmiausiai atstovauja subjektyvius išskirtinumus, o ne objektyvias vienybes. Tikslingiausiai, oficialioji komunikacija turėtų pateikti konkrečiai tik tai kas žinoma ir tai, ko nereikėtų nevienareikšmiškai interpretuoti. Taigi, galbūt oficialiosios komunikacijos patikimumas slypi ne jos pretenzijoje į tiesą, bet gebėjime aiškiai parodyti, kur baigiasi žinojimas ir prasideda interpretacija.

2. VALDŽIOS IR ŽINIASKLAIDOS SANKIRTA SU SĄMOKSLO TEORIJOMIS

Nor jau minėti, rudimentiniai principai, kuriais naudojantis informacija yra pateikiama publikai, varta kur kas plačiau apibrėžti informacijos vieneto kelią nuo jo įvykio centro link visuomenės sferos. Tai yra reikalinga tam, jog pamatytume, kad viena iš pagrindinių problemų, susijusių su oficialiosios žiniasklaidos ir konspiracijų teorijų priešprieša yra informaciniam srautui būdingas vidinis prieštaravimas. Vargiai įmanomas kaip toks dalykas, kaip vienareikšmiškai priimamas viešasis diskursas. Net jeigu paskleista pradinė informacija yra objektyvi, jos interpretacija visada bus daugiau ar mažiau subjektyvi. Kaip jau buvo nurodyta, turint omenyje visą eilę specifinių faktorių, kaip psichologiniai žmogaus aspektai, asmenybės charakteristikos, socio-ekonominė ar politinė situacija, informacija keliaus skirtingais būdais, ji bus priimama arba atmetama, bus siekiama ją per naujo interpretuoti arba ieškoti jai alternatyvų. Iš esmės oficialiosios komunikacijos ir konspiracijų teorijų priešpriešos problema yra informacijos sklaidos problema.

2.1. Manipuliacijos ir informacijos kontrolė: Valdžios ir žiniasklaidos sąveika

Yra ne vienas būdas apibūdinti informacijos sklaidą nuo pradinio epicentro iki informacijos gavėjo. Mums svarbiausia kol kas yra suprasti tai, kad pirminėmis sąlygomis yra neįtikėtina sunku apibūdinti pačią gautą informaciją. Kiekvieno žmogaus sąvokos, koncepcijos, kognityvinės funkcijos yra tokios skirtingos, jog jeigu bent jau žiūrėdami į tą patį fenomeną nematome visiškai skirtingų dalykų, to fenomeno reikšmę mūsų tolesnei atečiai galime suvokti visiškai skirtingai. Kiekvienas iš mūsų, nors egzistuoja tam tikroje pakankamai vientisoje kultūrinėje aplinkoje, turi savitus interpretacijos kodus, t.y. mūsų gaunamos idėjos pirmiausiai yra asocijuojamos su mums geriausiai suprantamais dalykais. Kalbant apie komunikacijos teoriją, prasminga naudotis kriptografijos metaforomis. Kiekvienas informacinis bitas, gali būti suvoktas kaip užkoduota žinutė, naudojant kultūrinį ir ideologinį kontekstą. Tos žinutės „de-kodavimas“ vyksta jau visai kitoje „sistemoje“, naudojant visai kitas unikalias patirtis, vertybes ar interesus. Net labiausiai konkreti informacija, kad ir kokia ji būtų neutrali, bus interpretuojama selektyviai, o jos pradinė intencija gali būti visiškai iškraipyta (Hall 1980: 136-138). To pasekoje, viešojoje informacija iš esmės netenka savo pradinio vienareikšmiškumo vos tik ji palieka savo pradinį siuntėją.

Tokias nuostatas tik dar labiau patvirtina įžvalgos iš kognityvinės psichologijos perspektyvos. Kognityvinės psichologijos kūrėjo Ulrico Neisserio teigimu, žmogaus suvokimas yra toks aktyvus procesas, kuris pirmiausiai priklauso nuo mums iš prigimties būdingų schemų ir pasaulyje įgytų patirčių. Tai, ką mes matome, priklauso nuo to, ką tikimės pamatyti, o mūsų apskritai mąstymo būdas yra nulemtas mūsų esančių kognityvinių struktūrų (Neisser 1967: 55). Esant identiškoms sąlygoms, prieiti prie tų pačių informacinių kodų individai pasirenka skirtingas prasmes, o pats informacinis laukas yra arba ignoruojamas arba selektyviai pasirenkamas atitinkamos auditorijos, mat jis atsiliepia į jau esamus, tačiau nebūtinai pagrįstus įsitikinimus. Apskritai, mums yra neįtikėtina sunku pereiti didžiausią kliūtį iš visų, susijusių su racionalių informacijos apdorojimu – priimti informaciją, kuri mums tiesiogiai prieštarauja (Klapper 1960: 19-20). Todėl nėra nuostabus tokių fenomenų kaip „informaciniai burbulai“ egzistavimas, bet kartu tampa ir aišku, kad žinutės turinys yra tik vieno iš daugelio informacijos kelio dalių. Informacijos suvokimas pirmiausiai yra ne technikos klausimas, o kaip jau ne vieną kartą buvo minėta, socialinis ir psichologinis reiškiny.

Kol kas mes kalbėjome tik apie informacinės kriptografijos mašinų operavimo sistemas, tačiau egzistuoja ir informacijos sklaidos architektūra. Žvelgiant kitaip, kokiais principais apskritai organizuojamas informacinis perdavimas nuo siuntėjo iki gavėjo? Vienas ankstyviausių tokių modelių, orientuotų į aiškų matematinį detalumą, buvo *Shannon-Weaver* modelis, publikuotas 1948 m., o vėliau bendroje publikacijoje 1949 m. Jų pristatytas modelis komunikaciją dalina į šešetą operacijos punktų – informacijos šaltinį, siųstuvą, kanalą, imtuvą, paskirties tašką bei triukšmo šaltinį (Shannon &

Weaver 1949:5). Šaltinio sugeneruota žinutė, kuri tuo tarpu keliauja per siųstuva, yra paverčiama į signalą, toliau keliaujanti per kanalą. Tuose kanaluose žinutė dažniausiai yra įvairiai iškraipoma, o galų gale ji yra rekonstruojama imtuvo.

Ypatingai svarbus šio modelio aspektas yra „triukšmo“ sąvoka. Pagal Shannon ir Weaver, triukšmas yra bet kokio lygio atsitiktinė ar neatsitiktinė trikdžio forma, įsiterpianti tarp siųstuvo ir imtuvo, ir iškraipanti perduodamą informacijos bitą (*Ibid.* 13). Tai nėra tik konkretus fizinis triukšmas, kaip sakykime neišgirsta dalis žinutės, bet ir semantinis ar kontekstualus triukšmas, dėl kurio žinutė interpretuojama klaidingai. Visa tai tiesiogiai koreliuoja su prieš tai mūsų jau aptartomis detalėmis apie įtampą tarp objektyvios informacijos ir jos priėmimo – net ir neutralius pranešimus veikia įvairiopai techniniai ar kognityviniai trikdžiai. Shannon ir Weaver teorijoje taip pat labai svarbi yra ir *redundancy* (pertekliaus) sąvoka, kuri leidžia adresatui atkurti dalį informacijos net jeigu kelyje ji buvo prarasta ar iškraipyta (*Ibid.* 20). Todėl komunikacija apskritai reikalauja tam tikro efektyvumo rodiklio, kuris leistų apsidrausti nuo netikslumų – žinutės turi būti struktūrizuojamos taip, jog net ir esant didelėms klaidoms, jų pradinė intencija išliktų atpažįstama. Toks principas nenumaldomai turi didelę reikšmę kalbanti apie bet kurios masinės komunikacijos būdus, kuriose informacija neišvengiamai susiduria su įvairiomis mis-interpretacinėmis rizikomis.

Shannon ir Weaver taip pat akcentuoja, jog be techninių iššūkių bet kokio lygio komunikacijoje egzistuoja ir semantinės bei efektyvumo problemos. Pirma susijusi su simboliais, kaip žodžiai ar ženklai tiksliai perteikia pirminę prasmę, o antroji, ar komunikacija sukelia norimą atsaką adresato sąmonėje (*Ibid.* 27). Todėl šios dvi demencijos yra ypatingai svarbios tiriant oficialiosios komunikacijos susidūrimą su alternatyviais naratyvais, kaip konspiracijų teorijomis, nes net jei žinutė yra perduodama technologiškai tobulai, jos semantinis atpažinimas ar emocinis atsakas į ją gali būti visiškai kitoks, negu sumanyta.

Pakankamai plačiai apkalbėta, jog už kiekvieno informacinio klodo slypi tam tikras interesų ratas, o iš principo, labiausiai iš visų institucijų, t.y. valstybė, turėtų užtikrinti kiekvieno iš jos piliečių interesus. Kaip jau matėme, jeigu nėra tokio dalyko kaip neutralaus informacijos pateikimo, vadinasi turi būti geresni ar blogesni variantai. Šitoje perspektyvoje mes vėl susiduriame su informacijos sklaidos paradoksu, kada „kažkas“ turi nuspręsti kokia informacija ir kaip pateikta geriausiai atspindėtų bendrus interesus. Tokia ir yra informacijos kontrolės problema, kuri kartu atveda prie sąmokslų teorijų problemos. Iš esmės visos oficialiosios komunikacijos formos nevyksta socialiniame vakuume, o yra apgaubtos konkrečiomis struktūromis. Viešajame diskurse atsiranda tiek daug alternatyvių naratyvų todėl, kad pirminėse informacijos žinutėse jau slypi tam tikri subjektyvūs aiškinimai.

Pavyzdžiui, po rugsėjo 11 d. teroristinių išpuolių JAV, informacijos kontrolė ir valdžios bei žiniasklaidos sąveika įgavo visai naują demenciją. Kaip pažymi 9/11 Komisijos ataskaita, iškart po atakų, JAV vyriausybė pradėjo intensyvią informacijos valdymo kampaniją, siekdama kontroliuoti viešąją reakciją ir nukreipti dėmesį nuo galimų saugumo spragų (*9/11 Commision Report 2004: 326-*

330). Per dvejus metus prezidentas George W. Bush ir kiti aukšti pareigūnai daugiau nei 500 kartų publikai teigė, jog Irakas turi masinio naikinimo ginklus ir palaiko ryšius su „Al-Qaeda“, nors vėliau šie teiginiai buvo diskredituoti. Tokia informacijos kontrolė tapo tik dar akivaizdesnė ruošiantis 2003 m. Irako invazijai. Šiuo klausimu, *Chatham House* tyrimas teigia, kad JAV žiniasklaida prastai atliko savo darbą, kritiškai nepakankamai vertindama Bush administracijos ir melų kampanijas (*Chatham House* 2023). Tuo tarpu Pentagonas slaptos programos metu mokėjo Irako žiniasklaidos šaltiniams už teigiamus straipsnius, palaikančius JAV invaziją (*Ibid.*). Tokios informacijos kontrolės pasekmės turėjo didelę įtaką tolesniam JAV socialiniam ir informaciniam gyvenimui. *Pew Research Center* pažymi, kad po 9/11 amerikiečių pasitikėjimas vyriausybe smarkiai išaugo, tačiau po Irako karo pradžios jis pradėjo smarkiai kristi (*Pew Research Center* 2021). Taip susidarė palanki terpė konspiracijų teorijų plitimui, nes visuomenė pradėjo abejoti oficialiomis versijomis, o alternatyvios versijos pasidarė kur kas patrauklesnės.

Vienas iš mažiau žinomų pavyzdžių yra Centrinės Žvalgybos Agentūros vykdyta operacija *Mockingbird*, kuri siekė infiltruoti pagrindinės žiniasklaidos kanalus ir naudoti juos kaip priemones JAV užsienio politikos tikslams pasiekti. Per 25 metus daugiau nei 400 Amerikos žurnalistų vykdė užduotis CŽV pavedimu, įskaitant tokiuose reikšminguose leidiniuose kaip *The New York Times* ar *Newsweek* (Bernstein 1977). Šie žurnalistai ne tik skleidė propagandą, bet tikslingai formavo teigiamą JAV politiką tiek užsienyje, tiek šalies viduje. Vuco finansuojamos užsienio žiniasklaidos priemonės, siekiant paveikti tarptautinę auditoriją, kaip laikraščiai, radijo stotys Europoje, Azijoje ir Lotynų Amerikoje, siekė skleisti pro-amerikietiškas idėjas. Tokia informacijos kontrolės praktika ne tik pažeidė žiniasklaidos nepriklausomumo prerogatyvas, bet taip pat prisidėjo prie konspiracijų teorijų atsiradimo, kada išaiškėjus tokioms operacijoms, sumažėjo pasitikėjimas oficialiąja komunikacija, o terpė alternatyviems naratyvams tik padidėjo.

Tačiau net ir pati informacijos kontrolė turi pozityvų atgalinį ryšį su visuomene ir demokratiniais principais. Pavyzdžiui, klaidingų gandų plitimas gali sukelti tam tikrus finansinius ar socialinius neramumus (Sunstein 2014:75). Krizės metu informacijai plintant greitai ir nekontroliuojamai yra svarbu, jog visuomenė gautų tikslią ir patikimą informaciją, todėl valdžios institucijos turi pateisinamą prerogatyvą užtikrinti, kad visuomenė gautų tikslią informaciją arba tokį jos kiekį, kuris sumažintų galimą žalą. Iš esmės vyriausybės gali įsitraukti ir į „kognityvinę infiltraciją“ – skatinti nepriklausomus ekspertus diskutuoti su grupėmis, kurios platina konspiracijų teorijas, siekiant sumažinti jų informacijos poveikį (Sunstein; Vermeule 2008: 219).

Esmė ir yra tame, kad globalios medijos amžiuje informacijos filtravimas ir individualizuotas turinio pasirinkimas sukuria „kontrolės architektūrą“, kuri leidžia informacijos vartotojams pasirinkti tik tai, kas atitinka jų įsitikinimas, taip skatinant „kibernetinę poliarizaciją“ (Sunstein 2014: 75). Kas vėlgi veda link to, kad žmonės yra linkę ieškoti ir priimti tokią informaciją, kuri patvirtina jų esamus įsitikinimus, o prieštaringa informacija dažnai yra ignoruojama. Mes vėl tarsi atsiduriame aklavietėje,

kada nesant vienareikšmio ir vientiso informacijos srauto šaltinio ir informacijai esant pateikiamai jau interpretuotai, tai gali būti ir negatyvus, ir pozityvus veiksnys. Informacijos kontrolės atžvilgiu, tai pradeda atrodyti kaip užkoduotas socialinio konflikto šaltinis, kada melavimas viešajai publikai vardan tariamo ar realus jų interesų apgynimo, pasirodo esantis to „švento“ ryšio, pasitikėjimo sulaužymas tarp piliečių ir juos reprezentuojančios valstybės.

2.2 Oficialiosios komunikacijos ir konspiracijų teorijų konfliktas viešojoje erdvėje

Bent jau demokratijoje viešasis diskursas yra pokalbis tarp įvairių grupių, siekiant įtikinti, jog vienas ar kitas požiūris yra teisingas arba reikalingas bendrajam gėriui. Neturėtume abejoti, jog šią dieną mes vis dar galime kritiškai žiūrėdami susidaryti pakankamai aiškų vaizdą, kurie naratyvai turi šansų būti arčiau tiesos, o kurie reikalauja kritinio žvilgsnio. Neturėtume pamiršti iš tiesų pagrįstos prezumpcijos, jog oficialiosios komunikacijos teikiama informacija gali būti klaidinga, taip pat galime neabejoti, kad vadovaudamiesi antra prezumpcija, jog oficialioji komunikacija atspindi visoms šalims naudingą siekį, siekti bendro gėrio, beveik absoliučia dauguma, jos skleidžiama informacija atspindės bent jau didžiąją dalį tiesos. Kaip jau buvo minėta šio darbo pradžioje, bene svarbiausias ir paprasčiausias tiesos kriterijus informacijos šaltiniuose yra logiškas koherentiškumas. Mes teikiame pirmenybę tam, kas yra lengviausias paaiškinimas, turintis nuoseklią loginę liniją.

Tačiau mes gyvename sudėtingais laikais, kai pasirinkimas nėra tik tarp racionalaus kasdienio gyvenimo ir kolektyvinės psichozės. Šie laikai tai toks metas, kai melagingos naujienos (*fake news*) yra *sąmoningai* kuriamos, norint pagrįsti savo ideologinę poziciją. Tai tapo ypatingai akivaizdu prasidėjus dar XXI a. nematytam politiniam susiskaldymui, pirmiausiai JAV tarp demokratų ir respublikonų (Weber et. al. 2021). Kaltinimų pagrįstumo tiesos laipsnio kartelė krito taip žemai, jog užtenka paskleisti vienokią ar kitokią istoriją socialinėse medijose ir žiūrėti kaip rutuliojasi sniego gniūžtė (Muirhead 2019: 144). Pačios melagingos naujienos yra tik vienas iš daugybės elementų iš vykstančios atakos, nukreiptos į žiniomis pagrįstą valstybinį autoritetą. Jis eina plačiai link ekspertų pareiškimų, susijusių su visuomenine sveikata, farmacija, įvairiais mokslininkų pareiškimus atitinkančiais klausimais. Stebėtinas tampa konspiracijų teorijų šalininkų aklumas, kada jie tariamai vadovaujasi „tiesos ieškojimo“ principais, nors patys jie nėra linkę į kritinę diskusiją (*Ibid.*). Iš principo tai yra dar vienas paradoksas ir labai sunkinanti aplinkybė diskusijai, kada pradinė konspiracijos teorijos sąlyga yra tai, jog visuotinai priimtas naratyvas būtinai turi būti melagingas, o ortodoksiškos jėgos būtinai bandys apginti jų pozicijas iš savi-suinteresuotumo (Byford 2011: 88). Apskritai, konspiracijos teorijos, santykiyje su oficialiąja komunikacija, gali pasirodyti ne tik kaip akivaizdžiai priešiškas reiškinys, bet kaip David Aaronovitch (2008) apibūdina, tik kaip užduodantis klausimas, t.y. „*it's not a theory*“ teorija. Tokiu atveju sąmokslų teorijos yra retoriškai apibūdinamos ne kaip teorijos, o greičiau kaip abejonės su išankstiniu nusistatymu tam tikrais klausimais.

Tokia priešprieša galime iliustruoti atitinkamais masinės komunikacijos reiškiniais, pirmiausia omenyje turėdami tiriamąsias knygas, skirtas aiškinti tariamai neišaiškintoms tragedijoms. Jim Keith knygos *Okbomb: Conspiracy and Cover-up* (1996), skirtos 1995 m. Oklahomos teroristiniam aktui, akcentuoja savo dėmesį neatsakymams klausimams, kas tariamai tada meta dėmę tiek pačiam įvykiui, tiek oficialiai versijai. Knyga kviečia skaitytoją patį ieškoti „tikros“ versijos apie įvykių ir motyvacijos seką. Rugsėjo 11 d. panašių išpuolių atveju, tinklalapis 911Truth.org turi paruošęs 14 klausimų atmintinę, skirtą „probleminės“ teroro aktų interpretacijų vietoms. Panašiai kaip holokausto neigėjai ir mokslo priimtos AIDS kilmės teorijos neigėjai teigia, jog jie tik formuluoja klausimus (Byford 2011: 91). Visa retorika, skirta *tik klausimų kėlimui*, iš esmės yra naratyvo formavimas, o ne diskusija viena ar kita forma. Klausimai, kurie bus keliami konspiracijų teoretikų, atsakant į oficialiosios komunikacijos perspektyvą, dažniausiai remsis į tai, ką galime pavadinti *errant data*, t.y. tokiais informacinės medžiagos likučiais, kurie nedaro esminio skirtumo pačiai įvykio versijai. Tai tokios aplinkybės kaip tai, kad John F. Kennedy nužudymo metu kai kurie girdėjo ne du šūvius, bet tris; jog Elvis Presley kapo inskripcijoje yra klaidų, kurios kažkodėl turėtų būti susiję su jo tik tariama mirtimi; tas faktas, jog George W. Bush teroro akto metu buvo vienoje iš Floridos mokyklų (*Ibid.* 92).

Visiškai suprantama yra ta aplinkybė, jog valstybėje turi būti centralizuotas informacijos taškas. Blogiau tik tai, kad pasiekus tokio lygio socialinės medijos išsivystymą, to taško reikšmė tik vis labiau menksta. Šitoje perspektyvoje, mes jau nebesusiduriame su tiesiog *tik klausimų kėlimu*, o bendros ir sąžiningos informacijos sklaidos principų pažeidinėjimu, kuris šiuo atveju kyla ne iš valstybės, bet iš piliečių tarpo. Kaip matome, visas demokratinės informacijos sklaidos modelis yra paremtas trapiu susitarimu, jog valdžios ir opozicijos pusės (nesvarbu ar omenyje turėsime valdžios institucijų, ar visos valstybės pavyzdžius) galų gale dirbs bendram labui. Tai reiškia, jog mes negalime žudyti, įkalinti, atstumti, niekinti ar naikinti mūsų oponentų, kai mes laimime. Tai taip pat reiškia taikų galios perdavimą kitai pusei. Tai taip pat reiškia, jog šiame dešimtmetyje tokios gajos konspiracijų teorijos, kaip suklastoti rinkimai, *deep state* egzistavimas ar Demokratų partijos organizuojamas valstybės išdavimas neturi jokio pagrįsto reikalo egzistuoti racionalių demokratijoje (Muirhead 2019: 145).

Iš informacinio klando perspektyvos, mes atsiduriame unikaloje situacijoje, kada oficialiosios komunikacijos šaltiniai taip kaip niekad prieš tai yra veikiami grynai ideologinės prizmės. Todėl mes turime šnekėti ir apie tam tikrą oficialiosios komunikacijos krizę, ypač omenyje turint neramius politinius laikotarpius, ką šiuo metu kelia antrosios prezidento Donald Trump kadencijos administracija. Šitoje perspektyvoje, siekiant pagrįsti suradikalėjusios Respublikonų partijos interesus, institucijų teikiama informacija yra sąmoningai iškraipoma, jog atitiktų reikiamą naratyvą. Pirmiausiai, institucijos yra nukreipiamos nuo savo pradinių intencijų. JAV kariuomenė yra naudojama „atremti“ M13 gaujų išpuolius, vidurinių rytų teroristus, taip pat naudojama opresyviems veiksams, kurie pažeidžia žmogaus teisės. Institucijos yra kuriamos, jog pateiktų alternatyvią, tačiau neturinčią jokių definityvių įrodymų teoriją. Kai Nacionalinio Saugumo direktorius Daniel Coats charakterizuoja

klimato kaitą kaip nacionalinį saugumą, sukuriamą kita komisija, kuri turėtų „patikrinti“ šią išvadą, ir marginalus fizikas, kuris sulygino anglies dioksido demonizavimą su žydų demonizavimu, yra paskiriamas šios komisijos vadovu. Institucijos yra priverčiamos rimtai žvelgti į išgalvotus politinius naratyvus, kai Teisingumo Departamento vadovas William Barr yra paskiriamas įrodyti, jog FTB tyrimas susijęs su Donald Trump politine kampanija ir buvo prezidento Obamos užsakytas reikalas. Galiausiai institucijos yra kaltinamos, jog jų priešingos išvados Trump administracijai yra dalis *deep state* konspiracijos, nukreiptos susilpninti JAV visuomenę (*Ibid.* 146.).

Dabar mes vis labiau panyrame į post-tiesos amžių, kada objektyvios interpretacijos yra palenkiamos žmonių interesams, o dar labiau ir pirmiausiai jų politinėms afiliacijoms. Trumpai tariant, post-tiesos amžiuje pirmenybę turi ne objektyvios interpretacijos ar bent jau geriausios iš jų paieška, bet emocijų pripildyta populistinė retorika (Fischer, 2019). Šiuo atžvilgiu, alternatyvių faktų išradinėjimas yra tik dar vienas būdas pirmiausiai apeliuoti į tokias kontraversiškas ir neapykantą kurstančias sritis kaip anti-migrantų politiką, homofobiją, ksenofobiją, rasizmą. Tai greičiau yra desperatiškas bandymas sustabdyti niekados nenumaldomą visuomenės pokytį, o ne rimtas bandymas argumentuoti prieš tokius pokyčius, ką daro rimtos konservatyvios partijos, pirmiausiai Europoje. Įdomu tampa tai, kad tokie dabar oficialiosios komunikacijos naratyvai, kuriuos iškėlė Respublikonų partija, seka konspiracijų teorijų principus, kaip sakykime, bandymą parodyti, jog už socialinių pokyčių slypi tam tikros organizacijos ar tai, jog egzistuoja socialiniai leitmotyvai, kaip tam tikri asmenys nori tikslingai keisti visuomenę. To pasekoje labai natūraliai susiformuoja primityvūs naratyvai apie *mus*, kurie reprezentuoja tai, kas tariamai yra priimtina ir juos - priešingus mums.

Trumpo administracijos retorikoje, pagrindiniais kaltinamaisiais tapo liberalios politinės jėgos, visuotinė žiniasklaida ir įstatymų ekspertai (Fischer 2022: 116). Trumpo jie visi buvo įvardinti kaip „žmonių priešai“, neįskaitant tik *Fox News*, kuri aktyviai skleidė Trumpo populistinę retoriką. Kaip pasekmė, JAV oficialiosios komunikacijos kanalai bent aštuonerius metus skleis alternatyvią, nepatvirtinamą informaciją oficialiaisiais kanalais, taip sutrikdant tradicinę autoritetingos informacijos klodą (Bennet & Livingston 2018: 122). Tokia oficialiosios komunikacijos dekonstrukcijos strategija stengėsi padalinti pačią informacijos kanalų sistemą, o rezultatas yra ryški riba tarp visuotinės žiniasklaidos ir respublikonų judėjimo, ypač omenyje turint jos radikalųjį sparną. Tokia praktika plinta ir kitose Europos ir Pietų Amerikos šalyse, kur pirmiausiai radikaliosios dešinėsios jėgos vis labiau pradeda platinti iš esmės alternatyvią realybę atitinkančias naujienas, o taip pat ir revizionistinę istorijos interpretaciją.

Žiūrint iš ateities perspektyvos, tokios oficialiosios komunikacijos krizės laikotarpiu, kurį mes jau užfiksavome, didžiausia auka yra mokslinės ekspertizės būklė. Tai ypač pasakytina apie tokius pavyzdžius kaip COVID-19 pandemijos suvaldymas ar klimato kaita. Pirmoje kadencijoje Trump prireikė 19 mėnesių, kol jis galiausiai paskyrė Baltųjų Rūmų mokslo reikalų patarėją, o per tą laiką bendrosios mokslui skirtos pajamos buvo smarkiai apkarpytos. Dažnai atitinkamos mokslinės

organizacijos patirdavo spaudimą publikuoti ar informuoti piliečius tokia informacija, kuri pritartų Trump administracijos vizijai (Terris 2018). Sąmoninga dezinformacija laisvai sklido oficialiosios komunikacijos kanalais, kai klimato kaitos veiksmų programos buvo skelbiamos esą tik dar vienas, tik šį kartą kitoks, būdas skleisti prokairių politines programas. Paryžiaus Klimato susitarimas buvo Trump vadinamas - tiesiog apgaule.

Panašiai galime traktuoti ir reakciją į COVID-19 pandemiją, kada Pasaulio Sveikatos Organizacija buvo kaltinama per lėtus veiksmus, o vėliau jai ir grasinama finansavimo nutraukimu. Toliau oficialiosios komunikacijos kanalai buvo naudojami skleisti tokią jokio pagrindo neturinčią informaciją, kaip tai, jog virusas nėra nieko baisiau negu paprastas peršalimas, jog egzistuoja „stebuklingi“ vaistai, kaip *ivermecting* (Fischer 2022: 118).

Kaip minėta, mes iš tikrųjų galime kalbėti apie oficialiosios komunikacijos vis labiau didėjančią krizę. Aišku, pirmiausiai iš centrinės valdžios perspektyvos, kas leidžia teigti, jog kur kas kasdieniškesniais klausimais oficialiosios komunikacijos kanalai tapo patikimesni, tačiau aukščiausios valdžios atstovo, t.y. prezidento institutas, vis labiau praranda savo autoritetą. Kaip matėme, tai visų pirma yra siejama su vis didėjančiu politiniu radikalizmu. Apskritai, jau galime pastebėti, jog dabartinės konspiracijų teorijos pakankamai skiriasi nuo to, ką mes XX a., ypatingai pop kultūros įtakoje, galvojome esant sąmokslų teorijos. Iš mitologinių būtybių, ateivių, kolektyvinės psichozės būsenos, konspiracijų teorijos mikliai perėjo į platų politinį lauką, o dar labiau įvairiais aspektais koreliuoja su realiais politiniais įvykiais. Argi tai negalėtų būti dar vienas įrodymas apie konspiracijų teorijų ir socialinių pokyčių įtaką vienas kitam?

Mes galime kalbėti apie naują *konspiricizmą*, kuris yra kur kas geriau struktūrizuotas ir nukreiptas į du blokus – politines partijas, priimtina politinę opoziciją ir „institucijas nukreiptas į žinių organizavimą“ (Muirhead et. al. 2019: 153). Savotiškai tokį posūkį galėtume suprasti kaip kritinę reakciją į Obamos administracijos metus, kada tam tikros socialinės politikos gairės užribyje paliko nemažai konservatyvių pažiūrų žmonių. Tai yra įdomu, jog naujasis konspiricizmas yra sąmokslų teorija be jokios teorijos. Iš jo nėra reikalaujama jokių įrodymų, jis yra politiškai sterilus, destabilizuojantis, impulsyvus – negatyvumas yra jo pagrindinis principas (*Ibid.* 154).

Tačiau apie naująjį konspiricizmą galime galvoti ir iš kitos perspektyvos. Alternatyvios realybės konstravimas, kai mes omenyje pirmiausiai turime tokias aplinkybes kaip iš esmės sąmokslų teorijų transliavimas oficialiosios komunikacijos kanalais, taip pat gali būti suprastas kaip privačios galios išsivadavimas iš viešosios publikos ir ekspertų, kaip reguliuotojų, pozicijos. Kai mes atmetame nepriklausomą žiniasklaidą, viešąsias ir valstybines institucijas, lieka tik privatūs informacijos kanalai, kurie nejaučia turintys jokių oficialių įsipareigojimų publikai. Sakykime, didžiosios naftos perdirbimo kompanijos publikai aktyviai skleidė visiškai klaidingą informaciją apie iškasenų įtaką klimato kaitai. Taip naujojo konspiricizmo negatyvumas tapo konstruktyviu veiksmu. Tikslas yra viešųjų institucijų, profesionalaus žurnalizmo, mokslo, įvairiausio plauko ekspertų atsisakymas vardan privačios galios

išsivadavimo iš kontrolės, kuri informaciją nukreipia bendrojo gėrio labui (*Ibid.* 158). Aišku, ne visas institucijas vienodai – kariuomenė, teisėsauga ir viešosios tvarkos institutai gali būti palikti ramybėje tol, kol jie seka bendru naratyvu. Į kitas institucijas gali infiltruotis atitinkamų politinių afiliacijų asmenys, o kitos gali būti diskredituotos.

Vėlgi, naujajame konspiricizme mes matome, kokią realią ir didelę įtaką turi politinės nuotaikos sąmokslų teorijų plitimui ir pripažinimui. Konspiracijų teorijų bendrame kontekste skiriasi tik tai, jog tokio tipo konspiracijos teorijos vis labiau naudojasi oficialiosios komunikacijos kanalais skleidžiant savo žinutę. Iš esmės, kol kas nėra vienareikšmiško pagrindo manyti, jog oficialiosios komunikacijos ateitis yra pasmerkta tapti tik atitinkamų politinių jėgų ideologijos transliavimo kanalu. Tačiau turime suprasti, kad valstybę reguliuojančios konstitucinės prezumpcijos vis labiau yra pažeidžiamos, o vienintelis kelias tai užkirsti yra politinės poliarizacijos mažinimas.

Kol kas aptarta tik vieną iš dviejų oficialiosios komunikacijos ir konspiracijų teorijų priešpriešos dalių. Kita problemos dalis yra labiau susijusi su valstybinių institucijų santykiu su konspiracijų teorijomis. Ar konspiracijų teorijos iš viso turėtų būti priimtose rimtai? Jeigu taip, kaip oficialiosios komunikacijos kanalai turėtų elgtis? Cass R. Sunstein ir Adrian Vermeule pasiūlo penkis galimus reakcijos scenarijus: 1) valstybė uždraudžia konspiracijų teorijas kaip tokias; 2) valstybė cenzūroja tokią veiklą per baudų sistemą; 3) valstybė pati imasi iniciatyvos nuneigti kuriamas sąmokslų teorijas; 4) valstybė samdo privačius asmenis tokiai veiklai; 5) valstybė užsiima neformalia komunikacija su sąmokslų teorijų skleidėjais (Sunstein; Vermeule 2008: 14). Jų bendroji propozicija valstybinei reakcijai į konspiracijų šaltinių problemą yra aktyvi oficialiosios komunikacijos reakcija, savotiška *kognityvinė infiltracija*.

Bet kol kas užduokime sau visai kitą klausimą. Ar konspiracijų problema iš tiesų yra tokia opi? Egzistuoja pakankamai argumentuota pozicija, kuri abejoja daugumos sąmokslų teorijų reikšme viešajam gyvenimui. Tokia pozicija remiasi argumentais, kaip faktu, jog sąlyginai tik nedidelė dalis populiacijos tiki sąmokslų teorijomis ar tai, jog kai kurios konspiracijų teorijos iš esmės neturi tiesioginių pasekmių visuomeninei santvarkai, kaip sakyme tikėjimas, jog Ruzvelto incidentas iš tiesų įvyko. Tačiau čia viskas priklauso nuo to, apie kurias sąmokslų teorijas kalbėsime ir tuo labiau apie kurią populiacijos dalį. Pavyzdžiui, 2002 m. tyrimas parodė, kad devyniose islamiškose šalyse 61 procentas apklaustųjų tikėjo, jog musulmonai neturėjo nieko bendro su Rugsėjo 11 dienos atakomis (*Ibid.* 16). Konspiracijų teorijos tampa problema tada, kada tikėjimas nerealiais faktais iššaukia tikinčiųjų atsaką. Tokiais atvejais, konspiracijų teorijų laikytojų veiksmai iš tikrųjų priveda prie dažniausiai smurtą iššaukiančių sąmokslų, dažniausiai nukreiptų arba prieš valstybines institucijas, arba siekiančių sukelti visuotinę paniką visuomenėje.

Todėl galime tvirtai teigti, jog apskiai esantys istoriniai pavyzdžiai parodo, jog pavojingiausios konspiracijų teorijos yra ne tiek tos, kurios tiesiogiai prieštarauja visuotiniam konsensui, o kiek tokios, kurios iššaukia organizuotą opoziciją. Apskritai, pirmoji dilema, ar oficialiosios komunikacijos kanalai

turėtų ignoruoti ar paneigti konspiracijos teorijas, turi skirtingas pasekmes. Ignoravimas reiškia sąmokslų teorijų tolesnį gyvavimą ir plėtimąsi. Tuo tarpu bandymas paneigti teoriją, iš esmės gali reikšti netiesioginę tos teorijos legitimizaciją. Yra kelios strategijos, kuriomis gali vadovautis oficialiosios komunikacijos kanalai. Viena iš jų yra *wait-and-see* strategija (*Ibid.* 18). Oficialiosios komunikacijos kanalai iki tam tikro lygio gali tiesiogiai ignoruoti konspiracijos teoriją, jeigu ji nedaro aiškiai apčiuopiamos žalos. Tikėjimas vienu ar kitu sąmokslu dažniausiai vyksta bangomis, todėl galime visiškai racionaliai tikėtis, kad po kurio laiko sąmokslų teorija tiesiogiai natūraliai neteks savo populiarumo. Kol kas, nagrinėdami tik abstraktų oficialiosios komunikacijos santykį su sąmokslų teorijų paneigimu, galime paminėti ir sinergijos dalyką – daugelio sąmokslų teorijų paneigimas gali sumažinti efektą paneigiant bet kurią iš jų. Tikslingai paneigiant vieną atitinkamą teoriją, suteikiamas savotiškas autoritetas, jog valstybė rimtai žiūri į šią konspiraciją kaip pavojingą ir visiškai neįmanomą. Lengva ranka vykdomas teorijų paneigimas neturi tokio autoriteto, ir visuomenės gali būti interpretuojamas netgi kaip tokių teorijų patvirtinimas.

Svarbus yra ir auditorijos veiksnys. Ar oficialiosios komunikacijos kanalai turėtų savo kontra-informacijos kampaniją nukreipti prieš konspiracijų teorijų šaltinius, ar kreiptis į pačią tą informaciją gaunančią auditoriją? Visiškai racionalus sprendimas yra griebtis abiejų pusių. Problema čia labiau iškyla tada, kai omenyje turime tokias aplinkybes kaip faktą, jog konspiracijų teorijų pasipriešinimas kontra-faktams ir argumentacijai yra pernelyg stiprus racionaliai diskusijai, o taip pat ypatingai stiprus, kai kontra-faktus pateikia valstybė (*Ibid.* 20). Kol cenzūra pasirodytų kaip paprasčiausias variantas, ji visiškai nėra suderinama su atviros demokratinės visuomenės principais, o kartu bet koks bandymas cenzūruoti sąmokslų teorijų kalbas yra *self defeating*, nes netiesiogiai tik pagrindžia tokias spekuliacijas, jog valstybė nori nutildyti opoziciją.

Kur kas geresnė prieiga yra privačių, ne valstybinių ekspertų rėmimas, mat jie savęs tiesiogiai neasocijuoja su valstybės veikla. Tai svarbus faktorius, kuris leidžia ekspertus disasocijuoti nuo eiliniam piliečiui grėsmingai atrodančių institutų darbo ir pamatyti, kad „toks-kaip-ir-aš“ gali turėti kitą, galbūt net dar labiau pagrindžiamą nuomonę apie vieną ar kitą įvykį. Realioje vyriausybiniėje praktikoje, apskritai, konspiracijų teorijų šaltinių centrams nėra skiriamas didelis dėmesys (*Ibid.* 21). Eilinių piliečių auditorija yra sėkmingiausia publika, į ką oficialiausioji komunikacija gali nukreipti savo resursus. Pasak Philip Zelikow, 9/11 Komisijos nario : „[t]he hardcore conspiracy theorists are totally committed. They'd have to repudiate much of their life identity in order not to accept some of that stuff. That's not our worry. Our worry is when things become infectious [t]hen this stuff can be deeply corrosive to public understanding. You can get where the bacteria can sicken the larger body“.³ Todėl dar viena, jau anksčiau minėta galimai sėkminga taktika galėtų būti kognityvinė infiltracija. Ši koncepcija grindžiama prielaida, kad vienintelis veiksmingas būdas kovoti su konspiracinių teorijų poveikiu – tai ne represijos ar cenzūra, bet dalyvavimas jų kūrimo erdvėje,

³ Cituota pagal Sunstein; Vermeule 2008: 21.

įsiterpiančią į šias bendruomenes ir sąmoningai koreguojant jų diskurso struktūras iš vidaus. Pasak autorių, „vyriausybinių agentūros gali ir turėtų aktyviai dalyvauti siekiant informuoti bei galimai destabilizuoti šias grupes iš vidaus“. Tai būtų pasiekama per „diskusinį suardymą“, kai infiltratoriai — ne būtinai oficialūs valstybės atstovai, bet dažnai akademikai, intelektualai ar net algoritminiai aktoriai — įsitraukia į diskusijas ir pradeda sistemingai siūlyti priešingas interpretacijas, siekiant sumažinti bendruomenės ideologinį uždaramą. Ši strategija suponuoja, kad informacijos kontrolė neturi apsiriboti tik turinio filtravimu ar atskleidimu – ji gali būti veiksminga per subtilias, tačiau tikslingas epistemines intervencijas. Kitaip tariant, tai yra ideologinė preventyvosios komunikacijos forma, kurios tikslas – neslopinti, bet perorientuoti mąstymą. Iš šios perspektyvos „kognityvinė infiltracija“ tampa ne tiek sąmokslų teorijų dekonstrukcija, kiek žinojimo gamybos struktūros įtvirtinimo forma – būdu „įkoduoti“ tam tikras epistemologines nuostatas kaip normalias, o kitas marginalizuoti (*Ibid.* 21-23).

Kaip parodo reali oficialiosios žiniasklaidos ir vyriausybinių institucijų praktika, atsakas į sąmokslų teorijų keliamą grėsmę gali būti ir kur kas paprastesnis. Pavyzdžiui, Suomija nuo 2014 m. integravo medijų raštingumą į mokyklų ugdymo programas, pradedant nuo pradinio ugdymo lygmens. Šis požiūris padėjo Suomijai pasiekti aukštą atsparumo dezinformacijai lygį Europoje (Gross 2023: 4). Mokiniai mokomi kritiškai vertinti informaciją, analizuoti šaltinius ir atpažinti klaidinančius naratyvus, kas padeda sumažinti sąmokslų teorijų plitimą visuomenėje. Europos Komisija kartu su UNESCO inicijavo kampaniją „*#ThinkBeforeSharing*“, skirtą kovai su COVID-19 susijusiomis sąmokslų teorijomis. Šios kampanijos metu buvo sukurti informaciniai grafikai, skatinantys piliečius kritiškai vertinti informaciją, parodyti empatiją ir pasitikėti oficialiais šaltiniais. Kampanija buvo išplėsta į Pietryčių Europą ir Turkiją, siekiant sustiprinti visuomenės atsparumą dezinformacijai. JAV buvo įsteigtas Valstybės departamentas *Global Engagement Center* (GEC), kurio tikslas buvo kovoti su dezinformacija internete. Tačiau šis centras susidūrė su kritika dėl galimo cenzūros taikymo ir galiausiai buvo uždarytas. Šis pavyzdys parodo, kad kovojant su sąmokslų teorijomis būtina rasti pusiausvyrą tarp informacijos kontrolės ir žodžio laisvės užtikrinimo. Šie pavyzdžiai rodo, kad efektyviausios strategijos kovojant su konspiracijų teorijomis yra pakankamai banalios, bet veiksmingiausios, t.y. orientuotos į švietimą, kritinio mąstymo ugdymą ir atvirą komunikaciją su visuomene. Svarbu ne tik paneigti klaidingą informaciją, bet ir stiprinti visuomenės gebėjimą savarankiškai atpažinti ir atsisipirti dezinformacijai.

2. 3. Skaitmeninės žiniasklaidos ir valdžios sąveika: Sąmokslų teorijos kaip informaciniai ginklai

Sąmokslų teorijos, kaip tokios, nebūtinai gali egzistuoti kaip tik savaiminė valstybės vidaus problema. Sąmokslų teorijos gali būti paverčiamos ir informacinio karo ginklais. Apskritai, mes vėl

susiduriame su unikaliomis, niekada dar istorijoje nebuvusiomis situacijomis, kada naujoji, ir vis dar vykstanti, informacijos revoliucija, panaikinusi mis-komunikacijos grėsmę, ją sugrąžino atgal kita forma. Kalbant apie šiuolaikinį informacinį karą, jis yra ne tik sudedamoji hibridinio karo dalis, bet ir būdas ne karo sąlygomis kenkti kitai valstybei ar jose esančioms bendruomenėms. Šiuolaikinis informacinis karas pasižymi tuo, jog veikia laisvai prieinamais informacijos laikais ir jos tikslas yra įvaizdžio kūrimas ar indoktrinacija (Chkopioa 2021: 106). Akivaizdu yra tai, kad „ramiausia“ savo forma informaciniai karai pirmiausiai reiškiasi pozityviais veiksniais, kaip teigiamu vienos ar kitos valstybės įvaizdžio kūrimu, pažindinimu su jos kultūra, ar pastangomis kontraversiškus epizodus aiškinti racionaliai. To geriausias pavyzdys būtų Kinijos Liaudies Respublikos atvejis, kada jos masinė informacinė kampanija yra nukreipta ne tik į kinų kultūros platinimą, bet ir stengiantis nuneigti ar pateikti alternatyvius aiškinimus vykstančiam Uigurų genocidui (Plg. Roberts 2020: 199-235).

Norint išsamiai pailustruoti sąmokslų teorijas kaip informacinio karo įrankį, ekstensyviai pasitelksime vienetinį, bet ekstremalų atvejį – Rusijos propagandą Ukrainos karo metu. Apskritai, pirmiausiai reikėtų pabrėžti, jog intensyvios propagandinės kampanijos karo metu yra visiškai aiškos ir net savaime suprantamos procedūros. Jos skirtos sutelkti visuomenę, ekstremaliu atveju užtikrinti piliečių lojalumą. Tuo sakykime pasižymi ukrainiečių propaganda ir, vėlgi ji yra visiškai savaime suprantama. Ji radikaliai skiriasi nuo Rusijos propagandos, kurios apskritai oficialusis komunikacijos naratyvas yra pats visiškai sumišęs su sąmokslų teorijomis, alternatyviais istoriniais faktais, ekstremistinio lygio nacionalizmu, o neretai ir visiškais fantazijomis. Ką po 2014 m. Rusijos propaganda iškėlė kaip oficialų naratyvą paaiškinti Europo-maidaną, visiškai atitinka pagrindinius sąmokslų teorijos skiriamuosius bruožus. Tai ir nesamo pavojaus suradimas, tariant, jog Ukraina gali tapti nacionaline grėsme Rusijos saugumui. Tai ir tariama „nacistinė“ Kijevo valdžia. Tai ir tiesioginis abejojimas Ukrainos nacionaliniu pagrindu, tariant, jog ji yra butaforinė valstybė.

Čia konspiracijų teorijos gali pasirodyti kaip veiksmingas informacinio karo ginklas keliais veiksniais. Pirmiausiai, Rusija naudoja sąmokslų teorijas kaip daugiakopę strategiją, siekdama tikslų tiek valstybės viduje, tiek užsienyje. Šios teorijos padeda formuoti visuomenės nuomonę karo klausimais. Rusija, tai auka ginanti save nuo kolektyvinių Vakarų, kurie Ukrainą naudoja kaip marionetinę valstybę. Tokia naratyvo transformacija leidžia Krekliui ne tik iškreipti pačio konflikto mastą ir prasmę, o taip pat kartojamos žinutės ir ribotos alternatyvios informacijos galimybės padeda sustiprinti šį įsitikinimą (Radnitz 2023: 12). Taip pat konspiracijų teorijos tarnauja ir kaip signalas – kalbėjimas apie tariamas slaptas grėsmes ar pasaulinio lygio sąmokslus leidžia Krekliui demonstruoti savo galią, galimybę prieiti prie „slaptos informacijos“ ir pasiryžimą imtis drastiškų veiksmų. Tokie pareiškimai, kaip tariami Ukrainos planai panaudoti „purviną bombą“ ar JAV finansuojamus biologinius ginklus, kuria baimės atmosferą ir leidžia Rusijos visuomenę skatinti savicenzūrą ir visuotinį paklusnumą.

Sąmokslų teorijos taip pat atlieka painiavos kūrimo funkciją. Kai jos pateikiamos gausiai, dažnai ir viena kitai prieštaraujančia forma, jos ne kiek įtikina, kiek apsunkina galimybę susidaryti aiškų vaizdą apie faktus. Rusijos atveju, tai ypač naudinga siekiant nukreipti nuo savo nusikaltimų ar atsakomybės. Malaizijos oro linijos reiso MH17 numušimo ar motinystės ligoninės bombardavimo Mariupolyje atvejais, Maskva pasitelkė įvairias sąmokslų versijas, kaltindama Ukrainą, taip skleidžiant informacinį triukšmą ir atgrasant žmones nuo tiesos paieškų. Ilgalaikėje perspektyvoje, toks informacinis chaosas gali paskatinti visuomenę nusivilti politiniais klausimais ar ieškoti kitų informacijos šaltinių (*Ibid.* 13).

Panašiai elgiamasi ir su skirtingomis auditorijomis, vidaus auditorija išlieka pagrindinis Kremliaus propagandos taikinys. Per valstybinius televizijos kanalus ir internetinę erdvę, kaip „VK“ ar „Telegram“ Rusijos valdžia skleidžia naratyvus, kuriais siekiama įtikinti gyventojus, kad karas Ukrainoje yra būtinas gynybos aktas. Taip pat yra pasitelkiami pareiškimai apie tariamus „penktosios kolonos“ veikėjus, kurie neva kelia pavojų šalies vienybei ir jos egzistencijai. Šie naratyvai, kartu su bauginančiais pasakojimais apie galimas pasekmes Rusijai pralaimėjus, ne tik skatina lojalumą, bet ir slopina potencialią opoziciją bei motyvuoja karo šalininkus. Čia yra veikama ir tarptautinėje erdvėje, pirmiausiai omenyje turint trečiojo pasaulio šalis, ypač tas, kurios yra kritiškos JAV ir Vakarų atžvilgiu (*Ibid.* 14). Vietinėmis kalbomis transliuojančias televizijas, tokias kaip *Russia Today*, Kremlius skleidžia antivaikietiškas sąmokslų teorijas, kurios iš tiesų randa atgarsį tose visuomenėse. Panaši auditorija egzistuoja ir Vakarų valstybėse, pirmiausiai turint omenyje radikaliąsias dešiniųjų jėgas ir kiek mažesniu laipsniu kairiāsias.

Čia paminėta tik vienos valstybės radikali informacinio karo praktika, kurios vienas iš ginklų yra sąmoningas sąmokslų teorijų naudojimas tiek vietos, tiek užsienio auditorijai. Nors XXI a. tai yra vienas iš pirmųjų toks atvejis, galime nei kiek neabejoti, jog įsiplieskus dar vienam didelio karo epicentrui, informacinės kampanijos galėtų prilygti ar net viršyti Rusijos taikomą praktiką. Viso esmė ta, jog jau kaip ne kartą minėta, informacijos sklaidos raida pasiekė tokį laipsnį, jog jos visuotinumas yra ir didžiausias jos ginklas ir silpnybė. Iš esmės daug kartų kartojamą alternatyvią realybę primenanti informacija žmonių sąmonėse gali pavirsti realiais faktais.

3. TYRIMO “SĄMOKSLO TEORIJŲ IR OFICIALIOS KOMUNIKACIJOS PRIEŠPRIEŠA” METODOLOGIJA, ĮGYVENDINIMAS IR REZULTATŲ APŽVALGA

3. 1. Tyrimo metodologija

Apžvelgus literatūrinius šaltinius, galima aiškiai pastebėti, jog oficialiosios komunikacijos kanalai ir sąmokslų teorijos tikrai turi tam tikrus sąryšius, kurių negalima nepastebėti nutikus pasaulį sukrečiantiems ar didesnei mastą pasiekusiems įvykiams pasaulyje. Covid-19 pandemijos metu kartu su naujienų portalų rašoma informacija pasaulyje sukosi ne viena ir ne dvi sąmokslų teorijos, kalbančios apie vakcinaciją, viruso kilmę ir baigtį. Nors ir bandant išvengti sąmokslų teorijų sklaidimo, jas minint oficialiųjų naujienų portalams, nors ir neigiamai, teorijos įgavo pagreitį pasiekusios ir tuos, kurie apie jas dar nežinojo. “Four weeks later, both the Palisades and Eaton fires are now fully contained. But they rank among the deadliest and most destructive fires in California history” (4 Graphics Explain Los Angeles’ Rare and Devastating January Fires, 2025). Būtent taip įvyko ir 2025 metų pradžioje Los Andžele, kilus vienam didžiausių laukinių gaisrų Kalifornijos istorijoje. Toks didelis įvykis patraukė ne tik oficialiosios žiniasklaidos akį, bet taip pat ir sąmokslų teorijų mėgėjus interneto platybėse.

Siekiant įgyvendinti šio darbo tikslą, tai yra, ištirti esamą priešpriešą tarp oficialiosios komunikacijos ir sąmokslų teorijų, pasirinkta kokybinio pobūdžio tyrimo strategija ir atliktas tyrimas.

Tyrimo objektu pasirinktas vienas naujausių JAV sukrėtusių įvykių - 2025 metų Los Andželo gaisrai. Tyrimas buvo analizuojamas nagrinėjant informaciją, pasiekiamą internete.

Tyrimo laikotarpis nuo gaisrų prasidėjimo sausio 7 dieną iki dalinio gaisrų sukontroliavimo sausio 12 dieną. Tokiu būdu buvo siekiama kritiškai įvertinti turinį ir sukurti nestruktūrizuotą ir nuoseklią situacijos seką. Duomenys tyrimui buvo renkami atliekant neparticipacinį stebėjimą socialiniuose tinkluose, naujienų portaluose ir oficialiose internetinėse platformose. Šis metodas leidžia fiksuoti situaciją, nekomplikuojant analizės panašiais įvykiais ar iš anksto sudarytomis nuostatomis. Tyrimas buvo atliktas naudojantis indukcinės analinės principais, paremtais duomenų specifika ir gilinimusi į detales, kas leidžia aiškiau rasti temas ir ryšius tarp jų. Būtent šis metodas leidžia iš tiesų atskleisti ir įsigilinti į tokios specifinės temos nagrinėjimą, kuomet pradžioje atliekame tiriamąją dalį, išnagrinėjame turimą informaciją ir tik tada galime gauti bendrines išvadas.

Dažnai sąmokslų teorijų gerbėjus galima rasti keliose socialinėse platformose, kurias ir naudosime šiame tyrime. “The idea was for users to submit the best articles from major news outlets, journals, and other sites so they would not have to visit each individual publication” (Reddit. American social media forum website, 2023). Plačiai žinoma “Reddit” platforma buvo sukurta dalintis įdomiais straipsniais iš didesnių naujienų portalų naudotojų patogumui 2005 metais, tačiau šiais laikais ši platforma dažniau naudojama vartotojų mintims, klausimams ir nuomonėms. Didelė dalis komentarų

po klausimais apie 2025 metų sausio mėnesį kilusius gaisrus Los Andžele buvo labiau parašyti kaip spekuliacijos atsakančios kaip ir nuo ko “iš tiesų” jie prasidėjo, kas nugrindė tiesų kelią į sąmokslų teorijų pasaulį.

“X, formerly Twitter (2006–2023), is an online social media platform and microblogging service that distributes short messages of no more than 280 characters. The service was influential in shaping politics and culture in the early 21st century” (X. Social media platform, 2009). Twitter socialinė platforma, dabar žinoma kaip X, buvo sukurta su intencija suteikti naudotojams erdvę, kurioje jie galėtų išreikšti savo mintis trumpais įrašais. 2023 metais, platforma pakeitė pavadinimą bei savininką ir sulaukė nemažai komentarų dėl kitų veikimo principų pakeitimų, tokių kaip apmokestinimas norint ilgesnių įrašų ir mokamas paskyros patvirtinimas. Vienaip ar kitaip, platformoje vartotojai vis dar dalinasi mintimis, nuomonėmis, o tarp jų ir sąmokslų teorijomis.

Oficialioji komunikacija yra gana retai girdimas terminas kasdieniame gyvenime, bet tai yra iš tiesų sunkiai paaiškinama sąvoka. Oficialiosios komunikacijos kanalai gali būti suprantami kaip naujienų portalai, kurie dažniausiai pirmieji gali pateikti naujausią informaciją skirtingomis temomis, tačiau būtent oficialiosios komunikacijos pagrindas ir yra oficialios valstybės įstaigos ir jų komunikacijos kanalai. “The purpose of communication management during an emergency or crisis is to ensure the flow of reliable, accurate, relevant and timely information to those who need it” (Government Functional Standard - GovS 011: Communications, 2023). Šie kanalai yra itin svarbūs įvykus krizėms ar paniką šalyje keliantiems nutikimams, todėl tam tikros institucijos sudaro oficialų ir viešai prieinamą pranešimą, kaip ir kokiais atvejais oficialiosios komunikacijos atstovai turi kreiptis į visuomenę. “Communication should be open, transparent and informative, and based on established facts; trusted sources and channels should be identified. Senior management should be advised, at the start and as the crisis evolves, of the key messages to be communicated” (Ibid.). Būtent komunikacija kriziniu laikotarpiu gali sukelti dar daugiau baimės ir panikos visuomenėje arba ją nuraminti pasitelkus faktus ir atvirą komunikaciją. Komunikacija su visuomene kriziniu ar baimę keliančiu laikotarpiu turi būti išlaikyta aiški ir tik naudojantis patikrintais kanalais ir informacijos šaltiniais, taip išlaikant skaidrų informacijos sklidimą ir patikimumą.

3. 2. Tyrimo įgyvendinimas

Dėl didelių vėjų, dar žinomų kaip Santa Ana vėjų, sausros ir aukštos temperatūros, dar sausio mėnesio pradžioje JAV nacionalinė orų tarnyba SPC įspėjo gyventojus apie pavojingas oro sąlygas ir kokį poveikį jos gali turėti. Dėl jau ankstesniais metais įvykusių gaisrų tam tikros instancijos, tokios kaip ugniagesiai, medicininė pagalba ir policijos pareigūnai, buvo susipažinę su panašiomis situacijomis ir jų prevencijomis, tačiau būtent naujausias Los Andželo gaisras buvo išskirtinis savo griaujamąja galia.

Prognozuotojų spėjimai išsipildė ir 2025 m. sausio 7 dieną 10 val. 30 min. Los Andželo mieste prasidėjo pirmasis Palisades gaisras, nuo kurio prasidėjo vieni didžiausių pagal žalos plotą miesto gaisrų per visą Kalifornijos valstijos istoriją. Kilo 10 gaisrų skirtingose miesto dalyse, kiekvienas savaip niokodamas gyvenamuosius namus, laukus, miškus ir įvairių institucijų pastatus. Pasak Kalifornijos miškų ir priešgaisrinės apsaugos departamento, buvo padaryta žala 20 338 hektarų plotui miesto teritorijoje. Pirmasis gaisras 11 val. 6 min. buvo užfiksuotas kaip 4 hektarų gaisras, o dėl pasikartojančių gaisrų sausuoju laikotarpiu niekas nei negalvojo, kad šis gaisras 16 val. 9 min. pasieks 510 hektarų žalą ir ties šia riba nesustos. Didžiausias gaisro išplitiesimas įvyko jau sausio 8 dieną, kuomet nuo sunaikinto 1182 hektarų plotą, 11 val. 45 min. šis skaičius pakilo iki 4776 hektarų. Ugniagesiams kovojant su ugnimi, ji tik plėtėsi, žmonės palaipsniui buvo evakuojami priklausomai nuo jų atstumo nuo aktyviausių gaisro taškų ir gyvenamosios vietos. Pagal Kalifornijos miškų ir priešgaisrinės apsaugos departamento duomenų, šis gaisras buvo aktyvus 24 dienas, per šį laiko tarpą buvo sunaikinta 9489 hektarų, tarp jų dirbama žemė, ūkinio pobūdžio pastatai, gyvenamieji namai, verslo patalpos, taip pat nebuvo išvengta ir liepsnų nusinešusių gyvybes. Ugniagesių pajėgos buvo nukreiptos į ugnies tramdymą, kai tą pačią sausio 7 dieną, 18 val. 18 min. išplitė Eaton gaisras, sukėlęs dar didesnius sunkumus. Taip pat užfiksuotas kaip 4 hektarų gaisras, 21 val. 46 min. Šis gaisras pasiekė 161 hektarų žalos plotą. Taip pat kaip ir Palisades gaisras, Eaton gaisras jau sausio 8 dieną 10 val. 36 min. pasiekė 4289 hektarų ribą. Pasak Kalifornijos miškų ir priešgaisrinės apsaugos departamento, Eaton gaisras tebuvo aktyvus 24 dienas, o jį užgesinus buvo padaryta 5674 hektarų žala.

Sausio mėnesį išplitę didesni ir mažesni gaisrai atnešė ne tik nuodingus dūmus bei sielvartą. Jau sausio 8 dieną pasirodė pirmieji samokslų teorijų įrašai, kurie iki šiol yra pildomi, naujienų portalų straipsniai apie oficialiųjų institucijų pranešimus ir galimas gaisro priežastis.

„A wind advisory indicating extreme fire conditions is forecast in Los Angeles, Ventura and San Diego counties tonight through Wednesday, January 8. Damaging wind gusts of 80–100 mph, in combination with low humidity and dry vegetation, have the potential to cause rapidly spreading wildfires” (California Governor’s Office of Emergency Services, 2025). Sausio 6 dieną Kalifornijos valstijos gyventojai buvo informuoti apie gaisrams palankias oro sąlygas ir ko galima tikėtis. „A total of 65 fire engines, eight water tenders, eight helicopters, 9 dozers have been proactively placed across seven counties. The deployment also includes more than 100 specialized personnel including hand crews, dispatchers and Incident Management Team (IMT) members” (ibid.). Žinodama, kad sausio mėnėsis yra gaisrų sezonas dėl didelės sausros ir žemo drėgmės lygio, Kalifornijos gubernatoriaus komanda papildė ir paskelbė kiek ir kokių įrankių gaisrų stabdymui yra skirta. Dėl galimų ekstremalių sąlygų buvo pasirūpinta papildomais ugniagesių automobiliais, sraigtasparniais, papildomai apmokyta daugiau nei 100 specializuoto personalo atstovų. Kartu su informacija gyventojams buvo pridedamas įrankių išdėstymo ir įspėjamųjų zonų žemėlapis, nurodantis pavojingus taškus valstijoje prasidėjus galimam gaisrui.

Sausio 7 dieną 7 val. 59 min., prieš prasidedant gaisrams, Kalifornijos miškų ir priešgaisrinės apsaugos departamentas (Cal Fire) savo oficialioje „X” platformos paskyroje paskelbė įrašą apie ekstremalų gaisrų pavojų valstijose: “🚒 RED FLAG WARNING – Southern California 🚒 ⚠️ When: Wednesday to Thursday ⚠️ Where: Greater Los Angeles County, San Gabriel and San Fernando Valleys, San Diego & Riverside Mountains, Eastern San Diego Valleys, Inland Orange County, Santa Ana Mountains, Inland Empire and San Bernardino Foothills 🔥 Conditions: Strong Santa Ana winds, low humidity, and critically dry fuels. ⚠️ High Risk: Extreme fire danger—any spark could lead to a fast, uncontrollable wildfire spread. Stay vigilant, avoid activities that could spark fires, and have an evacuation plan ready. 🗣️ 🔥 #RedFlagWarning #FireWeather #SantaAnaWinds”. Likus keletui valandų iki daugiausiai ploto sunaikinusių gaisrų Kalifornijos istorijoje, buvo paskelbtas aukštos rizikos pavojus su specifiskai nurodytomis vietovėmis ir oro sąlygomis, bei įspėjimai gyventojams dėl pasiruošimo prireikus evakuotis. Internetu tarp civilių sklido evakuacijos pasirengimo sąrašai, vaizdo medžiagos paaiškinančios svarbiausius dokumentus ir daiktus, reikalingus būtiniausiu išvykimo iš gyvenamosios vietos atveju.

Praėjus keletui valandų, 9 val. 56 min., toje pačioje Kalifornijos miškų ir priešgaisrinės apsaugos departamento (Cal Fire) „X” platformos paskyroje buvo paskelbtas antras įrašas: „Critical Fire Weather Alert: Southern California is facing a #CriticalFireWeather event through Thursday, with strong Santa Ana winds and low humidity creating extreme wildfire risks. One fire, the #PalisadesFire, has already ignited and is being driven by these high winds. 🌲 🔥 🙌 Stay Alert 🙌 Stay Prepared 🙌 Be Ready to Evacuate if necessary 🙌 Report suspicious activity to help prevent arson. CAL FIRE has increased staffing and pre-positioned resources to respond, but your vigilance is critical to preventing additional fires. For fire prevention tips and emergency planning, visit <http://ReadyForWildfire.org>. For the latest updates on active fires burning, <https://fire.ca.gov/incidents> #CriticalFireWeather #WildfirePrevention #ReadyForWildfire #SantaAnaWinds”. Kaip ir daugelis kitų su šia situacija susijusių įstaigų, departamentas informavo visuomenę nauja informacija ir pasikeitimais. Norint pasiekti kuo daugiau žmonių, buvo naudojamos grotažymės, dėl detalesnės informacijos pridėamos nuorodos į oficialų Kalifornijos miškų ir priešgaisrinės apsaugos departamento puslapį. Kartu su žodiniu įrašu, buvo pridėamas trumpas informacinis vaizdo įrašas, kuriame prašoma visuomenės pagalbos stabdant gaisrų plitimą ir siūloma jų prevencijos patarimai, tokie kaip - nepjauti sausos žolės esant stipriam vėjui, užfiksuoti gaisro pavojų priklausomai nuo aplinkybių būti atsakingiems ir priklausomai nuo jo dydžio jį užgesinti bei pamačius įtartina veiklą apie ją pranešti atsakingoms institucijoms.

„On January 7, 2025, a series of catastrophic wildfires developed in Los Angeles County. EPA worked as part of an all-of-government response to these wildfires, tasked with removing hazardous materials from nearly 14,000 affected properties” (United States Environmental Protection Agency, 2025). Supratus, kad 2025 metų pradžios gaisrai nėra tokio pat pavojaus lygio kaip ankstesni, JAV

vyriausybė subūrė operatyvų visų galinčių ir naudingų valdžios šakų prisidėjimą. EPA buvo įtraukta kaip pagalba padedant tvarkyti aplinką nuo pavojingų medžiagų ir nuolaužų likusių gaisrų nusiaubtose valdose. Kaip ir daugelis kitų įsitraukusių institucijų, EPA reguliariai informavo visuomenę apie atliktus darbus, pasikeitimus ir būsimus darbus.

Oficialiame buvusio Jungtinių Amerikos Valstijų Prezidento Joe Biden „X“ socialinės platformos paskyroje sausio 8 dieną 5 val. 45min. buvo pasidalinta President Biden Archived paskyros, kuri pagal aprašymą yra Prezidento Joe Biden administracijos paskyros archyvas ir kuri tvarko Nacionalinę archyvų ir įrašų administraciją, įrašu: „I am being frequently briefed on the wildfires in west Los Angeles. My team and I are in touch with state and local officials, and I have offered any federal assistance that is needed to help suppress the terrible Pacific Palisades fire. Earlier tonight, FEMA approved a Fire Management Assistance Grant to support areas that are impacted and help reimburse the state of California for the immediate firefighting costs. My Administration will do everything it can to support the response. I urge the residents of the Pacific Palisades and the surrounding areas of Los Angeles to stay vigilant and listen to local officials“. Gaisrams suintensyvėjus buvo įtraukiama ir FEMA (Federalinė ekstremalių situacijų valdymo agentūra), kuri patvirtino dotaciją suteikti pagalbą gaisrų paveiktoms vietovėms bei kompensuoti neatidėliotinas gaisrų gesinimo išlaidas. Įrašė taip pat skatinami gyventojai, kad išliktų budrūs bei sektų vietos institucijų ir pareigūnų teikiamą informaciją.

Sausio 8 dieną žiniasklaidoje pasirodė ir pirmieji straipsniai, kuriuose aptariamas ugnies suniokotų nuosavybių draudimo klausimas. 6 val. 55 min. įkeltame straipsnyje „Newsweek“ naujienų internetinėje platformoje visuomenė galėjo pamatyti ir „State Farm“, didžiausio turto ir nelaimingų atsitikimų draudimo tiekėjo Jungtinėse Amerikos Valstijose, atstovo komentarą susijusį su situacija: „Our number one priority right now is the safety of our customers, agents and employees impacted by the fires and assisting our customers in the midst of this tragedy“. Draudimo klausimas buvo aprašinėjamas ir kituose naujienų portaluose, spekuliuojant galimus padarinius gaisrams pasibaigus. Kadangi gaisrai Kalifornijoje nebuvo nauji, nemažai mažesnių draudimo tiekėjų atsisakė drausti tam tikras vietas, ko pasekoje, tų vietovių gyventojai neturėjo didelio pasirinkimo norint apsidrausti turta.

Dabartinis Jungtinių Amerikos Valstijų prezidentas Donald Trump savo oficialioje paskyroje „Truth Social“ socialinėje platformoje 18 val. 40 min. paskelbė įrašą, kuriame kalbama apie vandens spaudimo trikdžius, su kuriais susidūrė ugniagesiai: „Governor Gavin Newsom refused to sign the water restoration declaration put before him that would have allowed millions of gallons of water, from excess rain and snow melt from the North, to flow daily into many parts of California, including the areas that are currently burning in a virtually apocalyptic way. He wanted to protect an essentially worthless fish called a smelt, by giving it less water (it didn't work!), but didn't care about the people of California. Now the ultimate price is being paid. I will demand that this incompetent governor allow

beautiful, clean, fresh water to FLOW INTO CALIFORNIA! He is the blame for this. On top of it all, no water for fire hydrants, not firefighting planes. A true disaster!“. Įrašė Trump kaltina Kalifornijos gubernatorių Gavin Newsom dėl vandens trikdžių tokioje ekstremalioje situacijoje ir jį viešai žemina, pašaipiai pakeisdamas jo pavardę. Šiuo įrašu rėmėsi ir tam tikros sąmokslų teorijos, kurios fokusavosi į spekuliaciją, kad gaisrai buvo sukelti pačios vyriausybės dėl įvairių priežasčių.

22 val. 59 min. Los Andželo ugniagesių kapitonas ir atstovas spaudai Eric Scott oficialioje „X“ socialinėje platformos paskyroje pasidalino įrašu: „Due to multiple questions on the topic... We did experience some challenges with water pressure while battling the Pacific Palisades Fire. LADWP proactively filled all available water storage tanks, including three 1-million-gallon tanks located in the Palisades area. However, water availability was impacted at higher elevations, which affected some fire hydrants due to limited replenishment of water tanks in those areas. The extreme demand caused a slower refill rate for these tanks which created a challenge for our firefighting effort“. Įrašė aptariamas ugniagesiams reikalingo vandens spaudimo klausimas ir paaiškinimas, kodėl spaudimo nebuvo. Tai buvo itin svarbus įrašas, o kadangi ugniagesiai negalėjo efektyviai reaguoti į intensyvėjančią situaciją dėl vandens tiekimo trukdžių, problemos pasekmė buvo viena iš varomųjų jėgų sąmokslų teorijoms vystytis.

Buvusio Jungtinių Amerikos Valstijų prezidento Joe Biden „X“ socialinės platformos paskyroje 23 val. 50 min. buvo paliktas dar vienas informacinis įrašas: „I have directed the @DeptofDefense to rapidly provide additional firefighting personnel and capabilities to the region being impacted by the Southern California wildfires. We also continue to work closely with the National Guard“. Pranešime buvo pabrėžiama, jog yra nurodoma JAV Gynybos Departamentui skubiai parūpinti papildomą ugniagesių personalą į gaisrų paveiktas vietas. Šis žingsnis buvo itin svarbus situacijai eskaluojantis ir sklandant įvairioms sąmokslų teorijoms.

Kartu su oficialiųjų komunikacijos kanalų informacija pradėjo plisti ir sąmokslų teorijos. Vienos labiau paremtos iš konteksto paimtais faktais, kitos mažiau atitinkančios realiai vykstančią situaciją, tačiau visos susilaukė dėmesio ir komentarų.

Vienas socialinės platformos „Reddit“ vartotojas, slapyvardžiu r/QAnonCasualties, norėdamas išsakyti savo mintis apie Los Andželo miestą siaubiančius gaisrus paskelbė įrašą ir jame paminėjo sąmokslų teoriją, kuri susilaukė nemažai dėmesio komentarų skiltyje: „I'm casually following news updates on Instagram and just started reading the comments. Most are sensible outpourings of kind thoughts. And then there's the Q shit... Apparently they believe our CA governor, Gavin Newsom, started the massive fire in Pacific Palisades (an area by the ocean where celebrity mansions are) in order to declare eminent domain for a land grab“. Nors vartotojas smerkė atsiradusią teoriją apie gubernatoriaus įsikišimą šioje situacijoje, atsirado žmonių, kurie ją skatino ir bandė įrodyti. Įrašo autorius pridėjo, jog visi esantys gaisro apsuptyje išgyvena kolektyvinę stichinę tragediją, praranda elektrą, namus, mylimuosius, bei dalis turi evakuotis nežinant kas bus toliau, bet skiria dėmesį ir

sąmokslų teorijų komentatoriams, kurie po įvairiais įrašais, susijusiais su situacija, atmeta tikrovę ir iš tiesų kenčiančius žmones. Po įrašų vienas iš komentatorių pasidalino ir savo istorija apie vietinį barą, sudegusį prieš keletą dienų, ir vietinių žmonių nuomonėmis apie šį įvykį. „Some people are convinced it's arson because it's a land grab for developers that want to change the neighborhood. Zero support for that, but a lot of people seem to be clinging to that idea. (...) But to some people it's only a conspiracy. The guy was hired by the developers to burn them down for the land grab. Can't just be some crazy dude who loves to burn things down, it was part of something grander by a nefarious group for their advantage” (aiu_killer_tofu, 2025). Komentare taip pat yra smerkiama sąmokslų teorijų plėtra, yra pabrėžiama, kad ne visi jomis tiki ir, kad viskam yra tam tikras racionalus paaiškinimas.

Socialinėje platformoje „X” vienas vartotojas slapyvardžiu IlluminatiCoin taip pat pasidalino savo įžvalgomis apie Los Andželo gaisrus: „Fires, often referred to as wildfires, serve a dual purpose: they destroy evidence and trigger the release of emergency funds. The recent fires appear to be a desperate attempt to loot money before Trump returns to office. (...) In Los Angeles, tunnels under the city and the Getty Museum - long suspected of hosting smuggling networks - are currently being demolished. The infamous Rothschild estate on Lookout Mountain was destroyed in a fire, marking another major cleanup success”. Šis vartotojas neigia stichinės katastrofos versiją ir daugiau fokusuojasi į teoriją, kad visi miestą naikinantys gaisrai buvo sukurti žmogaus, jei tiksliau - valdžios atstovų. Šią teoriją jis parėmė kitomis spekuliacijomis, tokiomis kaip tuneliai po miestu, kurie buvo naudojami gabenti kontrabandai ir Kalifornijos gubernatoriaus Gavin Newson bandymais šią veiklą nuslėpti. Didelė dalis komentatorių po įrašų nesutinka arba pasišaipo iš autoriaus, bet taip pat vienas iš komentatorių slapyvardžiu NoXology.Live pasidalina plakatu, kuriame gubernorius Gavin Newson matomas besišypsantis su degančia Kalifornijos vėliava, aplink jį išsigandę ir liūdni žmonės, o antrajame plane plėvesuoja Kinijos, Meksikos ir Venesuelos vėliavos. Šis komentaras galimai iliustruoja sklandančią sąmokslų teoriją, jog Kalifornijos gubernorius buvo miesto gaisrų kaltininkas.

„Whether or not you wanna believe it, these fires in Los Angeles are Man Made, and are part of the narrative of pushing climate change to encourage the integration of new age cities. I told everybody where they would start in the U.S. after Maui. Welcome to 2025” (BeautyMrk, 2025). Dar vienas įrašas socialinėje „X” platformoje patalpintas formuojant teoriją apie miestų perstatymą. Jau ilgą laiką sklaido teorija, kuri po truputį yra implementuojama realiame gyvenime, apie išmaniuosius miestus, kurie pagrinde yra valdomi ir pastatyti naujųjų technologijų pagalba, naudojantys dirbtinį intelektą ir duomenų analizes, siekiant užtikrinti aukštesnio lygio gyvenimą ir geresnį miesto bei paslaugų tiekimo valdymą. Šie miestai dažnai valdomi viską pagrindžiant realiu laiku gaunamais duomenimis, tokiais kaip oro sąlygos, eismo sekimas ir energijos naudojimas, taip pat yra pagerinama infrastruktūra, gyventojų įsitraukimas, tvarumas ir saugumas. Tokio miesto pavyzdys gali būti Niujorkas, kuriame veikia NYC Open Data platforma, joje galima rasti viešai prieinamus eismo srautų duomenis, švietimo įstaigų reitingavimo sąrašus, nekilnojamojo turto statymo informaciją bei leidimus ir kitą gyventojams

aktualią informaciją. Pasak įrašo autoriaus, Los Andželo gaisrai buvo sukelti būtent dėl šios priežasties - paversti Los Andželo miestą išmaniuoju.

Ši teorija susilaukė iš tiesų daug dėmesio ir komentarų: „Same thing happened to a place I live right next to Santa Rosa CA had a huge fire in 2017 and now they are officially a smart city agenda the city council boasts about it. Huge “low income” apts are popping up everywhere and they are huge” (Kap 🍌, 2025). Vienas iš komentatorių ne tik sutinka su siūloma teorija, bet taip pat pateikia ir pavyzdį iš asmeninės patirties, kuomet 2017 m. didelio masto gaisras kilo Santa Rosa mieste, o po įvykio jis buvo paverstas išmaniuoju miestu. „I've told people about this 12 years ago now everyone's coming to me saying, I guess you're not as crazy as I thought you were” (James Matthews, 2025). Kitas komentatorius taip pat sutinka su autoriaus inspiruojama teorija, bei tikina, jog apie tai bandė pasakoti žmonėms, kurie juo netikėjo. Galimai prieš 12 metų žmonės negalėjo įsivaizduoti tokių inovacijų kasdieniame gyvenime, todėl tokios teorijos ir liko teorijomis, tačiau spartėjant inovacijoms, tokios teorijos tampa vis labiau įtikimesnės visuomenėje. „I knew it was another Maui all over again. It had rained there in over a month. We know the govt has weather modification that they've used before. Why didn't they help it rain? It's on the Smart City list. There is no humanity for the elites” (Shell, 2025). Dar vienas komentatorius šiek tiek papildė autoriaus teoriją savo įžvalgomis pridėdamas, kad vyriausybė naudoja klimato modifikatorius, skatindama tokias ekstremalias situacijas vardan išmaniųjų miestų kilimo.

Intensyvėjant situacijai, Kalifornijos valstijos institucijos ėmėsi papildomų veiksmų padedant nuo siautėjančių gaisrų nukentėjusiems gyventojams. Sausio 9 dieną Kalifornijos pagalbos tarnybų Gubernatoriaus biuras savo oficialioje svetainėje paskelbė įrašą: „As California endures wildfires fueled by high wind activity, the California Governor's Office of Emergency Services (Cal OES) is coordinating with the California Department of Social Services and local governments to ensure impacted communities have access to shelters and vital services. For specific shelter operation details, please contact your local authorities.” Atsižvelgiant į kilusius įvykius, nukentėjusiems buvo siūlomas prieglobstis su reikiama pagalba priklausomai nuo jų gyvenamosios vietos. Kartu su įrašu buvo pridėdamas sąrašas su prieglaudų adresais, atsidarymo statusais ir miegamosiomis vietomis. Šios prieglaudos buvo atidarytos siekiant padėti namus praradusiems ar į juos negalintiems grįžti dėl siautėjančių gaisrų.

„(...) 🔴 It is safe to say that the Palisades Fire is one of the most destructive natural disasters in the history of #LosAngeles. Extreme fire behavior continues to challenge firefighting efforts for the #PalisadesFire. Winds gusts up to 60 MPH are expected to resume throughout the day. #Firefighters and air resources will continue to work to protect the community and infrastructures and gain control over fire containment.” (Eric Scott, 2025). Los Andželo ugniagesių kapitonas ir atstovas spaudai viešai paskelbė savo „X” socialinės platformos paskyroje atnaujintą informaciją pabrėžiant, kad Palisades

gaisras yra vienas destruktiviausių iš natūralių stichijų užfiksuotų Los Andžele. Kartu yra tikinama, kad visi sukurti ištekliai bus nuosekliai naudojami užtikrinant bendruomenės saugumą.

„Following President Biden’s afternoon briefing regarding the unprecedented Los Angeles fires, Governor Gavin Newsom today thanked the Biden-Harris Administration for its swift support for the state that is boosting response efforts and protecting thousands of Californians.” (California’s partnership with federal government boosts state’s rapid response to Los Angeles fires, 2025). Sausio 8 dieną vykusiame aptarime apie intensyvėjančius gaisrus prezidentas Joe Biden ir Kalifornijos gubernatorius Gavin Newsom buvo informuoti apie naujausius įvykius ir gaisrų žalą. Netrukus po aptarimo Joe Biden patvirtino Newsom prašymą Los Andželo miestui gauti Prezidentinę stichinės nelaimės deklaraciją, toliau tęsiant atsaką į plintančius laukinius gaisrus. Sausio 9 dieną buvo paskelbta, jog Joe Biden suteikė didesnę federalinę pagalbą tam, kad ji galėtų padengti 100% gaisrų valdymo ir nuolaužų šalinimo išlaidų iki 180 dienų, kas buvo itin didelis pakeitimas, nes standartiškai panašioms nelaimėms yra suteikiama pagalba, siekianti iki 75% žalos valdymo išlaidų. Ši deklaracija suteikė pagrindą gauti federalinį finansavimą, kuris buvo skirtas valstijos ir vietos valdžioms padengti išlaidas nenumatytais atvejais, būtent kaip šis, taip pat suteikti individualią pagalbą nuo gaisro nukentėjusiems gyventojams bei verslams laikino apgyvendinimo ar žalos finansavimo klausimais.

„The Los Angeles County Department of Public Health is issuing an Ocean Water Advisory out of an abundance of caution due to runoff from current fire-fighting efforts. The Department advises beach users to avoid all water contact, especially near discharging storm drains, creeks, and rivers due to potential debris from fires and contamination.” (County of Los Angeles Public Health, 2025). Sausio 9 dieną Los Andželo visuomenės sveikatos tarnyba pateikė pranešimą, apie vandenyno vandens galimą užterštumą ir kaip elgtis tam nutikus. Dėl intensyvių bandymų užgesinti gaisrus nuolaužos, šiukšlės ir kitos žmonėms toksiškos medžiagos galėjo patekti į vandenyną, gyventojai ir miesto svečiai buvo įspėti dėl galimo užterštumo bei vandens srovių pasiskirstymo į kitas vandens lokacijas, tokias kaip upeliai ar įlankos. Buvo sudaromas vietovių, kurios nėra saugios, sąrašas, tai buvo Malibū lagūna, Santa Monica prieplauka, Escondido upelis ir kiti vandens objektai, esantys netoli gaisrų vietų. Gyventojai buvo įspėti, jog nesilaikant šių atsargumo priemonių, žmonės gali susirgti ir šis įspėjimas bus galiojantis, kol nesibaigs gaisrai ir nebus atskiros pranešimo šiuo klausimu iš visuomenės sveikatos departamento.

Kartu su papildoma informacija pasipildė ir sąmokslų teorijų gretos internete. Socialinės platformos „Reddit“ vartotojas slapyvardžiu r/conspiracy pasidalino savo mintimis apie susiklosčiusią situaciją: „The people affected by this had there insurence cancelled this even more evidence like actor james woods said on youtube his was cancelled weeks before it happend. And Los Angeles Mayor Karen Bass revealed she cut the city's Fire Department budget by \$17.6 million around the same time insurence was cancelling on homes”. Vartotojas tiesiogiai nieko nekaltino dėl Los Andželo miestą siaubiančių gaisrų, tačiau neigiamai žiūrėjo į draudimo tiekėjų atšaukiamus polisus, kurie buvo

nutraukti likus keletui savaitių iki gaisrų pradžios. Taip pat pabrėžė Los Andželo merės sprendimą sumažinti ugniagesių departamento finansavimą beveik tuo pačiu metu kaip ir draudimo tiekėjų sutarčių nutraukimą. Šias teorijas vartotojas bando pagrįsti pridėdamas populiarus naujienų portalo „Newsweek“ straipsnį, kuriame yra kalbama apie draudimų polisų atšaukimą. Straipsnyje yra aptariami vieni didžiausių draudimo tiekėjų Amerikoje – State Farm, ir sprendimas atšaukti šimtus draudimo sutarčių praėjusią vasarą. Pati kompanija teisingai šį žingsnį kaip bandymą išvengti finansinės nesėkmės dėl kasmet didėjančio gaisrų skaičiaus Kalifornijos valsijoje. Tačiau tai nėra naujiena, dalis mažesnių draudimo kompanijų tai pradėjo daryti jau prieš keletą metų, atsižvelgdamos į daugiausiai rizikos turinčias vietas, pradėjo atšaukti polisus arba nebesiūlyti galimybės apsidrausti turtą gyvenant tokioje vietovėje. Žinoma, dėl sumažėjusios konkurencijos turto draudimų sferoje, likusieji draudimo tiekėjai galėjo didinti kainas, ko pasekoje, dalis gyventojų negalėjo sau leisti užsitikrinti draudimo garantijų nelaimės atveju.

„At first I thought this was just a one-off normal tragic brush fire gone bad, but now that there are several fires going on all around Los angeles, I can't help suspecting that there may be people setting these fires intentionally, in a Luigi kind of style, because the working class is fed up working our asses off for so little pay and still barely able to survive. Maybe these fires are the working class finally beginning to "eat the rich." Why are the people in the entertainment industry million&billionaires living in mansions, while people who do the real "essential" hard work, our employers won't even pay us enough to survive in a one-room apartment? The rich are finally being eaten. Remember the French Revolution?“ (HappyMonchichi, 2025). Vienas iš komentatorių kėlė spekuliacijas, jog gaisrai buvo pradėti žmonių ir autoriaus nuomone galimai yra nusitaikyta ir elitinio statuso gyventojus, kurie Los Andžele dažniausiai turi gyvenamasias vietas būtent ten, kur kyla gaisrai. Komentatorius argumentuoja tokią galimybę kaip vidurinėsios klasės žmonių pyktį milijonieriams, kurie gali sau leisti gyventi rūmuose, kol vidurinėsios klasės atstovai sunkiai dirbantys teisgali gyventi tik vieno kambario apartamentuose, ir lygina tai su Prancūzijos revoliucija.

Kitas komentatorius slapyvardžiu benjaminpfp pasiūlo kitokią teoriją: „Government orchestrated natural disaster. We've seen it before. Remember Hurricane Katrina?“. Nors ir ne nauja, bet tikrai žmones paveikianti teorija, kuri pritaikoma atsitikus įvairiems tiek su natūraliomis stichijomis, tiek su nelaimingais atsitikimais susijusiems įvykiams - vyriausybės šamokslas. Dažnai žmonės, kurie nėra patenkinti valdžios sprendimais ar pačia valdžia, įvairiausių nutikimų kaltę primeta kaip didžiausių valdančiųjų šamokslą, ir tai nėra naujai sugalvota, taip pat kaip šio komentatoriaus merstas kaltinimas vyriausybei dėl vieno didžiausių uraganų nelaimės. Kitas, pasislėpęs po slapyvardžiu TheHuffin8r, kaltina konkrečius politinius veikėjus: „Yep. Rump and Tusk are taking over any way they can.“. Dažnai „Reddit“ platformoje matomas niuansas šiek tiek pakeisti vardus vien tik tam, kad išvengti atsakomybės. Šis komentatorius akivaizdžiai kalba apie dabartinį JAV prezidentą Donald Trump ir vieną jo žinomiausių pasekėjų verslininką Elon Musk. Donald Trump ir Kamala Harris kovojo dėl

prezidentinio posto dar 2024 metų gale, tačiau oficialiai patvirtinti rezultatai buvo atskleisti tik 2025 metų sausio 6 dieną, o pati inauguracija įvyko tik sausio 20 dieną. Gaisrams kilus sausio 7 dieną, Prezidento poste vis dar buvo Joe Biden, kuris vienaip ar kitaip tapo atsakingu už priemones bei pagalbą nelaimės akivaizdoje, tačiau atsižvelgus į akivaizdų Donald Trump nepasitikėjimą buvusiu JAV prezidentu, žmonės spekuliavo ir jo, bei Elon Musk prisidėjimu prie gaisrų vardan Joe Biden reputacijos žlugdymo.

Socialinėje „X“ platformoje sklando kitos sąmokslų teorijos, tačiau jos taip pat pagrindžiamos ryšiais su realybe. „The Los Angeles “wildfires” are being started by DARPA (US Military) Directed Energy Weapons. 🚒🚒🚒🔥🔥🔥 This time it’s Los Angeles, California in preparation for the upcoming 2028 Summer Olympics. It is the SAME thing that happened in Paradise CA, Lahaina, and near Amarillo TX. ALL areas that will be host to the coming advanced World Economic Forum AI governance Smart Cities. How do I know? Take a look at the pictures below...One on the left is Paradise in 2018, and the one on the right is Pacific Palisades 2025...” (The Patriot Voice, 2025). Pasak autoriaus, gaisrai yra inicijuoti žmonių tik tam, kad Los Andželas galėtų būti paverstas išmaniuoju miestu iki 2028 metų Olimpinių varžybų, kurios ir vyks Los Andželo mieste. Bandydamas pagrįsti savo mintį, autorius pasinaudoja jau įvykusiomis situacijomis kaip Paradise gaisru, dar kitaip žinomu Camp Fire pavadinimu, kilusiu 2018 metais šiaurinėje Los Andželo dalyje. Gaisras nusinešęs 84 gyvybes ir begalę turto, įvyko dėl nesaugios elektros perdavimo įrangos, o kompanija atsakinga už šią įrangą buvo pripažinta kalta.

„In both pictures, the road, and many of the trees remain IN TACT, while the homes and buildings are completely destroyed. Do you think that is a NORMAL pattern for wildfires? On top of that, do you think it’s NORMAL for fire insurance companies to pull out of neighborhoods months in advance, and at random? Think they KNEW something was going to happen?” (ibid.). Po įrašų pridėtos nuotraukos kelia nemažai klausimų. Įrašo autorius nori atkreipti dėmesį į gaisro paliktą struktūrą, pagal kurią gyvenamieji namai yra visiškai sudegę, tačiau šalia esantys medžiai atrodo net nepalieti ugnies. Šis galvosūkis buvo sprendžiamas internete dar 2018 metais ir daugiausiai palaikymo sulaukęs atsakymas buvo cheminių medžiagų naudojimas dažant ar statant gyvenamuosius namus, tačiau šis klausimas tikslaus atsakymo nesulaukė taip pat, kaip ir 2025 metais. „The reason is because according to the Olympic Committee and the city of LA, the old, and out dated infrastructure must be completely torn down and rebuilt into an AI governed Smart City in time for the Olympics. (...). This is how they FORCE people to relocate so they can create these cities. (...). So yea, it IS ARSON being perpetrated by some VERY WICKED people, NOT “CLIMATE CHANGE”.” (ibid.). Autorius nesutinka, kad gaisrai kilo dėl klimato kaitos, kuomet atsiranda nenuspėjamos didelės audros, didesni potvyniai ir ilgesnės sausros. Jau metų pradžioje JAV įstaigos oficialiosios komunikacijos kanalais paskelbė apie rizikingas oro sąlygas, kurios gali būti palankios gaisrams, gyventojai buvo įspėti nepjauti sausos vejos, laikytis visų atsargumo priemonių išvengiant gaisrų išplieskimo, taip pat pranešti pamačius kažką

įtartino, kas galėtų turėti įtakos gaisrų intensyvėjimui ir, žinoma, būti pasiruošus evakuotis, jei to prireiktų. Įrašo autorius skiria daug dėmesio minimam miesto perstatymui, turint omenyje išmaniuosius miestus, o tam sukurti yra reikalingas nekilnojamasis turtas - sklypai, kurių kaina gali būti mažesnė pasibaigus gaisrams ir net savininkai bus labiau pasirengę juos parduoti. Žinoma, kad tai būtų įmanoma, nes žmonės, kurie puoselėjo savo turtą, turėtų nuspręsti keltis kažkur kitur ir, vadovaujantis autoriaus nuomone, persikėlimas gali būti lengvesnis, kuomet žmonės nebeturi kur grįžti.

„Lahaina taught us a lot. North Carolina even more. COVID was a DOD military operation. When you hear the MILITARY IS THE ONLY WAY, stop and ask yourself. "which military?" Is it the DEI woke military or the one who will uphold their oath to the constitution which protects We the People from an out of control tyrannical government? We do not have a government. We have a evil corporate death star conscripting us into debt slavery and when we do not "behave" according to their globalist ESG model, they eliminate us.” (Ann Vandersteel, 2025). Vienas iš komentarų po įrašo ne tik sutinka su autoriaus plėtojama mintimi, bet taip pat vysto mintį apie tyčinį žmonių naikinimą, jeigu jie elgiasi ne pagal sukurtas taisykles. Komentatorės nuomone, vyriausybė yra neegzistuojanti, o jos vietoje JAV piliečiai turi blogio įmonę, visus vedančią į skolų vergiją. Ši autorė taip pat pasinaudoja praeities atvejais, siekiant pagrįsti savo mintį - Lahaina gaisras 2023 metais. Šis gaisras taip pat buvo spekuliuojamas kaip vyriausybės suorganizuotas ir įvykdytas atvejis, naudojant kariuomenės energetinius ginklus, panašius į lazerius. Žinoma tarp komentarų galima rasti ne tik papildomų sąmokslų teorijų, bet ir padėkų ar skatinimų toliau jas skleisti.

„Thank you John. I've been rendering myself crazy, trying to say the same thing. Not the way, you put it of course, but the same nevertheless. I've known for quite some time, that everything that has been happening & WILL be happening from now on, IS of the NWO & whatever suits their purposes. EVEN at the cost of human suffering and loss of life. Times a grim, to say the least. I appreciate your posts. I feel I have an ally, at least. Bless you.” (Yves (In Memory) & Sylvia. G., 2025). Komentaro autorė išreiškė dėkingumą įrašo parašytoms mintims, pritardama, jog ir pati taip galvoja bei tai jau žino kurį laiką, tačiau šiame komentare galime pastebėti kitą sąmokslų teorijos reiškinių. Autorė mini NWO - New World Order (Naujojo pasaulio tvarką), dažnai gretinamą su Illuminati sąmokslų grupe, kuriai priklauso tik įtakingiausi pasaulio žmonės ir, kaip rašoma komentare, viskas vyksta pagal jų tikslus. Žinoma, nei ši grupė, nei NWO nėra įrodyta kaip egzistuojantis konceptas, nors kaip istorija rodo, 1700-siais Illuminati grupė iš tiesų egzistavo Bavarijoje, tačiau šiais laikais tiek Illuminati, tiek Naujojo Pasaulio tvarka, girdima kaip sąmokslų teorija, o ne grynas faktas.

„This is what the propagandists called "Jewish space lasers" that MTG brought up a few years ago, right? I fully believe it. I know people who were prevented from putting out small fires on the roadside under threat of arrest because cops wanted the fires to grow and reach homes.” (Jane, 2025). Dar vienas komentatorius po įrašo sutinka su originalaus autoriaus konceptu ir tikina žinantis apie

minimus kariuomenės energetinius ginklus, tuo pačiu prideda ir savo indėlį į sąmokslų teoriją, tikindamas, kad jo pažįstamų žmonių iniciatyva gesinant gaisrą buvo stabdoma tik tam, kad pareigūnai užtikrintų gaisro plitimą gyvenamųjų namų link. Tai gali būti melas, tiesa arba iš konteksto išimta situacija, galimai gaisras buvo pavojingas civiliams, todėl norinčių padėti galbūt neprileido, arba iš tiesų veikiami įtakingų žmonių pareigūnai sekė duotas instrukcijas. Taip pat yra ir kitas papildomas variantas, komentaras. Internetu žmonės gali prisistatyti kuo tik patys nori, todėl ir komentarų skiltyje gali rašyti ką širdis geidžia, nepriklausomai nuo to ar tai yra tiesa, ar fantazijos vaisius.

Sausio 10 dienos „X“ platformos įrašė, gubernatorius Gavin Newsom pasidalino atnaujinta informacija apie papildomą personalą kovojant su gamtine stichija: „We just activated hundreds of additional California National Guard members to help battle blazes and keep our Southern California communities safe. Grateful for our men and women who are willing to jump in and help fight these unprecedented wildfires. We will forever be in your debt“. Papildomas personalas buvo reikalingas ne tik gesinant gaisrus, bet ir stengiantis apsaugoti nuolaužų kalnus ir turtą nuo vagysčių. Dėl dažnų gaisrų Kalifornijoje suintensyvėjo vagystės, kuomet plėšikai patenka į stichijų nusiaubtus rajonus su tikslu rasti kažką vertingo ir palikto be priežiūros. Žinoma, vyrai ir moterys, kurie aukoja savo sveikatą bei gyvybes yra tikrieji herojai tokių tragedijų metu, tačiau papildomos pajėgos užtikrina didesnę saugumą tiek jiems, tiek turtui paliktam be šeimininkų. Kartu su įrašu pasipila ir komentarų lavina skatinanti Gubernatorių pasitraukti iš pareigų, keliamos įvairios nuotraukos, kuriomis menkinamas jo autoritetas, kaltinimai dėl gaisrų ir ugniagesių atleidimų.

„Continuing the support to California communities and maximizing state and federal aid to those who have been adversely impacted by hurricane-force firestorm in Los Angeles County, Governor Gavin Newsom announced wildfire survivors are able to apply today for federal assistance.“ (Los Angeles wildfire survivors can apply for federal aid today, new website launched to help Californians, 2025). Nepaisant kaltinimų, gubernatorius ir toliau stengiasi užtikrinti Los Andželo gyventojų saugumą bei suteikti viltį praradusiems turtą. Valstybiniam ir federaliniam bendradarbiavimui prasidėjus, buvo skirta 2,5 milijardų dolerių suma padėti tiems, kurie nukentėjo nuo gaisrų. Tai galėjo būti tiek individuali pagalba praradusiems namus, tiek pagalba verslams. Pasirodžius pranešimui buvo pridėta nuoroda, kurią paspaudus žmonės galėjo tiesiogiai pildyti prašymus norint gauti federalinę pagalbą.

Tą pačią dieną 2 val. 10 min. Gubernatoriaus „X“ platformoje patalpintas įrašas su vaizdo medžiaga, dėkojant Prezidentui Joe Biden už suteikiamą pagalbą: „The President just committed to covering 100% of the fire management and debris removal costs for the next 180 days. Thank you @POTUS for taking my call and having the back of Californians in our time of need“. Sausio 9 dieną vykusiame Gavin Newsom susitikime su Prezidentu Joe Biden, buvo aptartas pagalbos Los Andželo žmonėms klausimas, o kitą dieną pasirodžiusiame įrašė Gubernatorius dėkojo Prezidentui už suteiktą pranašumą sprendžiant problemas sunkiu laikotarpiu. Kartu su žodiniu įrašu buvo pridėta ir vaizdo medžiaga, kurioje tuometinis Prezidentas Joe Biden kartu su Vice-prezidente Kamala Harris kalba apie

suteiktą federalinę finansinę pagalbą tvarkant nuolaužas, steigiant trumpalaikes prieglaudas, išmokant ugniagesių ir kitų prisidėjusių pareigūnų algas ir užtikrinant visas būtinas priemones žmonių bei turto saugumui.

Norint išlaikyti sklandų naujienų plitimą, Gubernatorius Gavin Newsom periodiškai atnaušina informaciją apie gaisrų padėtį: „NEW: Updates on fire containment as of this morning; - The Sunset Fire has been 100% contained; - The Lidia Fire is at 75% containment; - The Hurst Fire is at 37% containment; - The Kenneth Fire is at 35% containment; -The Palisades Fire is at 8% containment, (up from 0% yesterday); - The Eaton Fire is at 3% containment (up from 0% yesterday)”. Nors įrašas yra informacinis, bet pateikiami ir naujinimai siekiant, kad žmonės žinotų kokioje sulaikymo stadijoje yra jiems rūpimi gaisrai. Tačiau net ir po jais, Gubernatorius susilaukia begalės atgrasių komentarų bei replikų apie jo vadovavimą. Demokratai komentatorių akyse yra nusikaltėliai, o Gavin Newsom yra tapatinamas su jais. Pasinaudojant dirbtiniu intelektu kuriami pašaipūs plakatai, viename iš jų Gavin Newsom pritūpęs ant kalvų su akvariumu ir žuvyte šypsosi, kad ją išgelbėjo, kai už jo dega miškai. Kituose komentaruose jis lyginamas su Floridos Gubernatoriumi Ron DeSantis, sakant, jog DeSantis jau būtų susitvarkęs su šia krize, ir daugiau nei puse esamų komentarų toliau skatina jo pasitraukimą iš Gubernatoriaus posto.

„NEW: Containment of the #HurstFire is now at 37%. As of 3pm today, evacuation orders have been downgraded to warnings and lifted. Residents returning home are advised to observe extreme caution and to NOT drink the water until advised by @LADWP” (Governor Gavin Newsom, 2025). Sutramdžius Hurst gaisrą iki 37%, tos vietovės gyventojams buvo leidžiama grįžti į namus, įsakymas evakuotis buvo sumažintas iki įspėjimo, tai reiškė, kad nors ir gaisras nėra pilnai suvaldytas, gyventojai gali grįžti, tačiau privalo laikytis saugumo priemonių, kadangi nežinoma kaip įvykiai gali toliau klostytis. Tokie pranešimai turėtų suteikti vilties gyventojams, kad situacija taisosi, tačiau komentarai po įrašų eilinį kartą pašiepia Gubernatorių, bet kartu įsipainioja ir keletas sąmokslo teorijų apie vandens rezervuarų uždarymą ir leidimų jais naudotis apribojimą, slaptus tunelius po Los Andželo miestu, ugniagesių biudžeto mažinimą ir melavimą apie tai visuomenei, bei vaizdo įrašus, kuriuose matomi žmonės, mėtantys kuro talpas pakelėse artėjant gaisrui.

„The Department of Agriculture’s Forest Service has activated eight Department of Defense C-130 aircraft equipped with MAFFS to assist with battling wildfires in Southern California. Two aircraft from the California Air National Guard’s 146th Airlift Wing, are operating out of Channel Islands Air National Guard Station in support of fire suppression efforts. Six additional aircraft will be arriving over the next 24 hours” (Military aircraft equipped with Modular Airborne Firefighting Systems (MAFFS) mobilized to assist with Southern California wildfires, 2025). Kalifornijos ugniagesiams ir kitiems pareigūnams suteikiant pagalbą prisijungė ir kitos valstijos, buvo atgabenti kariniai C-130 orlaiviai, kurie lengvai paverčiami į tanklaivius ir galintys sustiprinti pasipriešinimą kovoje su gaisrais. Dėl jų komplektacijos ir aprūpinimo geriausiomis įrangomis, šie lėktuvai gali skraidinti daugiau nei

11000 litrų retardanto, kuris dėl savo cheminės sudėties stabdo gaisro plitimą. Norint padėti, Idaho valstija atgabeno visus 8 programoje turimus orlaivius, kurie turėjo daug įtakos kovojant su gaisrais.

Dėl būtinybės reaguoti greitai, ugniagesiai bei kitos prisidėjusios atsakingos institucijos stengėsi suvaldyti plintančius gaisrus, tačiau gelbėtojams pradėjus dirbti dėl neaiškių priežasčių buvo dingęs vandens spaudimas. Apie pradėtą tyrimą dėl dingusio vandens spaudimo prabilo ir Kalifornijos Gubernatorius savo oficialioje „X“ platformos paskyroje sausio 10 dieną: „NEW: I am calling for an independent investigation into the loss of water pressure to local fire hydrants and the reported unavailability of water supplies from the Santa Ynez Reservoir. We need answers to ensure this does not happen again and we have every resource available to fight these catastrophic fires”. Socialiniuose tinkluose komentatorių įvardinti pirmieji kaltininkai buvo įžymūs žmonės. Prasidėjo masiniai žinomų žmonių kaltinimai, vandens išsivaistymo skaičiavimai, buvo tirama, kiek iš tiesų vandens buvo išnaudota žalioms vejoms, kai skambėjo prašymai sausros metu vandenį naudoti atsargiai. Didelė dalis žymių žmonių gyveno būtent tose vietovėse, kuriose pasirodė gaisrai, ir kai kurių iš jų namai buvo neatstatomai suniokoti ugnies, kitiems pasisekė to išvengti vos „per plauką“. Dėl didelio socialinio įsitraukimo tolimesni žymių žmonių gyvenimai buvo matomi po padidinamuoju stiklu, sekant kiekvieną jų prašymą paremti praradus namus, tačiau visuomenės reakcija į tai jiems nebuvo palanki. Didelė dalis žmonių pasibaisėjo akiplėšiškumu, kad garsūs žmonės, turintys tikrai daugiau nei standartinis dirbantis Los Andželo gyventojas, dar prašo paramos. Tačiau didelė dalis kalbų taip ir liko kalbomis be jokių svarių įrodymų, todėl Gubernatorius nusprendė suburti komandą nepriklausomam tyrimui, kuris užbrėžtų tikslią gaisrų priežastį.

Dėl didelio susidomėjimo ir tragiškų aplinkybių buvo iš naujo aptarinėjamos tos pačios sąmokslų teorijos. Vienas „Reddit“ platformos vartotojas, pasislėpęs po slapyvardžiu MainBrief2189, sausio 10 dieną paskelbė įrašą: „Insurers dropped fire coverage months before devastating LA WILDFIRES. What causes insurance companies to withdraw?“. Trumpas, bet tikrai aiškumo reikalaujantis klausimas sukėlė nemažai diskusijų internete, o šio įrašo komentarų skiltis nebuvo išimtis. „Insurance companies predicted an increasing fire risk due to the state of CA’s mismanagement of resources which required them to raise rates to stay in business. However, the state of CA would not allow them to raise rates so they had no option but to withdraw. No company is going to operate in a market where you are guaranteed to go bankrupt.” ([deleted], 2025). Vienas komentatorius, kurio paskyra šiuo metu jau yra ištrinta, teigė, jog dėl neatsakingo išteklių valdymo Kalifornijos valstijoje dalis kompanijų turėjo pakelti draudimo kainas, vien tik tam, kad galėtų likti versle. Tačiau Kalifornijos valstija kartu su Gubernatoriumi nesutiko su paslaugų kainų augimu, todėl neliko jokios kitos išeities, kaip tik pasitraukti iš verslo rizikingiausiose vietovėse. Komentatorius pabrėžė, kad jokia kompanija nenorės teikti paslaugų draudimo rinkoje, kuomet bankrotas yra neišvengiamas.

Dar vienas komentatorius šiek tiek kitaip traktuoja draudimo kompanijų pasitraukimą iš rinkų ir polisų nutraukimą: „This is utterly ridiculous. As far as the insurance companies canceling their

insurance sure I hate insurance companies and the industry as much as anyone else. But we do live in a capitalist society and they do have to do cost and profit analysis. Are they scumbags? ABSOLUTELY. But I don't know that they broke the law but canceling those policies. Should that style of business be changed through laws? ABSOLUTELY. But it hasn't been done yet and probably never will.” (starcoll3ctor, 2025). Jis teigia, jog nemėgsta draudimo kompanijų tiek pat kiek kiti, tačiau pabrėžia, kad gyvename kapitalistinėje visuomenėje ir vienaip ar kitaip, draudimo kompanijos privalo daryti pelno ir išlaidų analizes, kurios šiuo atveju, kaip ir minėjo ankstesnis komentatorius, veda draudimų kompanijas bankroto link. Starcoll3ctor nemano, kad draudimo paslaugų tiekėjai padarė kažką nelegalaus nutraukdami polisus ir teigia, kad vienintelė išeitis kažką pakeisti yra keisti verslo formatą pasinaudojant įstatymais, kas niekada nebuvo nutikę ir galimai niekada nenutiks.

„Another interesting story I saw was that a local millionaire put out a message online asking anybody with access to private fire equipment to come protect his house and his house only. He called anyone who had a problem with that idea "trolls". I understand a person should be able to do whatever they want with their own money. But it does show the type of person he really is especially with how he phrased his request. Also any local private company with fire equipment should be required to help the public in times like this, not be rented out by one person and screw everyone else.” (ibid.). Komentatorius starcoll3ctor prideda ir vieną žinomą istoriją, kuri galimai pakurstė priešiškumą žymiesiems žmonėms. Istorijoje pasakojama apie vietinį milijonierių ir internete jo pateiktus pasiūlymus žmonėms, kurie, turėdami asmeninių ugniagesių naudojamų priemonių, padėtų apsaugoti būtent jo namus nuo siautėjančių gaisrų. Kiekvienas nesutinkantis su jo nuomone, buvo vadinamas troliu. Komentatorius sutinka, jog kiekvienas turi laisvę elgtis su savo pinigais kaip nori, tačiau tokie pasiūlymai, kuomet nukenčia didelė dalis visuomenės, o ginamas tik vienas asmuo, nėra sąžiningi. Pasak jo, privačios kompanijos, kurios turi laisvą prieigą prie gesinimo įrangos, turėtų padėti paveiktai visuomenei, o ne būti išnuomuojamos privatiems asmenims.

Tarp sąmokslų teorijų skatintojų gali atsirasti ir loginis balsas. Po šiuo įrašu pasirodo komentaras apie draudimo kompanijų pasitraukimą ir jo priežastis: „They’ve been dropping coverage every year since the pg&e fire. This isn’t the first time, and it’s been a very public situation for years.” (kernelsenders, 2025). PG&E (Pacific Gas and Electric Company) buvo viena didžiausių dujų bei elektros kompanijų Kalifornijoje, tačiau 2019 metais paskelbė bankrotą dėl 2018 metais įvykusių gaisrų ir jų padarinių. PG&E buvo kaltinama dėl Paradise gaisro, kuris prasidėjo nuo gedimo aukštos įtampos perdavimo linijoje, prižiūrime ir valdomoje šios kompanijos. Sustabdžius gaisrus, kompanija dėl padarytos žalos prisiėmė visą atsakomybę, o jų reputacija patyrė taip pat nemažą žalą. Dėl didelio kiekio ieškinų kompanijai, vadovai neturėjo kito pasirinkimo, tik kaip stabdyti veiklą ir skelbti bankrotą. Naudojantis šios istorijos pavyzdžiu, nemaža dalis draudimo tiekėjų atsisakė suteikti draudimus didelės rizikos vietovėse, bijodami panašaus likimo ir šis dalykas tęsiasi jau kurį laiką, tačiau ne visi tai pastebėjo iki Los Andželo gaisrų pradžios.

„I mean, seriously California. It's almost like you wanted Diddy's house to go up in flames and you had State Farm Insurance cancel fire insurance so you could clear space for the 2028 Olympics and Smart Cities. Hey, but at least those blue garbage cans didn't burn. Did you know all 3 fires started at the same time? Did you know you could SEE ON SATELLITE LASERS shooting BEFORE the fires? REMOVE @GavinNewsom” (Armand Klein, 2025). Viena iš plačiausiai skambėjusių teorijų buvo susijusi su Sean John Combs, dar kitaip žinomu kaip P Diddy. Vienas labiausiai pasižymėjusių muzikos prodiuserių 2023 metais buvo kaltinamas užpuolimu, o nuo to laiko jam buvo iškelta dar daugiau ieškinių. Prodiuserio gyvenamasis namas, kuriame apsilankę tyrėjai liko sutrikę dėl komplikuoatų radinių, buvo vienas iš esančių vietovėje, patekusioje į rizikos grupę prasidėjus gaisrams. Nenuostabu, kad dalis sąmokslų teorijų sukosi būtent apie tai. Kadangi prodiuserio namuose buvo rasti jį kompromituojantys įkalčiai, teorijų kūrėjai nesusilaikė nuo spekuliacijų, kad gaisrai buvo tik pretekstas sunaikinti įkalčius. Ši versija sustiprėjo oficialiai paskelbus sąrašus asmenų, kurie glaudžiai bendradarbiavo su Sean John Combs ir galimai buvo prisidėję prie nusikalstamos veiklos, dėl kurios ir buvo pradėti tyrimai. Dėl pažinčių su aukštus postus užimančiais asmenimis, ši stichija peraugo į konspiraciją norint sužlugdyti iškeltas bylas. Taip pat siekta, kad daug galios turintys JAV atstovai ir žymūs žmonės neatsirastų prodiuserio vietoje teismo salėje. Be šios teorijos, dar kartą yra pabrėžiami draudimo polisų nutraukimai, tačiau šį kartą jie siejami su išmaniųjų miestų kūrimu bei 2028 metų Olimpiada. Pasak autoriaus, gaisrai buvo pradėti ne tik siekiant nusišlėpti įrodymus, bet taip pat ir paruošti pakankamai vietos po kelių metų Los Andžele vyksiančiai Olimpiadai. Žinoma, norint paruošti miestą tokio masto renginiui, reikalingas stuktūrizuotas miesto išdėstymas, būtent čia prisideda ir išmanieji miestai.

Komentatoriai nepraleidžia progos pridėti savo minčių, kaip ir šis slapyvardžiu Stop Socialist Tyranny: „California's priorities are all wrong. They'd rather clear space for the Olympics and Smart Cities than protect citizens' homes. Typical liberal governance, putting agendas over people. And what's with State Farm Insurance canceling fire insurance? It's almost like they wanted those homes to burn. The elites will stop at nothing to get what they want.”. Komentatorius sutinka su įrašo autoriumi, pridėdamas pasipiktinimą ir kaltinimus liberalams, kas yra dažnai matomas fenomenas, kuomet sąmokslų teorijos remiasi į pasipriešinimą valdžiai ar valdžios formoms. Ne pirmą kartą paminima ir draudimo kompanija State Farm, kuri, pasak komentatoriaus, norėjo pamatyti kaip yra sunaikinami namai, todėl atšaukė dalį polisų keletą mėnesių prieš prasidedant gaisrams. „Truth! There must be do much to hide that thousands of others' lives have been sacrificed in order to cover it up” (SATC Initiative, 2025). Šis komentatorius sutinka su autoriaus teorija dėl nusikalstamos veiklos įrodymų sunaikinimo teigdamas, kad galimai nusišlėpti reikėjo tikrai daug, jei yra paaukojama tūkstančiai gyvybių. Įrašo autorius suponuoja didžiausią tikimybę - nusišlėpimą siejant su prodiuserio P Diddy situacija, sukėlusia daug šurmulio internete.

Sausio 11 dieną socialiniame tinkle pasirodo naujas Gavin Newsom įrašas: „@realDonaldTrump, as you prepare to assume the presidency once more, I invite you to come to California. The hundreds of thousands of Americans – displaced from their homes and fearful for the future – deserve to see us all working together in their best interests, not politicizing a human tragedy and spreading disinformation from the sidelines”. Įrašas fokusuojasi į naujai išrinktą JAV Prezidentą Donald Trump, kuris nuo gaisrų pradžios dalinosi savo mintimis keliose platformose, o nemažai jo pasekėjų tikėjo kiekvienu jo žodžiu. Šis įrašas buvo skirtas tiksliai jam, skatinant naująjį Prezidentą atvykti į Kaliforniją ir prisijungti prie pagalbos žmonėms, netekusiems turto, o vietoje situacijos stebėjimo iš šono ir dezinformacijos skleidimo, išsiaiškinant kas vyksta pačios krizės epicentre.

„If You Fly, We Can’t: A Critical Reminder from CAL FIRE 🚒 Yesterday, air operations on the Palisades Fire had to pause after a Canadian water-dropping aircraft struck a drone. This isn’t just dangerous—it puts lives, homes, and entire communities at risk. When drones are in the air, firefighting aircraft can’t do their job. Every second counts in a wildfire, and this delay could have devastating consequences. Flying a drone near a wildfire is not only reckless—it’s illegal. Let’s all do our part to ensure the skies are clear for the professionals protecting us.” (CAL FIRE, 2025). Civiliai svarstė įvairius būdus informacijos gavimui bei sekimui, ir vienas iš sprendimo būdų - nuotoliniu būdu valdomi dronai. Kalifornijos miškų ir priešgaisrinės saugos departamento įrašas buvo prašymas nekelti dronų į gaisro vietas dėl tokiu būdu iškylančių sunkumų gesinant gaisrus. Pakilęs dronas gali neigiamai paveikti gesinimo procesą, ypač kai procesas vykdomas pasitelkiant pagalbą oro erdvėje, kaip orlaiviai ar sraigtasparniai, o nutikus nelaimei ir lėktuvui susitikus akistatoje su dronu, gali būti prarastos ne tik gyvybės, bet ir atsirasti papildomų gaisrų tikimybė užsiplieskus lėktuvo nuolaužoms. Vardan žinutės CAL FIRE sukūrė lengvai įsimenamą pasakymą - if you fly, we can’t - leidžiant suprasti skaitantiems, jog jų veiksmai gali sutrikdyti gelbėjimo procesus dėl oro pagalbos mobilizavimo.

„California is preventing insurance companies from canceling home coverage for LA wildfire victims in impacted zip codes over the next year. The folks in these communities have suffered enough. They should not have to deal with the stress of home insurance on top of it all” (Gavin Newsom, 2025). Papildomas įrašas „X” platformoje, užtikrinantis Kalifornijos bandymus sustabdyti draudimo tiekėjus atšaukiančius draudimo polisus nuo gaisro nukentėjusiems asmenims. Atsižvelgiant į ankstesnius įrašus bei komentarus, tai nėra nauja tema. Apie tai buvo kalbama jau 2018 metais, kuomet draudimo tiekėjų rinka Los Andžele sumažėjo, kainos pakilo ir nebeliko pasirinkimo paprastiems miesto gyventojams. Gubernatorius tikina, kad yra bandoma užkirsti kelią polisų atšaukimams, teigiant, kad Los Andželo gyventojai iškentėjo tikrai daug, o papildomi darbai dėl draudimo neturėtų būti prioritetas. Tačiau peržvelgus šios žinutės komentatorių įrašus neatrodo, kad jie džiaugsmingai pasitiko tokią žinią. Kaip ir ankstesniais kartais, po įrašų pasirodo begalės komentarų, žeminančių Gubernatorių ir kaltinančių jį dėl gaisrų suintensyvėjimo bei negalėjimo sustabdyti stingant išteklių.

„Taxpayers in Los Angeles County will be granted a postponement to October 15, 2025, to file California tax returns on 2024 income and make any tax payments that would have been due January 7, 2025, through October 15, 2025.” (California provides tax relief for those affected by Los Angeles wildfires, 2025). Oficialiame IRS (Vidaus pajamų tarnybos) puslapyje, sausio 11 dieną pasirodo pranešimas apie deklaruotinus mokesčius. Šiuo pranešimu Los Andželo žmonės, kurie nukentėjo dėl gaisrų, yra informuojami apie deklaracijos laikotarpio pratęsimą. Puslapyje pateikiama informacija tiek individualiems asmenims, tiek verslams, nurodoma informacija apie kompensacijas, apmokėjimus ir kitus, su gaisro žala susijusius veiksmus. IRS kartu su nuorodomis suteikia nukentėjusiems mokesčių mokėtojams informaciją apie nuobaudų mažinimo sąlygas ir praneša, jog norint gauti lengvatas nėra būtina kreiptis į įstaigą, jos automatiškai bus priskirtos priklausomai nuo asmens gyvenamosios vietos ir jos paveikimo lygio gaisrų metu. Dėl išsamesnės informacijos prašoma kreiptis kontaktais, nurodytais pranešimo pabaigoje.

Vienas pirmųjų atsakų į sąmokslų teorijas ir melagingą informaciją buvo pateiktas sausio 11 dieną Gubernatoriaus Newsom paskyroje: „A ridiculous lie. We have doubled the size of our firefighting army, built the world’s largest aerial firefighting fleet, and increased the forest management ten-fold since taking office. Time to serve these folks the facts”. Šis įrašas buvo patalpintas internete po staipsnio, kalbančio apie gaisrų biudžeto sumažinimą, Fox News platformoje: “Gov. Newsom cut fire budget by \$100M months before lethal California fires”. Straipsnyje yra minimas biudžeto mažinimas, tačiau tam jokie paaiškinantys faktai nėra pateikiami, o peržiūrint valstijos kasmetinius biudžetinius planus po Newsom Gubernatoriaus išrinkimo, yra matomas stiprus biudžetinių lėšų augimas gaisrų prevencijai skatinti. Newsom administracija, komentuodama šias spekuliacijas, taip pat pridėjo ir statistinius duomenis, kurie rodo, kad padidėjimas yra susijęs su personalo ir bendrųjų išlaidų augimu nuo 2019 metų.

Dar viena akistata tarp Gubernatoriaus Newsom ir melagingos informacijos nutiko tą pačią dieną kelių valandų skirtumu. Oficialioje „X” platformos paskyroje, Newsom trumpai atsakė į kitos paskyros įrašą: „This is not true”. Slapyvardžio HustleBitch savininkas pasidalino spekuliacijomis apie Gubernatoriaus įsikišimą ir bendradarbiavimą su būsto vystytojais, turinčiais interesų gaisrų nusiaubtose vietovėse: „🚨 #BREAKING: GAVIN NEWSOM WORKING WITH DEVELOPERS TO CHANGE ZONING IN BURN AREAS TO ALLOW MASS APARTMENTS Newsom is allegedly working with developers to convert zoning in Pacific Palisades from R1 (single family) to R3 (apartments) CONNECT THE DOTS”. Tokia tema yra paliečiama ne pirmą kartą. Nuo gaisrų pradžios jau sklandė teorijos, kad gaisrai buvo sukelti tam, jog nekilnojamo turto vystytojai galėtų perimti naujas teritorijas ir plėtoti naujus projektus, tačiau šis įrašas, kuriame teigiama apie Gubernatoriaus prisidėjimą, buvo pirmasis. Kartu su kitomis sąmokslų teorijomis, šis įrašas gali būti lengvai siejamas su išmaniųjų miestų projektais, kurių įkūrimui iš tiesų būtų reikalinga didelė teritorija. Gavin Newsom nebuvo vienintelis paneigęs šį įrašą, kartu su juo komentuose pasirodė ir kiti

nesužavėti stebėtojai: „Are you being paid to sabotage the governor’s management of this disaster by inciting rage against him with such obvious lies? Or are you exploiting emotional vulnerability of people coping with apocalyptic devastation to further traumatize them for fun? What’s wrong with you?” (Snowden Bishop, 2025). Komentatorė spekuliuoja, jog šis įrašas gali būti užsakytas vien tik tam, kad žmonės toliau nusiuktų nuo Gubernatoriaus, naudojant akivaizdžiai melagingą informaciją. Taip pat yra siūloma kitokia versija - įrašo autorius, traumodamas likimo sužalotus žmones, taip linksminasi.

„Stop encouraging looting by lying and telling people it’s decriminalized. It’s not. It’s illegal -- as it always has been. Bad actors will be arrested and prosecuted” (Gavin Newsom, 2025). Dar vienas Gubernatoriaus atsakas melagingai informacijai, tačiau šį kartą atsakas skirtas politiniam veikėjui - Elon Musk. Daugiau žinomas kaip verslininkas, Elon Musk kartu su Donald Trump administracija pateko į Baltuosius Rūmus. Vienne iš įrašų jis pasidalino kito vartotojo mintimis: „LOOTING: Newsom and California Democrats literally decriminalized looting baring police from arresting looters and prosecutors from prosecuting them. Now he’s opposed to looting” (@amuse, 2025). Pasak pranešimo, Gavin Newsom dekriminalizuoja vagystes gaisrų nusiaubtose vietovėse, neleidamas policijos pareigūnams suimti kaltininkų. Tokiai informacijai atsiradus eilinio piliečio paskyroje, efektas nebūtų toks didelis, bet tai, kad šiuo įrašu pasidalino vienas respublikonų gerbiamiausių atstovų, susilaukė daugiau dėmesio nei buvo galima tikėtis. Tai nebuvo pirmasis kartas, kai Gavin Newsom kalbėjo būtent apie šias vagystes, šiek tiek anksčiau tą pačią dieną buvo pasidalinta dar vienu įrašu jo paskyroje: „Looting will not be tolerated. The California National Guard has been deployed across areas impacted by the Southern California fires to keep our communities safe”. Sklindant kalboms apie “nevaldomas” vagysčių pasekmes, jos suintensyvėjo, tuo labiau, kai ši informacija sklinda iš tokio žmogaus kaip Elon Musk paskyros. Dėl šios priežasties Kalifornijos Nacionalinės Gynybos pareigūnai buvo išsiųsti kovoti su plėšikais.

Šamokslo teorijoms plintant, net ir atsiradus būtinybei į jas atsakyti oficialiosios komunikacijos atstovams, aktyvios diskusijos vyko ir „Reddit” platformoje. Kaltinimai Kalifornijos Gubernatoriui persikėlė į įvairius diskusijų kanalus bendruomenėse.

„In the past few days there were extremely high profile, dangerous, and expensive wildfires that tore through several neighborhoods in the greater LA area. While this was certainly a "natural" disaster, there seems to be a lot of blame being directed towards the local and state officials both due to the wildfires response & lack of preparation. Will this impact the political career (and ambitions) of Gavin Newsom? Will this continue the rightward shift of California as seen in the 2024 Presidential election? Will we see meaningful changes to environmentalist policies to allow for more aggressive fire prevention techniques?” (MakingTriangles, 2025). Dėl stiprios visuomenės reakcijos į Gavin Newsom veiksmus, kilo spekuliacinės diskusijos dėl jo, kaip politiko, ir dėl pasiruošimo krizių laikotarpiams ateityje. Įrašo autorius pripažįsta, kad Los Andželo gaisrai buvo “natūrali” tragedija, tačiau ieško

aiškumo kalbant apie atsaką gaisrams ir pasiruošimą jiems, kas natūraliai jau turėjo būti detaliai išanalizuota ir numatyta, įvertinus Kalifornijos gaisrų statistikas.

„Look, here’s what people need to understand. There is absolutely no doubt that every climate disaster we experience because of climate change WILL BE BLAMED ON DEMOCRATS so that the GOP can avoid ANY RESPONSIBILITY for saying climate change doesn’t exist. They blamed Biden in the red states, and Newsom in California. It’s all bullshit of course. The GOP are prolific liars. Anyone who still believes their nonsense is just gullible.” (Gr8daze, 2025). Vienas iš komentatorių po įrašo dėsto savo mintis apie gaisrų kilmę bei atsakomybę už juos. Jis, įvardindamas gaisrų kilmę, akcentuoja klimato kaitos pasekmes. Taip pat išdėsto savo poziciją politinių partijų atžvilgiu, t.y. respublikonų bandymus paneigti klimato kaitos egzistavimą ir tokių krizių kaltės priskyrimą demokratams. „Not only are republicans in denial of climate change, they also routinely vote against FEMA funding. Unless it’s a red state that needs it, of course. Democrats should really start blaming all the hurricane related climate disasters on the GOP. At least that would accurate.” (ibid.). Atsakydamas į kitų komentatorių mintis asmuo slapyvardžiu Gr8daze palieka dar vieną komentarą, kuriame kalbama apie FEMA (Federalinė ekstremalių situacijų valdymo agentūra) finansavimą, teikiamą tik respublikonų valdomoms valstijoms ir siūlo respublikonus kaltinti dėl uraganų.

„(...) But these fires got me wondering if they are burning these homes to destroy incriminating evidence that could lead to ties related to situations similar to the Diddy situation. Or are these fires planted to distract us from something else?” (PipulisticPipu, 2025). Įrašas, pasirodęs sausio 11 dieną, siūlo jau besikartojančią teoriją, kad gaisrai buvo sukelti norint sunaikinti įrodymus arba pateikiama šiek tiek naujesnė teorija, aiškinanti, kad tai yra tiesiog dėmesio nukreipimas nuo kažko kito, svarbaus bei vykstančio tuo pačiu metu. Šis atvejis nėra pirmasis, kai yra išryškinama dėmesio nukreipimo teorija. Internete dažnai pateikiama informacija apie du svarbius arba įdomius dalykus atsitikusius tuo pačiu metu, tačiau vienas iš jų visada būna populiariesnis, kai antrasis lieka užmarštyje. Dažnai didesni ir svarbesni įvykiai būna nustelbiami įdomesnių, bet ne tiek svarbių situacijų. Visa informacijos sklaida tuo metu tampa stipriai priklausoma nuo naujienų stebėtojų ir algoritmų. Pasak komentaro autorės, gaisrai taip pat gali būti tik būdas nukreipti visuomenės dėmesį, kol vyksta kiti svarbesni, bet neakcentuojami dalykai.

„I just made a post as well. I think it is to symbolise the end of woke culture and democracy. French Revolution in 1789 is where it all started, and we just had Paris Olympics recently. Next Olympics in LA. They killing Hollywood I guess.” (mixfruitshake, 2025). Dar vienas komentatorius situaciją lygina su Prancūzijos Revoliucija, teigdamas jog „woke” kultūra ir demokratija žlunga. Tokios mintys nestebina, kai žvelgiant į JAV statistiką tikrai didelis procentas piliečių remia daugiau respublikonus nei demokratų, o kaip žinoma iš respublikonų partijos atstovo ir JAV Prezidento Donald Trump, „woke” kultūra neturi vietos Amerikoje. Šis nuostata buvo pabrėžiama kalbant tik apie

dvi galimas lytis, taip diskriminuojant translyčius ar kitų orientacijų žmones, ir šis žingsnis užbrėžė ilgos kovos dėl savito identiteto ribojimo pradžią JAV.

Tas pats komentatorius palieka dar daugiau minčių po įrašų: „The people ruling the world from the shadows have bred out empathy from their genes, and they follow a caste system as well. The people we see in public, who work for them are new joiners and they come and go. But the people at the very top, these families intermarry each other, and their only job is to make the society go through their yin yang. You need to see through, and beyond all of this if you want to be at peace.”. Komentatorius tikina, kad pasaulis yra valdomas „šešėlių“, o žmonės, kuriuos matome viešumoje ir valdžioje yra tiesiog nauji atvykėliai, kurie ateina ir išeina. Taip bandoma sugrąžinti teorijos apie Naujojo Pasaulio Tvarką egzistavimo faktą, kuomet maža frakcija žmonių vadovauja visam pasauliui. Pasak komentatoriaus, visuomenė yra pilnai nuo jų priklausoma ir egzistuoja tik tam, kad žmonės esantys tikrojoje valdžioje galėtų atlikti jiems priskirtą darbą. Kaip ir minėta anksčiau, tai yra jau seniai keliama sąmokslų teorija, kuri kalba apie slaptas grupes bei jų sukurtus valdymo tinklus, tačiau iki šios dienos nėra jokio svaraus įrodymo, kuris pagrįstų jų egzistenciją.

„NEWS: @GavinNewsom invited @realDonaldTrump to tour fire damage in CA with him.@CAGovernor tells me the President-elect hasn't returned his calls. Newsom worries Trump will try to cut CA's federal disaster funding. "We should be concerned. It's obvious to anyone."” (Elex Michaelson, 2025). Sausio 12 dieną internete pasirodė interviu su Gubernatoriumi Gavin Newsom, o išsakytų dalykų atgarsiai pasklido ir žmonių paskyroje. „X“ platformoje Elex Michaelson paskyroje paviešinamas įrašas, kuriame nurodoma, kad Gubernatorius pakvietė būsimą Prezidentą Donald Trump apsilankyti Los Andžele ir savo akimis pamatyti situacijos rimtumą. Kartu su įrašu pasidalinama ir video medžiaga, kurioje Newsom kalba apie pirmąjį susitikimą su Trump 2018 metais, beje, dėl Paradise gaisrų priežasties. Jis pabrėžia, kad nenori jog ši situacija taptų politinėmis kovomis, skatintų žmones fokusuotis į Kalifornijos administracijos ir Vašingtono kolaboraciją. Newsom interviu metu patvirtina, kad su Trump apie tai nebuvo kalbėta, tačiau kvietimas atvykti buvo perduotas. Newsom taip pat kalba apie buvusį Prezidentą Joe Biden ir jo efektyvų reagavimą į situaciją stengiantis padėti nukentėjusiems. Gubernatorius teigia, kad nėra suinteresuotas „politinio teatro pasirodymu“ ir pateikia savo nuomonę, kad būtent to nori Donald Trump. Nuo pat gaisrų įsiplieskimo Donald Trump dalinosi įrašais, viešai kritikuojančiais Newsom, apie jų konfliktus internete žinojo tikrai ne vienas socialinių platformų vartotojas, o daugelis dalykų, pasakytų būtent šiuo metu iš aukštą postą užimančių šalies atstovų, netrukus atsirasdavo kiekviename naujienų portale bei televizijoje.

Kitas įrašas „X“ platformoje buvo paviešintas asmens, pasivadinusio Robert Garcia, tačiau pasidalintas pačio Gubernatoriaus jo oficialioje paskyroje: „There’s an enormous amount of misinformation out there about the fires and the response. Some of these lies and distortions are dangerous and could cost lives. Our Governor @GavinNewsom has launched a website that lays out the facts. Please share: <http://californiafirefacts.com>”. Dėl nemenko dezinformacijos ir sąmokslų

teorijų skleidimo internete ir už jo ribų, specialiai buvo sukurtas puslapis, kuriame dalijamasi patvirtinta informacija iš oficialiosios komunikacijos kanalų. Įrašo autorius teigia, kad esant tokiam dideliame kiekiui dezinformacijos ir melo, siejamo su gaisrų situacija, tai gali neigiamai paveikti žmones bei prarasti jų gyvybes. Dalis komentatorių nesutinka su įrašo „teisingumu“: „You got your marching orders huh... “it’s misinformation if you disagree with Newsom” keep sending fire lesbians to deal with the fires” (Valentina Gomez, 2025). Pasak komentatorės, pagal susiklosčiusią situaciją dezinformacija atsiranda tada, kai žmonės nesutinka su Newsom nuomone. Viena, kas yra patikrinta ir patvirtinta faktais ir kita, kas tik teigiama kaip patvirtinta informacija, dažnai žmonių nuomones padalina į dvi dalis. Dalis skaitančiųjų tiki oficialiais kanalais skelbiama informacija, tačiau dalis atsisako tikėti, abejodami, ar ta informacija yra iš tiesų patikrinta ir patvirtinta, ar tai yra tik aukštą postą užimančiųjų peršama nuomonė visuomenei.

Kitas komentatorius papildė pirmojo mintį: „Oh so the lying a\$\$ Newsom created a website for his bull\$hit bc ppl no longer listen to the regime media. He & Bass should be investigated & tried for criminal negligence. There's no excuse for what has happened in CA. The devastation was PREVENTABLE! the lives lost are on them” (DaRay, 2025). Pasak komentatoriaus, tokios atskiros platformos, kuriose valdžios atstovai dalinasi “teisinga” informacija yra dėl to, kad civiliai žmonės nebetiki medijos siunčiamomis žinutėmis. Žiniasklaidoje dažnai pateikiama pakomentuota valdžios informacija, tačiau prasidėjus sunkiems laikams, šiuo atveju gaisrams, žmonių pasitikėjimas žiniasklaida eilinį kartą nukrito. Dėl didelio skleidžiamos informacijos kiekio, žmonės dažnai nebežino kuo tikėti, kas yra tiesa, o kas paprasčiausiai gražiai įvyniotas melas.

„California is grappling with an alarming increase in wildfire activity. Compared to the 5-year average, the state has experienced a year-to-date 120 percent increase in fire starts and a whopping 293,000 percent surge in total acres burned - now nearing 40,000 acres in just the first 10 days of January. (...)” (CAL FIRE, 2025). Kalifornijos miškų ir priešgaisrinės apsaugos departamento duomenimis gaisrai Kalifornijoje suintensyvėjo ir tapo daug dažnesni. Nenuostabu, kad dėl sauso klimato būtent ši vietovė yra gana glaustai susijusi su gaisrų pavojais, tačiau šiais metais įvykę gaisrai departamente sukėlė itin daug neramumų. Atsižvelgus į ankstesnių 5 metų statistinį gaisrų vidurkį, pateikiamą miškų ir priešgaisrinės apsaugos departamento, 2025 metais jis buvo viršytas 120%, tai reiškia, kad vietoje vidutinio 46 gaisrų skaičiaus, Kalifornijos valstija per pirmas 10 dienų registravo 101 gaisrą. Dalis komentatorių po įrašų perteikia palaikomąją mintį ir susitelkimą į bendruomenės gerovę, kiti priešingai - skleidžia nepatvirtingas samokslo teorijas, tarsi jos būtų gryniausia tiesa. Vienas komentatorius tiksliai išdėsto šią mintį: „Forest management, city and county preparedness...everyone playing their part is how we overcome this in the future. State needs to set the example.” (duggs, 2025). Pasak jo, vienintelis būdas išvengti tokių situacijų ateityje - joms pasiruošti. Atskiri miestai ir valstijos turi būti pasirengę tokioms stichijoms, kas yra savaime suprantama žinant, jog šis gaisras nebuvo pirmasis.

„In the aftermath of recent fires, scammers are actively targeting vulnerable individuals and families, exploiting their distress. Below are important warnings to help you recognize and avoid some of the most common scams.” (LAPD Headquarters, 2025). Sausio 12 dieną Los Andželo Policijos Departamentas pasidalino įspėjimu dėl sukčių, bandančių pasinaudoti gaisrų tragedijos sukelta situacija. Pasak jų, svarbu išlikti budriems ir ramiems, o visuomenei buvo pristatytos žinomos aferos, kurias naudoja sukčiai, jų mechanizmai bei apsisaugojimo galimybės. Viena pirmųjų aferų – pateikta informacija apie melagingus darbo pasiūlymus. Internete skleidžiami darbo pasiūlymai, susiję su gaisrų gesinimu ar kita pagalba, yra melagingi ir sukurti tik tam, kad galėtų išgauti įvairią asmeninę žmonių informaciją. Todėl primygtinai prašoma to nedaryti ir apie tokius faktus pranešti teisėsaugai. Gyventojai taip pat įspėjami saugotis asmenų, prisistatančių teisėsaugos atstovais, tačiau negalintį pateikti tai įrodančio dokumento. Primenama ir dar viena dažna ir, deja, kartais veikianti sukčių afera, kai telefoninių skambučių ar žinučių pagalba siekiama išgauti asmenų duomenis ir informaciją.

Ne tik vagys ar patys gyventojai bando patekti į gaisrų nusiaubtas teritorijas, Kalifornijos miškų ir priešgaisrinės apsaugos departamentas pasidalino žinute žiniasklaidai: „🚒 Reminder for California media 🚒 While state law (CA Penal Code 409.5 (d)) grants media access to declared disaster areas, this does NOT extend to private property or federal lands. Please respect private property owners and the law by avoiding private property and/or federally designated areas, including private roads, when covering stories”. Daugelis žiniasklaidos atstovų nori būti pirmieji, užfiksavę kažką svarbaus ir intriguojančio, ir nors vienaip ar kitaip tai yra jų darbas, tačiau keliai, kuriuos jie bando nueiti, kartais yra neleistini ir pavojingi. Nepaisant įvykusios katastrofos, nelaimės vietose visais atvejais išlieka privati nuosavybė, kurios savininkai dėl intensyvių evakuacijų ar kitų priežasčių net negali sugrįžti. Cal Fire „X” platformos paskyroje yra pažymima, kad nors žiniasklaida ir turi privilegijas kurti reportažus iš nelaimės vietų, tačiau viskam yra ribos, kurių negalima peržengti. Šiuo atveju - filmavimai privačiose nuo gaisro nukentėjusiose teritorijose, kai žiniasklaida, nors ir retais, bet pasitaikančiais atvejais, siekia užfiksuoti daugiau nei teisiškai leidžiama.

Nepaisant bandymų stabdyti šamokslo teorijų plitimą, interneto platybėse “STOP” ženklas neveikė. Vienas „X” platformos vartotojas slapyvardžiu Drew Hernandez pasidalino savo mintimis apie gaisrus: „LA Mayor attempts to slash LAFD budget by \$49 million one week before inferno on top of a previous nearly \$18 million cut; CA Gov cut fire prevention budget in 2024 by \$100 million; LA Water Chief knew hydrants were not working and reservoir was offline; LAFD sent their surplus equipment to Ukraine in 2022; Insurance companies pulled fire protection from homes months before inferno; No water in hydrants; No water in reservoirs; Lack of equipment and resources; Seems like a set up to me”. Įrašė aiškiai išdėstoma mintis, kad gaisrai nekilo dėl klimato sąlygų. Taip pat pateikiami „įrodymai”, kuriais remiantis peršama išvada, kad viskas buvo organizuota. Pasak autoriaus, tokie veiksmai ir sąlygos - biudžeto apkarpymai, standartiškai neveikiantys vandens hidrantai, apribotas

priėjimas prie vandens rezervuarų išteklių, draudimo kompanijų polisų atšaukimai ir pagalba Ukrainai 2022 metais, parodo, kad visa tai buvo daryta sąmoningai ir iš anksto apgalvotai.

„The Los Angeles wildfires were orchestrated by the globalist elite to poison our air, water, and soil, and redistribute property into the hands of the elite, according to a World Economic Forum insider who warns that "Build back better" literally means destroying things first and then rebuilding according to New World Order plans. The global elite have chosen Los Angeles as Ground Zero for a calculated assault on the people, paving the way for the rapid transformation of the disaster zone into 15-minute cities. These so-called "smart cities" are nothing more than vast outdoor prisons, designed to trap ordinary citizens with no way out.” (TRUTH NOW, 2025). Įrašė peršama jau ne kartą paminėta NWO bei išmaniųjų miestų sankirtos teorija. Pasak autoriaus, visi gaisrai buvo iš anksto suplanuoti elitinių asmenų grupių, kurios siekia įvesti Naujojo Pasaulio Tvarką pasaulyje, o norint tai įgyvendinti, reikia statyti „nuo nulio“. Tuo paaiškinamos gaisrų, sunaikinusių daugiau nei 50 000 akrų teritorijų, pasekmės ir atgarsiai. Šios teorijos plėtojimo pagreičio spartus didėjimas gali būti siejamas su informacija, kad tokie miestai jau egzistuoja. Jų tikslas – sukurti ir suteikti aukštesnio lygio gyvenimo sąlygas žmonėms, tačiau to nepažinus ir nepatyrus, tai gali vis dar atrodyti kaip žmonijos išnaikinimo siekis.

3. 3. Tyrimo rezultatai

Žiniasklaidos, oficialiųjų komunikacijos kanalų ir kitų socialinių platformų informacijos srautas patyrė nemenką augimą vykstant Los Andželo gaisrams. Prasidėję kaip nevaldoma klimato kaitos pasekmė, netrukus susilaukė sąmokslininkų dėmesio ir apkalbų apie galimai organizuotą katastrofą.

Tyrimo metu išryškėjo aktyvus oficialiosios komunikacijos kanalų ir kanalų atstovų noras informuoti visuomenę kiek įmanoma greičiau apie naujus įvykius, susijusius su gaisrų kontrole bei pasekmėmis, tačiau dar greičiau plito ir sąmoslo teorijų ratas. Pirmomis gaisrų dienomis oficialioji komunikacija užsibrėžė starto liniją, visuomenė buvo efektyviai informuota, o kuriamos teorijos vis dar buvo tik šnabždesiai. Tačiau jau nuo antrosios gaisrų dienos pradėjusios plisti sąmoslo teorijos iki atliekamo tyrimo pabaigos įgijo pagreitį, nepalikdamos vietos oficialiosios komunikacijos komentaram skilčiams. Akivaizdu, kad sąmoslo teorijos dažniausiai formuluojamos ir eskaluojamos naudojantis oficialiųjų atstovų pranešimais, kai kiekvienas oficialiosios komunikacijos pasakytas žodis, gali būti išimamas iš konteksto tam, kad paremtų bei sustiprintų žmogaus sukurtą arba kažkur perskaitytą sąmoslo teoriją. Šiame tyrime labai aiškiai matoma takoskyra tarp dviejų priešingų polių: oficialioji komunikacija su demokratais priekyje teigė, kad gaisrai įvyko dėl globalinio atšilimo, kai tuo tarpu sąmoslo teorijų rėmėjai kaltino tuos pačius demokratų, oficialiosios komunikacijos atstovus ir net elitines grupes.

Tiek oficialiosios komunikacijos atstovai, tiek sąmoslo teorijų skleidėjai rado bendrą platformą informacijos perdavimui - „X“. Vertinant oficialiosios komunikacijos naudojamų kanalų

pasiekiamumą svarbu pažymėti, kad didžiausias žmonių pasiekiamumas ir profilių sukuriamos didesnės sklaidos tikimybė buvo vis tik per socialinę platformą „X“.

Sąmokslų teorijos rado ne vieną vietą plėstis. Teorija, prasidėjusi „Reddit“ platformoje, jau tą pačią dieną galėjo puikuotis „Newsweek“ naujienų portalo pirmame puslapyje, o tai parodo, kaip greitai jos gali plisti.

Norint stabdyti sąmokslų teorijų sklaidą internete, oficialiosios komunikacijos kanalai turi pateikti svarius įrodymus jas paneigiant. Žinoma, ne visi yra linkę lengvai patikėti valdžios žodžiu, tačiau dalis žmonių žinodami tiesą nebebus sąmokslų teorijų įkaitais.

IŠVADOS

1. Sąmokslų teorijų kilmės aplinkybės yra glaudžiai susijusios su dviem faktoriais apie žmonių bendruomeninį gyvenimą. Tai yra bendrosios aplinkybės, kaip žmonės priima ir interpretuoja jiems perduodamą informaciją, o taip pat ir valstybės, kaip tokios, ir žmogaus santykio problema. Pirmoji problema yra orientuota į tai, jog žmogaus informacijos priėmimo mechanizmai iš psichologinės pusės yra griežtai struktūrizuoti ir objektyvios informacijos vienareikšmis priėmimas yra vargiai įmanomas. Žmonės turi natūralią tendenciją objektyvius faktus momentiška interpretuoti pirmiausiai per tokią prizmę, kuri apibrėžia kas bus naudingiausia jiems, kas žeidžia jų pasaulėvoką, jų savimonę. Antroji problema yra informacijos kanalų sklaidos ir bendro pasitikėjimo problema. Nors egzistuoja aiški prezumpcija, kuri šiuolaikinėse demokratijose yra savaime suprantama, jog valstybė turi aiškiai ir tikslingai pateikti teisingą informaciją, istoriniai pavyzdžiai parodo, jog dažniausiai to nebuvo griežtai laikomasi. Valstybė yra toks politinis kūnas, kuriame veikia skirtingos interesantų grupės, neretai meluojančios ar iškreipiančios realybę tam, kad ji atitiktų jų tikslus. Todėl sąmokslų teorijas mes interpretuojame kaip tiesioginį atsaką į valstybėje esantį netikrumo jausmą. Sąmokslų teorijos – tai supaprastinti, alternatyvūs įvykių aiškinimai, grindžiami įsitikinimu, kad už svarbių politinių, socialinių ar kultūrinių reiškinių slepiasi slapta, sąmoningai veikianti grupė, kuri turi pikto ketinimų ir veikia prieš visuomenės interesus. Tai „tikros“, simplifikuotos, viską paaiškinančios teorijos, kuriose formuojama nuomonė, kad prieš bendrą piliečių masę veikia konspiratoriai. Šitoje perspektyvoje, vadovaujantis neracionaliomis prielaidomis, tiesa tarsi gali būti nesunkiai dedukciškai atrasta. Savotiškai tokie aiškinimai yra marginalizuotų grupių pagalbos šauksmas.

2. Archainę komunikacijos formą, tai ką galėtume pavadinti oficialiąja komunikacija, galime rasti dar antikos laikais. Tačiau tai yra iš esmės moderniosios valstybės produktas, kada demokratinėms jėgoms įgaunant vis daugiau jėgos, tapo būtina paveikti viešąją nuomonę, o valstybei

vis labiau racionalizuojantis – suteikti piliečiams reikalingą ir naudingą informaciją. Kaip tokia oficialioji komunikacija turi tris modelius – instrumentinį modelį, legitimacijos modelį ir visuomeninės naudos modelį. Jie atstovauja arba valstybės veiksmus, arba piliečių reikalus. Pagrindinis principas, kuriuo vadovaujasi oficialioji komunikacija yra tas, jog informacija nėra pateikiama tik kaip vientisi faktai. Tie faktai jau būna interpretuoti vadovaujantis tam tikra ideologine pozicija arba manant, jog jie geriausiai gali pasitarnauti susiklosčiusiomis aplinkybėmis.

3. Šamokslo teorijos ir oficialioji komunikacija atstovauja dažniausiai visiškai skirtingas ir prieštaringas visuomenėje plintančias naratyvines linijas. Pasirinkimas tarp konspiracijos teorijos ir oficialiosios komunikacijos pozicijos didžiaja dalimi yra nulemtas jau minėtų žmogiškųjų faktorių, kaip psichologija, ar socio-ekonominių aplinkybių. Verta paminėti, jog vertinant istoriniu požiūriu būtų banalu manyti, kad šamokslo teorijos reprezentuoja tik kolektyvines fantazijas, o oficialioji komunikacija – tiesą. Elementariu lygmeniu, čia ir yra užprogramuotas šamokslo teorijų ir oficialiosios komunikacijos konfliktas – nėra jokio vienareikšmiškai aiškaus, lengvai prieinamo ir visiems vienodai pasiekiamo informacijos interpretavimo objektyvumo kriterijaus.

4. Vienas iš šamokslo teorijų ir oficialiosios komunikacijos priešpriešos katalizatorių yra informacijos kontrolė. Dalinai dėl savanaudiškų motyvų, dalinai dėl visuotinio gėrio, žiniasklaidos ar oficialiosios medijos informacija yra pateikiama per tam tikrą prizmę, dalis jos slepiama ar tiesiog nepasakoma. Problema iškyla, kai valstybė tariamai ar realiai dėl bendrojo labo laužo demokratinius principus, apie laisvai prieinamą informaciją. Tai sukuria puikią terpę atrasti ir plisti šamokslo teorijoms, kurios „užkaišo“ informacijos plyšius. Paskutinįjį XXI a. dešimtmetį oficialiosios komunikacijos ir šamokslo teorijų priešprieša įgavo visai kitą atspalvį, dėl vis dar tebevykstančios politinės poliarizacijos. Šiuolaikinė visuomenė gyvena post-tiesos laikais, kada faktai yra vis labiau sąmoningai iškraipomi vardan siekio apginti savo ideologinę poziciją. Šiomis aplinkybėmis susiformavo naujojo *konspiricizmo* fenomenas, kada šamokslo teorijos teisiogiai infiltravo oficialiosios komunikacijos kanalus, pirmiausiai aukščiausiu politiniu lygmeniu JAV. Galime daryti reikšmingą spėjimą, jog toliau XXI a. oficialiosios komunikacijos kanalų ir šamokslo teorijų ryšys stiprės ar laisvės priklausomai nuo politinių partijų veiksmų ir jų radikalėjimo laipsnių. Bendrame kontekste valstybinės institucijos toliau plėtoja įvairias strategijas, siekiant kovoti prieš konspiracijų teorijų plėtrą, tačiau oficialiosios komunikacijos atveju vis dar geriausias jų ginklas išlieka aktyvi edukacija. Radikaliais atvejais šamokslo teorijos oficialiosios komunikacijos kanalais gali būti naudojamos masiškai ir tikslingai. Šiais laikais geriausias to pavyzdys yra Rusija. Joje šamokslo teorijos naudojamos ne tik demonizuoti Vakarų ar paaiškinti karą Ukrainoje, tačiau ir daugeliu kitų atvejų tiek užsienyje, tiek šalies viduje. Masinės informacijos kontrolės scenarijus XXI a. yra netgi labai tikėtinas variantas, ypatingai kalbant apie totalitarines valstybes. Kaip oficialioji komunikacija sėkmingai perduoda teisingą informaciją, ir koks egzistuoja oficialiosios komunikacijos ir šamokslo teorijų pusiausvyros balansas, didžiaja dalimi priklauso nuo demokratijos lygio toje šalyje.

5. Šamokslo teorijos gali būti inspiruojamos pasitelkiant valdžios atstovų veiksmus, žodžius ar viešus pranešimus. Masiškai plintantis nepasitenkinimas valdžios organais gali sukelti melagingos informacijos perteklių, pasiekiamą visam pasauliui vienu klaviatūros klavišo paspaudimu. Šamokslo teorijos yra neišvengiamos, o nežinomybė kas, kaip ir kodėl nutiko, verčia ieškoti atsakymų nepaisant to, kiek teisingi ar logiški jie gali būti. Oficialiosios komunikacijos reakcijos tyrimas, atliktas 2025 m. Los Andželo gaisrų metu parodė, jog *naujojo konspiricizmo* fenomenas išlieka kaip aktyvus faktorius šamokslo teorijų plitime. Los Andželo gaisrų metu plitusios šamokslo teorijos pirmiausiai rėmėsi politinių ideologijų iššaukta priešprieša. Šamokslo teorijos pirmiausiai buvo kuriamos kaip skirtingų politinių partijų alternatyvūs aiškinimai. Taip pat, oficialiosios komunikacijos kanalai buvo naudojami priešingų politinių partijų konspiracijų teorijų skleidimui, daugiausia omenyje turint radikalią respublikonų partijos retoriką. Oficialioji komunikacija turi absoliučią priešpriešą su šamokslo teorijomis ir vienintelis būdas to išvengti - skaidri komunikacija. Nors tai pasiekti šių dienų visuomenėje yra gana sudėtinga, vienintelis aiškus kelias - teikti tikrus ir aiškius atsakymus žmonėms, vietoje tylos ar spekuliacijų. Jei klausimai liks atsakyti, nebus poreikio ieškoti jų šamokslo teorijų gretose.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

1. BeautyMrked. [@BeautyMrked]. (2025, Jan 8). [Tweet]. X. <https://x.com/BeautyMrked/status/1877010557598847376>
2. Benny Johnson. [@bennyjohnson]. (2025, Jan 9). [Tweet]. X. <https://x.com/bennyjohnson/status/1877334919157825606>
3. CAL FIRE. [@CAL_FIRE]. (2025, Jan 7). [Tweet]. X. https://x.com/CAL_FIRE/status/1876690171770581091
4. CAL FIRE. [@CAL_FIRE]. (2025, Jan 7). [Tweet]. X. https://x.com/CAL_FIRE/status/1876719619072991581
5. CAL FIRE. [@CAL_FIRE]. (2025, Jan 11). [Tweet]. X. https://x.com/CAL_FIRE/status/1877906275096535123
6. CAL FIRE. [@CAL_FIRE]. (2025, Jan 12). [Tweet]. X. https://x.com/CAL_FIRE/status/1878214497686720865
7. California Department of Forestry and Fire Protection. (n.d.). Home. <https://www.fire.ca.gov/>
8. California Governor's Office of Emergency Services. (2025, January 9). California's partnership with federal government boosts state's rapid response to Los Angeles fires. <https://www.gov.ca.gov/2025/01/09/californias-partnership-with-federal-government-boosts-states-rapid-response-to-los-angeles-fires/>
9. California Governor's Office of Emergency Services. (2025, Jan 6). Cal OES prepositions resources in Southern California in advance of forecasted fire weather conditions. <https://news.caloes.ca.gov/cal-oes-prepositions-resources-in-southern-california-in-advance-of-forecasted-fire-weather-conditions/>
10. California Governor's Office of Emergency Services. (2025, Jan 10). Los Angeles wildfire survivors can apply for federal aid today; new website launched to help Californians. <https://news.caloes.ca.gov/los-angeles-wildfire-survivors-can-apply-for-federal-aid-today-new-website-launched-to-help-californians/>
11. California Governor's Office of Emergency Services. (2025, Jan 10). Shelters available for communities impacted by.... <https://news.caloes.ca.gov/shelters-available-for-communities-impacted-by->
12. Cal OES. [@Cal_OES]. (2025, Jan 6). [Tweet]. X. https://x.com/Cal_OES/status/1876406527239843962
13. DaRay38. [@DaRay38]. (2025, Jan 12). [Tweet]. X. <https://x.com/DaRay38/status/1878264643635843348>
14. DrewHLive. [@DrewHLive]. (2025, Jan 12). [Tweet]. X. <https://x.com/DrewHLive/status/1878438306423169509>
15. Elex Michaelson. [@Elex_Michaelson]. (2025, Jan 12). [Tweet]. X. https://x.com/Elex_Michaelson/status/1878221738200420768
16. EndLibTyranny. [@endlibtyranny]. (2025, Jan 11). [Tweet]. X. <https://x.com/endlibtyranny/status/1878109948598702269>
17. Environmental Protection Agency. (n.d.). California wildfires background. <https://www.epa.gov/california-wildfires/background>
18. Fox News. [@FoxNews]. (2025, Jan 11). [Tweet]. X. <https://x.com/FoxNews/status/1877902231476867404>
19. Gavin Newsom. [@GavinNewsom]. (2025, Jan 10). [Tweet]. X. <https://x.com/GavinNewsom/status/1877496874636337655>

20. Gavin Newsom. [@GavinNewsom]. (2025, Jan 10). [Tweet]. X.
<https://x.com/GavinNewsom/status/1877508187672424523>
21. Gavin Newsom. [@GavinNewsom]. (2025, Jan 10). [Tweet]. X.
<https://x.com/GavinNewsom/status/1877767248292827515>
22. Gavin Newsom. [@GavinNewsom]. (2025, Jan 11). [Tweet]. X.
<https://x.com/GavinNewsom/status/1877845635359191191>
23. Gavin Newsom. [@GavinNewsom]. (2025, Jan 11). [Tweet]. X.
<https://x.com/GavinNewsom/status/1877876783963603441>
24. Gavin Newsom. [@GavinNewsom]. (2025, Jan 11). [Tweet]. X.
<https://x.com/GavinNewsom/status/1877927037203083365>
25. Gavin Newsom. [@GavinNewsom]. (2025, Jan 11). [Tweet]. X.
<https://x.com/GavinNewsom/status/1877930583000805634>
26. Gavin Newsom. [@GavinNewsom]. (2025, Jan 11). [Tweet]. X.
<https://x.com/GavinNewsom/status/1877953993042960679>
27. Gavin Newsom. [@GavinNewsom]. (2025, Jan 11). [Tweet]. X.
<https://x.com/GavinNewsom/status/1878187473148498062>
28. HustleBitch_. [@HustleBitch_]. (2025, Jan 10). [Tweet]. X.
https://x.com/HustleBitch_/status/1877761634732478621
29. Internal Revenue Service. (n.d.). IRS: California wildfire victims qualify for tax relief; various deadlines postponed to Oct. 15. <https://www.irs.gov/newsroom/irs-california-wildfire-victims-qualify-for-tax-relief-various-deadlines-postponed-to-oct-15>
30. It's Julians Rum. [@ItsJuliansRum]. (2025, Jan 9). [Tweet]. X.
<https://x.com/ItsJuliansRum/status/1877164555823981028>
31. HappyMonchichi.. (2025, Jan 9). Exactly. [Comment on the online forum post "LA fires planned?"]. Reddit.
<https://www.reddit.com/r/conspiracy/comments/1hx4j7o/comment/m66fw08/TypeCite> US
32. McChrystal Group selected to conduct after-action review of response to Eaton and Palisades fires. (2025, February 7). Recovery LA County.
<https://recovery.lacounty.gov/2025/02/07/mcchrystal-group-selected-to-conduct-after-action-review-of-response-to-eaton-and-palisades-fires/>
33. Naticoineth. [@naticoineth]. (2025, Jan 8). [Tweet]. X.
<https://x.com/naticoineth/status/1877000038590853473>
34. Newsweek. (2025, Jan 8). California wildfires covered by insurance: What to know.
<https://www.newsweek.com/california-wildfires-covered-insurance-what-know-2011473>
35. POTUS46Archive. [@POTUS46Archive]. (2025, Jan 8). [Tweet]. X.
<https://x.com/POTUS46Archive/status/1876837600125681999>
36. POTUS46Archive. [@POTUS46Archive]. (2025, Jan 8). [Tweet]. X.
<https://x.com/POTUS46Archive/status/1877110648624021927>
37. PIO Erik Scott. [@PIOErikScott]. (2025, Jan 8). [Tweet]. X.
<https://x.com/PIOErikScott/status/1877097755170205715>
38. PIO Erik Scott. [@PIOErikScott]. (2025, Jan 9). [Tweet]. X.
<https://x.com/PIOErikScott/status/1877392202294550784>
39. PIO Erik Scott. [@PIOErikScott]. (2025, Jan 11). [Tweet]. X.
<https://x.com/PIOErikScott/status/1877876314293899430>
40. Public Health – L.A. County. (n.d.). Wildfire smoke precautions: Media release #4933.
<http://publichealth.lacounty.gov/phcommon/public/media/mediapubdetail.cfm?unit=media&ou=ph&prog=media&cur=cur&prid=4933&row=25&start=1>

41. Reddit. (2025, Jan 9). California wildfire conspiracy theory. r/conspiracytheories.
https://www.reddit.com/r/conspiracytheories/comments/1hxj2fm/california_wildfire_conspiracy_theory/
42. Reddit. (2025, Jan 10). Insurers dropped fire coverage months before. r/conspiracy.
https://www.reddit.com/r/conspiracy/comments/1hxsnu2/insurers_dropped_fire_coverage_months_before/
43. Reddit. (2025, Jan 9). Is climate change to blame for the LA fires? r/climatechange.
https://www.reddit.com/r/climatechange/comments/1hxjebf/is_climate_change_to_blame_for_the_la_fires/
44. Reddit. (2025, Jan 9). LA fires planned? r/conspiracy.
https://www.reddit.com/r/conspiracy/comments/1hx4j7o/la_fires_planned/
45. Reddit. (2025, Jan 8). Los Angeles wildfires. r/QAnonCasualties.
https://www.reddit.com/r/QAnonCasualties/comments/1hwiaox/los_angeles_wildfires/
46. Reddit. (2025, Jan 11). The LA fires. r/conspiracy.
https://www.reddit.com/r/conspiracy/comments/1hyzvyj/the_la_fires/
47. Reddit. (2025, Jan 9). The amount of disinformation I keep seeing about... r/KnowledgeFight.
https://www.reddit.com/r/KnowledgeFight/comments/1hx8h5c/the_amount_of_disinformation_i_keep_seeing_about/
48. Reddit. (2025, Jan 11). Will there be a political backlash from the LA fires? r/PoliticalDiscussion.
https://www.reddit.com/r/PoliticalDiscussion/comments/1hymqsy/will_there_be_a_political_backlash_from_the_la/
49. Sandy M. Duggan. [@SandyMDuggan]. (2025, Jan 12). [Tweet]. X.
<https://x.com/SandyMDuggan/status/1878215412426379742>
50. Benjaminpfp. (2025, Jan 9). [Comment on "LA fires planned?"]. Reddit.
<https://www.reddit.com/r/conspiracy/comments/1hx4j7o/comment/m66lwbj/>
51. SX Doc. [@sxdoc]. (2025, Jan 12). [Tweet]. X.
<https://x.com/sxdoc/status/1878254444837560605>
52. The National Interagency Fire Center. (2025, Jan 10). Military aircraft equipped with modular airborne firefighting systems.
https://www.nifc.gov/fire-information/news-releases/military-aircraft-equipped-modular-airborne-firefighting-systems?fbclid=IwY2xjawJ1BWpleHRuA2FlbQlXMAbicmlkETBRa3RKNzRDYlg3bnFIWINiAR7n8NaiYXIszRT0qsnwrlU_3YWGP0aWKwp0crYg1yINB0dZQ4worxXO7-ujw_aem_QaLu70SX1gJFhDjiISSoSQ
53. TPV John. [@TPV_John]. (2025, Jan 9). [Tweet]. X.
https://x.com/TPV_John/status/1877219131373588908
54. Trump, D. J. [@realDonaldTrump]. (2025, Jan 8). [Truth Social post]. Truth Social.
<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/posts/113793724958051185>
55. U.S. Federal Emergency Management Agency (FEMA). (2025). California wildfires: Disaster 4856. <https://www.fema.gov/disaster/4856>
56. Valentina For USA. [@ValentinaForUSA]. (2025, Jan 12). [Tweet]. X.
<https://x.com/ValentinaForUSA/status/1878257239531610145>
57. Vigilant Momma. [@vigilantmomma]. (2025, Jan 11). [Tweet]. X.
<https://x.com/vigilantmomma/status/1878124844631396790>
58. X user @5RandomName5. (2025, Jan 9). [Tweet]. X.
<https://x.com/5RandomName5/status/1877431157811458521>
59. X user @amuse. (2025, Jan 11). [Tweet]. X. <https://x.com/amuse/status/1878083175651348832>

60. X user @annvandersteel. (2025, Jan 10). [Tweet]. X.
<https://x.com/annvandersteel/status/1877480625651016047>
61. X user @ArmandKleinX. (2025, Jan 10). [Tweet]. X.
<https://x.com/ArmandKleinX/status/1877820036179451983>
62. X user @Elex_Michaelson. (2025, Jan 12). [Tweet]. X.
https://x.com/Elex_Michaelson/status/1878221738200420768
63. X user @RobertGarcia. (2025, Jan 12). [Tweet]. X.
<https://x.com/RobertGarcia/status/1878249206718333088>

Bibliografija

1. Abalakina-Paap, M., Stephan, W. G., Craig, T., & Gregory, W. L. (1999). Beliefs in conspiracy theories. *Political Psychology*.
2. Allcott, H., & Gentzkow, M. (2017). Social media and fake news in the 2016 election. *Journal of Economic Perspectives*, 31(2).
3. Aaronovitch, D. (2010). *Voodoo histories: The role of the conspiracy theory in shaping modern history*. Riverhead Books.
4. Biddlestone, M., Green, R., Cichocka, A., Sutton, R. M., & Douglas, K. M. (2021). Conspiracy beliefs and the individual, relational, and collective selves. *Social and Personality Psychology Compass*, 15(10).
5. Bernstein, C. (1977, October 20). The CIA and the Media. *Rolling Stone*.
6. Brene, J. S., Simon, F. M., Howard, P. N., & Nielsen, R. K. (2020). Types, sources, and claims of COVID-19 misinformation (Reuters Institute Factsheet). *Reuters Institute for the Study of Journalism*.
7. Burke, P., Briggs, A., & Ytreberg, E. (2020). *A social history of the media: From Gutenberg to Facebook* (4th ed.). Polity Press.
8. Byford, J. (2011). *Conspiracy theories: A critical introduction*. Palgrave Macmillan.
9. Caceres, M. M. F., Sosa, J. P., Lawrence, J. A., Sestacovschi, C., Tidd-Johnson, A., Rasool, M. H. U., Gadamidi, V. K., Ozair, S., Pandav, K., Cuevas-Lou, C., & Parrish, M. (2022). The impact of misinformation on the COVID-19 pandemic. *AIMS Public Health*, 9(2).
10. Chatham House. (2023, March). Iraq 20 years on: Insider reflections on the war and its aftermath. <https://www.chathamhouse.org/2023/03/iraq-20-years-insider-reflections-war-and-its-aftermath>
11. Chkopoia, S. (2021). Information warfare in the modern political theory. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi – USBED*, 3(4).
12. Corbie-Smith, G. (1999). The continuing legacy of the Tuskegee Syphilis Study: Considerations for clinical investigation. *American Journal of the Medical Sciences*, 317(1).

13. Cichocka, A., Marchlewska, M., & Golec de Zavala, A. (2016). Does self-love or self-hate predict conspiracy beliefs? Narcissism, self-esteem, and the endorsement of conspiracy theories. *Social Psychological and Personality Science*, 7(2).
14. de Wet, C. L. (2024). Demonology and plague-discourse as discursive intersections in Procopius's construction of Justinian in *Secret History*. *Religion and Theology*, 31(3–4).
15. Dentith, M. R. X. (2019). Conspiracy theories on the basis of the evidence. *Synthese*, 196(6).
16. Douglas, K. M. (2020). Understanding conspiracy theories. *Political Psychology*, 41(5).
17. Douglas, K. M., Sutton, R. M., & Cichocka, A. (2017). The psychology of conspiracy theories. *Current Directions in Psychological Science*, 26(6).
18. Fischer, F. (2019). Knowledge politics and post-truth in climate denial: On the social construction of alternative facts. *Critical Policy Studies*, 13(3).
19. Fischer, F. (2022). Post-truth populism and scientific expertise: Climate and COVID policies from Trump to Biden. *International Review of Public Policy*, 4(1).
20. Goertzel, T. (1994). Belief in conspiracy theories. *Political Psychology*, 15(4).
21. Gross, J. (2023, January 10). Finland introduces classes to combat misinformation. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2023/01/10/world/europe/finland-misinformation-classes.html>
22. Hall, S. (1980). Encoding/decoding. In S. Hall, D. Hobson, A. Lowe, & P. Willis (Eds.), *Culture, media, language*. Hutchinson.
23. Hallin, D.C. (1986). *The uncensored war: The media and Vietnam*. University of California Press.
24. Hazelkorn, E., & Gibson, A. (2017). Public goods and public policy: What is public good, and who and what decides? *CGHE Working Paper*, 18.
25. Herman, E. S., & Chomsky, N. (1988). *Manufacturing consent: The political economy of the mass media*. Pantheon Books.
26. Hornsey, M. J., & Pearson, S. (2022). Cross-national differences in willingness to believe conspiracy theories. *Current Opinion in Psychology*, 47.
27. Hyman, I. E., Jr., & Jalbert, M. C. (2017). Misinformation and worldviews in the post-truth information age: Commentary on Lewandowsky, Ecker, and Cook. *Journal of Applied Research in Memory and Cognition*, 6(4).
28. Ingram, H. (2016). A brief history of propaganda during conflict: Lessons for counter-terrorism strategic communications. *ICCT Research Paper*.
29. Keeley, B. L. (1999). Of conspiracy theories. *Journal of Philosophy*, 96(3).
30. Kent, M. L., & Taylor, M. (2002). Toward a dialogic theory of public relations. *Public Relations Review*, 28(1).
31. Kim, O. J., & Magner, L. N. (2018). *A History of Medicine*. Taylor & Francis.

32. Kwok, S. W. H. et. al. (2021). Tweet topics and sentiments relating to COVID-19 vaccination among Australian Twitter users: Machine learning analysis. *Journal of Medical Internet Research*, 23(5).
33. Muirhead, R., & Rosenblum, N. L. (2019). *A lot of people are saying: The new conspiracism and the assault on democracy*. Princeton University Press.
34. Muirhead, R., et. al. (2019). Conspiracism and delegitimation: A lot of people are saying: The new conspiracism and the assault on democracy. *Contemporary Political Theory*, 19(2).
35. Mahl, D., Schäfer, M. S., & Zeng, J. (2022). Conspiracy theories in online environments: An interdisciplinary literature review and agenda for future research. *New Media & Society*, 25(7).
36. Miraldi, R. (2013). *Seymour Hersh: Scoop Artist*. Potomac Books.
37. Neisser, U. (1967). *Cognitive Psychology*. Appleton-Century-Crofts.
38. National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States. (2004). *The 9/11 Commission Report: Final Report of the National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States*. <https://www.9-11commission.gov/report/>
39. Pew Research Center. (2024, June 24). Public Trust in Government: 1958-2024. <https://www.pewresearch.org/politics/2024/06/24/public-trust-in-government-1958-2024/>
40. Prooijen, J.-W., & Douglas, K. M. (2017). Conspiracy theories as part of history: The role of societal crisis situations. *Memory Studies*, 10(3).
41. Radnitz, S. (2023). Conspiracy theories and Russia's invasion of Ukraine. *Journal of Democracy*, 34(1).
42. Reiley, R. E. (2020). "The truth is in doubt here!": Critically assessing sources and information in a conspiratorial world. *Master's thesis, University of Oslo*. University of Oslo, Institute of Media and Communication.
43. Repnikova, M. (2022). *Chinese soft power*. Cambridge University Press.
44. Roberts, S. R. (2020). *The war on the Uyghurs: China's internal campaign against a Muslim minority*. Princeton University Press.
45. Shannon, C. E., & Weaver, W. (1949). *The Mathematical Theory of Communication*. University of Illinois Press.
46. Sunstein, C. R. (2014). *On Rumors: How Falsehoods Spread, Why We Believe Them, and What Can Be Done*. Princeton University Press.
47. Sunstein, C. R., & Vermeule, A. (2008). Conspiracy Theories. *Harvard Public Law Working Paper No. 08-03*.
48. Weber, M. (1978). *Economy and society: An outline of interpretive sociology* (G. Roth & C. Wittich, Eds.). University of California Press.
49. Walster, E. (1966). "Assignment of responsibility for an accident." *Journal of Personality and Social Psychology*, 3(1).

50. Zhou, X., & Zafarani, R. (2020). A survey of fake news: Fundamental theories, detection methods, and opportunities. *ACM Computing Surveys*, 53(5).

SANTRAUKA

Magistro darbe nagrinėjama sąmokslo teorijų ir oficialiosios komunikacijos priešprieša iš XXI a. perspektyvos ir jos daroma įtaka post-tiesos amžiaus socialiniam gyvenimui. Darbo problemos analizei pasitelkiamas analitinis-empirinis tyrimas, skirtas 2025 m. sausio mėn. Los Andželo mieste kilusių gaisrų įtakos konspiracijų teorijų plėtotei ir oficialiosios komunikacijos atsakui. Teigiama, jog dabartinės sąmokslo teorijos turi naują tendenciją vis labiau skverbtis į pačius oficialiosios komunikacijos kanalų tinklus arba jais naudotis.

Darbą sudaro trys dalys: teorinė dalis, skirta sąmokslo teorijos ir oficialiosios komunikacijos sąvokų apybraižai, pagrindinių sąmokslo teorijų ir oficialiosios komunikacijos kanalų sąveikos prielaidų išryškinimui bei šios sąveikos (priešpriešos) pasekmių apibūdinimui; metodologinė darbo dalis, kurioje pristatoma tyrimo problema, pateikiamas tyrimo pagrindimas ir aptariama tyrimo eiga.

Analitinėje darbo dalyje yra pateikiama faktinė tiriamos problemos analizė, išskiriant veiksnius, kurie prisideda prie sąmokslo teorijų plitimo šiuolaikinėje informacinėje erdvėje ir įvertinant oficialios komunikacijos efektyvumą kovojant su šiomis teorijomis. Tam pasitelkiama atvejo - 2025 m. Los Andželo gaisrų informacijos ir dezinformacijos sklaidos tiek iš oficialiosios komunikacijos kanalų, tiek iš kitų socialinių tinklų bei naujienų portalų, analizė, kuri leidžia parodyti šių veiksmų daromą įtaką. Tyrimas išryškino, kad sąmokslo teorijos ir oficialiosios komunikacijos priešprieša iš dalies yra valstybės viduje kylančių prieštaračių tiesioginė išdava.

Darbe plėtojama mintis, kad XXI a. yra išskiriamas naujasis konspiricizmas – tokia sąmokslo teorijų rūšis, kuri yra tiesiogiai įsiskverbusi į oficialiosios komunikacijos kanalų tinklą, o jos pagrindinis veiklos katalizatorius yra politinė ideologija. Taip pat pateikiama keletas sąmokslo teorijų ir oficialiosios komunikacijos priešpriešos sprendimų būdų, tačiau pripažįstama, jog demokratijoje veiksmingiausias iš jų yra žmonių edukacijos lygio kėlimas.

Darbe tirama kaip iš tiesų sąmokslo teorijos įsipina į oficialiosios komunikacijos kanalų informacijos sklaidą ir kokie veiksniai iš oficialiosios komunikacijos pusės skatina tolimesnį jų vystymąsi.

Darbo pabaigoje pateikiamos išvados, kurios suformuluotos atitinkamai pagal darbe išsikeltų uždavinių siekius.

SUMMARY

The master's thesis examines the opposition between conspiracy theories and official communication from a 21st century perspective and its impact on social life in the post-truth age. The study is also based on an analytical-empirical study of the impact of the fires that broke out in the city of Los Angeles in January 2025 on the development of conspiracy theories and the response of official communication. It is argued that current conspiracy theories have a new tendency to increasingly penetrate or use the networks of official communication channels themselves.

The work consists of three parts: an outline of the concepts of conspiracy theories and official communication; a theoretical part designed to determine the main assumptions of how conspiracy theories and official communication channels interact and what their consequences are; a methodological part of the work, which introduces the research problem, provides the justification for the research and discusses the course of the research.

The analytical part of the work presents a factual analysis of the problem under study, identifying factors that contribute to the spread of conspiracy theories in the modern information space and assessing the effectiveness of official communication in combating these theories. For this, an analysis of the case of the 2025 Los Angeles fires, the dissemination of information and disinformation from both official communication channels and other social networks and news portals, is used, which allows us to show the influence of these factors. The study highlighted that the opposition between conspiracy theories and official communication is partly a direct result of contradictions arising within the state.

The paper develops the idea that in the XXI century a new conspiracism is distinguished - a type of conspiracy theories that has directly penetrated the network of official communication channels, and its main catalyst for activity is political ideology. It also presents several ways to resolve the contradiction between conspiracy theories and official communication, but it is recognized that in a democracy the most effective of them is raising the level of education of people.

The paper investigates how conspiracy theories actually intertwine with the dissemination of information through official communication channels and what factors from the side of official communication promote their further development.

At the end of the research, conclusions are presented, which are formulated in accordance with the objectives of the tasks set in the paper.